

Årsredovisning 2009

Foto: Jan Oscarsson, Carina Remröd, Roger Lundberg, Mats Grimfot

Länsstyrelsen
Örebro län

Publ. nr 2010:03

Dnr: 00709-2010

Innehåll

Sammanfattning av verksamhetsåret 2009	2
Verksamhet	4
Organisation.....	9
Året i siffror.....	10
Sakområde Yrkesmässig trafik, körkort och trafikföreskrifter	17
Sakområde Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor.....	18
Sakområde Regional tillväxt	20
Sakområde Infrastrukturplanering	26
Sakområde Hållbar samhällsplanering och boende.....	27
Sakområde Energi och Klimat	28
Sakområde Kulturmiljö.....	31
Sakområde Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	36
Sakområde Naturvård, miljö- och hälsoskydd	38
Sakområde Lantbruk och landsbygd.....	55
Sakområde Fiske	60
Sakområde Social omvårdnad	62
Sakområde Jämställdhet	67
Sakområde Integration	68
Övrig rapportering.....	71
Organisationsstyrning	75
Personaluppgifter.....	77
Tabeller per sakområde.....	80
Sammanställning över väsentliga uppgifter	101
Finansiell redovisning.....	103

Sammanfattning av verksamhetsåret 2009

Min debut som landshövding i Örebro län sammanföll med den globala finanskrisens utbrott. Två veckor efter att jag tillträtt (september 2008) försattes Lehman Brothers i USA i konkurs. Det blev signalen som bytte från optimism till oro även för Örebro län.

2009 var mitt första hela verksamhetsår som landshövding och chef för Länsstyrelsen i Örebro län. Årets början präglades av effekterna av den globala finanskrisen och lågkonjunkturen, turbulensen på arbetsmarknaden med de stora varslen och mitt uppdrag som varselsamordnare. Örebro län var ett av de hårdast drabbade länen i landet. Jag hade tillsammans med regionförbundets ordförande ett stort antal möten med enskilda företag och andra aktörer med syfte att finna samordningslösningar och effektivitet i den situation som rådde samt för att försöka hitta möjligheter för att vi i länet ska vara bättre rustade när den ekonomiska situationen och arbetsmarknaden vänder. Vi kan konstatera att Länsstyrelsen, trots lågkonjunktur, som en investering för framtiden har beslutat om fler företagsstöd under 2009 än under 2008. Det signalerar om framtidstro till länsinvånarna.

2009 var Naturens år i Sverige, 100 år efter att de första nationalparkerna inrättades och där Garphyttan i vårt län var ett. Vi arrangerade firandet och deltog på många sätt för att hedra och värna om naturen. Inte minst genom att slå vakt om den biologiska mångfalden och se till så att områden och miljöer skyddas för framtiden. Länsstyrelsens arbete med skydd av skog har varit mycket framgångsrikt. Örebro län har nått målet i den nationella strategin för skydd av skog och har klarat delmålet i miljömålsarbetet. I arbetet med skötsel av naturreservat och nationalparker har Länsstyrelsen fortsatt med stora restaureringsinsatser för att gynna den biologiska mångfalden, samt att tillgängliggöra områden för friluftsliv. Beslut om ett stort antal naturreservat har tagits och länet har nu över 200 naturreservat.

Länsstyrelsen är en av de drivande krafterna bakom Örebroregionens klimatupprop - ett samverkansprojekt för att främja energieffektivisering och minska klimatpåverkan från företag och organisationer i länet. En viktig del av klimatarbetet är att entusiasmera företag och länsinvånare för att åstadkomma förändringar som leder till att utsläpp av växthusgaser minskar. Klimatuppropen är ett sätt att öka deltagandet i detta arbete.

Samordning, samarbeten och samråd är Länsstyrelsens viktigaste verktyg för att leva upp till portaluppgiften i länsstyrelseinstruktionen - ”att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden...”. Det är en svår konst att arbeta sektorsövergripande, i samarbete över organisationer och mellan myndigheter. Örebro län och Länsstyrelsen har flera goda exempel på framgångsrikt arbete över sektors- och myndighetsgränser från 2009: Exempelvis:

- Konkreta åtgärder för att förbättra vattenmiljöer i två avrinningsområden med skilda problembilder. Här har vi samordnat jordbruk, vattenförvaltning, havsmiljöarbete, rådgivning och tillsyn.

- Insatser mot illegal alkohol. I samarbete med många kommuner, polisen och andra statliga myndigheter gjordes tydliga markeringar liksom när det gäller ansvarsfull alkoholserving.

- Vår rådsorganisation utgör en plattform för samverkan med olika offentliga och privata aktörer inom olika sakområden såsom regionala tillväxtfrågor, jämställdhet, integration, krishantering, miljömål, landsbygdsutveckling .

- Överlagt med kommunernas socialnämndsordföranden om mottagande av ensamkommande flyktingbarn.

- Samordnat informationsarbetet och lägesbeskrivningar runt den nya influensan. Landstinget i Örebro län var en hårt arbetande motor i informationshantering och vaccinering av länsborna, medan länsstyrelsen var ett nav för att alla goda krafter i länet skulle dra åt samma håll.

- Samordnat de många intressenterna runt rovdjur . Polariseringen mellan parter runt vargjakten har varit tydlig i Sverige. Örebro län som har flera vargrevir nära stora tätorter har dessbättre klarat samordningen utan alltför svåra motsättningar och i ett konstruktivt samförstånd. Detta är en bra grund för Länsstyrelsens stora uppgift att leda den kommande viltförvaltningsdelegationen.

Länsstyrelsens sektorsövergripande arbetssätt och position mellan statliga myndigheter, regeringskansli, kommuner, medborgare och företag i länet har under 2009 varit framgångsrikt. Länsstyrelsen har en unik ställning när det gäller att arbeta över gängse sakområden och i samarbete med kommuner, ideella organisationer och medborgare.

Det är mot den bakgrunden förvånande att många statliga utredningar föreslår inrättande av nya myndigheter för att lösa statliga uppgifter. Länsstyrelserna har mycket stora förutsättningar att kostnadseffektivt och sektorsövergripande hantera ärenden inom i stort sett hela samhällsspektret.

Örebro den 18 februari 2010

Rose-Marie Frebran

Landshövding

Verksamhet

Kortfattad och översiktlig bedömning av länsstyrelsens arbete

Vi bedömer att vi har klarat de uppgifter vi ålagts i regleringsbrev och styrdokument bra trots det rådande besparingskravet. Vi har haft framgång inom olika förvaltningsområden och sektorer.

Vårt starkaste verktyg upplever vi är att vara samordnare och dörroppnare mellan staten på såväl nationell som regional och lokal nivå, mellan regionala och kommunala aktörer samt mellan offentliga och privata aktörer. Detta visar sig inte minst i uppdraget om varselsamordning, arbetet kring den Nya influensan, genomförandet av vattenförvaltningen och Örebro läns klimatupprop.

Vi ifrågasätter den senaste tidens tendens i statliga utredningar att föreslå inrättande av nya statliga myndigheter för att lösa uppgifter inom enskilda sakområden. Uppdragsgivare (regering och riksdag), medborgare, företag och kommuner har större förutsättningar att få statliga uppdrag och tjänster utförda med kvalitet och kostnadseffektivitet av myndigheter som har erfarenhet att arbeta sektorsövergripande och dessutom geografiskt nära företag, kommuner och medborgare. Länsstyrelserna är de myndigheter i Sverige som har denna unika position.

Vi upplever det otillfredsställande att vi mister uppgifter där vi haft en bra samordning och ett sektorsövergripande framgångsrikt arbete såsom social tillsyn, körkortsförfrågor och nationella kundtjänsten för körkort.

Redovisning av viktigaste prioriteringarna och insatserna under året

Samordning

Samordning är för oss prioriterat och då avser vi samordning såväl mellan olika förvaltnings- eller sektorsområden som mellan olika statliga, regionala, kommunala och privata aktörer på olika nivåer. Även samverkan mellan länsstyrelserna är prioriterad samordning.

I uppdraget med varselsamordningen är just samordningen mellan olika aktörer kärnan och där vår rådsorganisation utgjort en effektiv plattform för arbetet. Rådsorganisationen som vi etablerade under 2006 utgör en plattform för samverkan med olika offentliga och privata aktörer inom olika sakområden såsom regionala tillväxtfrågor, jämställdhet, integration, krishantering, miljömål och landsbygdsutveckling. Organisationen har utvärderats under året och kommer framöver att utgöra ännu bättre forum för dialog kring viktiga frågor för länets utveckling. Inom rådsorganisationen finns också Rådet för statlig samordning som vi använder för delar av vårt uppdrag att samordna statlig verksamhet i länet. Som exempel kan nämnas att vi var först i landet med att bilda Samhällsråd T, en samverkan med Polisen, Örebro läns landsting och Regionförbundet Örebro, där vi vidgat och fördjupat länets gemensamma alkohol- och drogförebyggande arbete till att också omfatta trygghets- och brottsförebyggande åtgärder. I samverkan med polismyndigheterna och länsstyrelserna i Örebro, Värmlands och Dalarnas län har Länsstyrelsen också bildat ett Samhällsråd SWT för att genom samverkan värna och stärka medborgarnas trygghet i samhället. Ett annat exempel är Rättssamverkan där vi tillsammans med Polisen, Kriminalvården, Tingsrätten, Länsrätten, Åklagarkammaren och Örebro universitet samverkar för att bland annat höja kompetensen och stärka kompetensförsörjningen.

En annan samordningsuppgift, där rådsorganisationen utgör plattformen, är att samverka och samordna vid en kris eller olycka. Länets kommuner påbörjade under år 2007 arbetet med att ta fram pandemiplaner och under 2009 har planeringen övergått till att genomföras. Samhällets krisberedskap har genom pandemin ställts på prov och det geografiska områdesansvaret har testats. I samband med den Nya influensan A (H1N1) har stöd givits i planeringen inför en hotande pandemi. Länsstyrelsen tog tidigt initiativ till samordning av lägesbild, informationsinsatser och ett gemensamt arbete. Regelbundna frukostmöten på Länsstyrelsen gjorde att länets aktörer kunde utgå från samma lägesbild och ge samma fakta till dem som efterfrågade information. Under december månad har en extern konsult utvärderat vår informationssamverkan och vi fick ett mycket positivt resultat och aktörerna var mycket nöjda med vårt arbete.

Ett annat prioriterat och sektorövergripande samarbete är Örebroregionens klimatupprop - ett samverkansprojekt för att främja energieffektivisering och minska klimatpåverkan från företag och organisationer i länet. Länsstyrelsen har som en av de drivande krafterna i projektet haft möjlighet att bidra till förutsättningarna för framgång genom att bidra med egen kompetens och förmedling av statligt ekonomiskt stöd. Förutom att projektet bidrar till minskad klimatpåverkan och effektivare energianvändning ger det de deltagande företagen konkurrensfördelar, som kan bidra till den ekonomiska tillväxten i länet.

Andra exempel på samordningsuppdrag som prioriterats är

- insatser mot illegal alkohol och ansvarfull alkoholserving där vi har ett samarbete med många kommuner, polisen och andra statliga myndigheter.
- åtgärder för att förbättra vattenmiljöer i två avrinningsområden med skilda problembilder. Vi har samordnat jordbruket, vattenförvaltning, havsmiljöarbete, rådgivning och tillsyn.
- arbetet med att möjliggöra för kommunerna att ta emot ensamkommande barn.
- rovdjursproblematiken som är en svår avvägning mellan intressenterna där uppfattningarna tenderar att polarisera. Örebro län har många vargrevir som dessutom ligger nära tätbefolkade områden. Länsstyrelsen har prioriterat kommunikation och snabb handläggning, vilket också lett till förhållandevis stor förståelse och få konflikter mellan parterna.

Länsstyrelsen samordnar också projekt som andra län deltar i. Bland annat UTCED, ett projekt för att främja kvinnors företagande och som omfattar hela Östra Mellansverige. Från och med den första januari samordnar Länsstyrelsen i Örebro också det nationella projektet ESF Jämt som erbjuder och tillhandahåller processtöd i jämställdhetsintegrering till alla ESF-projekt i landet.

Samverkan med andra länsstyrelser är prioriterat och vi ansvarar för EA-handläggning, webbutveckling och webbsamordning, bredbandsfrågor samt gemensam brukarundersökning.

Vi ser positivt på samordningsuppgiften och vi ser oss som en naturlig aktör för detta eftersom vi har den kompetens och de nätverk som krävs. Men arbetet skulle underlättas om vi erhöll särskilda resurser för sådana uppdrag som till exempel varselsamordningen.

Lantbruk och landsbygd

Länsstyrelsen har prioriterat såväl handläggning av jordbrukarstöden som fältkontrollerna av dem. Vi har under året arbetat intensivt för att miljöersättningarna för jordbrukarstöden ska betalas ut i tid. Arbetet har varit personalkrävande men tack vare en flexibel organisation kunde arbetet snabbt ställas om till att fokusera på utbetalningarna. Länsstyrelsen i Örebro län var bland de län som klarade att betala ut flest gårds- och miljöersättningar under 2009, 95 %. Vilket är ett mycket gott resultat. Fältkontrollerna var alla klara i tid trots förhöjd frekvens från 5,5 % till 6,25 %.

Under året har arbetet inom landsbygdsprogrammet fortsatt med fokus på landsbygdsutveckling och uppfyllelse av miljömålen. För att nå målen i den lokala genomförandestrategin har enheterna inom länsstyrelsen arbetat enhetsöverskridande. Djur och lantbruksenheten och enheten för tillväxt och samhällsbyggnad har samarbetat kring företagande på landsbygden. Tillsammans med miljöskydds enheten har arbetet med vattendirektiv och minskade forsfor- och kvävemängder i vattendragen varit fruktbart. Inom axel 2 har samarbetet med kulturmiljö enheten kring landsbygdens bebyggelsemiljö varit framgångsrikt. Ett ledord i arbetet med lantbruk och landsbygd är således samarbete. I en liten organisation, som Länsstyrelsen i Örebro är, krävs bred kompetens bland medarbetarna då arbetsuppgifterna varierar över tid. Bred kompetens ger också flexibilitet i organisationen med bättre möjligheter till sektorsövergripande samarbeten då den enskilde är insatt i flera ämnesområden. Genomförandet av landsbygdsprogrammet är viktigt för att landsbygdens företagande ska utvecklas. Likaså är programmet betydelsefullt för att uppnå miljömålen. Av dessa orsaker har genomförandet av de regionala genomförandestrategierna prioriterats under 2009.

Strandskydd och samhällsplanering

Den nya strandskyddslagstiftningen som trädde i kraft 2009-07-01 har bidragit till att intresset för strandnära byggande ytterligare förstärkts. Behovet av vägledning till kommunerna är stort både när det gäller vad som gäller för enskild dispensgivning och i planfrågor.

Länsstyrelsen har under året haft en omfattande informationsinsats med bl a flera seminarier för kommunerna i frågan. Även inom ramen för samråd om detaljplaner och översiktsplaner är rådgivning om strandskyddet omfattande.

Vi har under året stimulerat kommunerna i länet att förnya eller revidera sina översiktsplaner och i arbetet med dessa väga in de nationella målen förutom brukliga planeringsunderlag. Elva av länets tolv kommuner arbetar för att revidera eller ta fram nya översiktsplaner. Vi har också medverkat i vindkrafts- och klimatgruppen och har varit sammanhållande vid lokaliseringsprovningar av vindbruk.

Den fysiska planeringen är en viktig del av det regionala tillväxtarbetet. I samrådsförfarandet kring denna verksamhet påtalar Länsstyrelsen vikten av att samordna kunskaps- och planeringsunderlag från det regionala tillväxtprogrammet liksom ett förhållningssätt till nationella och regionala mål.

Natur – skydd och vård

Länsstyrelsens arbete med skydd av skog har varit mycket framgångsrikt. Vi har nått målet i den nationella strategin för skydd av skog. Beslut har fattats om samtliga objekt i det s.k. SNUS-paketet (Skyddsvärda Natur och Urskogar på Statlig mark). Vi har även kommit långt i arbetet med att skydda objekt ingående i myrskyddsplanen. Beslut har fattats om bildande av naturreservat för 38 objekt under 2009.

I arbetet med skötsel av naturreservat och nationalparker har Länsstyrelsen fortsatt med stora restaureringsinsatser för att gynna den biologiska mångfalden, samt att tillgängliggöra områden för friluftsliv. Vi har ökat resurserna för uppföljning av restaurerings- och skötselarbetets effekter på den biologiska mångfalden inom skyddade områden.

Framgångsrika projekt som kan nämnas är det fortsatta arbetet med ”Naturbeten i Närke” samt återinförande av ett stort skogsbete inom ett naturreservat med för södra Sverige unik flora. Länsstyrelsen har också fortsatt samarbetet med lantbrukare, Örebro kommun, WWF samt Svensk biogas för att utveckla nya metoder för skötsel av strandängar.

Fram till och med 2009 har Länsstyrelsen i Örebro län lett arbetet med att utveckla övervakningen av vissa landmiljöer och anpassat den för uppföljning av regionala miljömål. Utvecklingsarbetet har nu lett fram till tre så kallade gemensamma delprogram för regional övervakning av småbiotoper, gräsmarker och myrar. Länsstyrelsen i Örebro län är projektansvarig för övervakningen i de tre delprogrammen som startade under 2009 i sammanlagt åtta län.

Vattenförvaltning

Genomförandet av vattenförvaltningen enligt EU:s ramdirektiv för vatten är ett område där Länsstyrelsen med framgång utnyttjat ett sektorsövergripande arbetssätt. Genom att samordna vattenförvaltning, havsmiljöarbete, jordbrukets miljöstöd, rådgivning, tillsyn och tillsynsvägledning har vi effektivt utnyttjat vår breda kompetens och de resurser som ställts till vårt förfogande. Den sektorsövergripande samordningen har i hög grad bidragit till att öka Länsstyrelsens trovärdighet hos verksamhetsutövare och andra intressenter. Genom att till exempel knyta resurser från sakområdet lantbruk till arbetet med vattenvård stärks förutsättningarna för att vinna lantbrukarnas förtroende och delaktighet. Länsstyrelsen driver ett aktivt arbete för att vägleda kommunerna i deras arbete med enskilda avlopp, som vid sidan av jordbruket tillhör de viktigaste källorna till förorening av vattenmiljön. Vår bedömning är att den sektorsövergripande samordningen starkt bidragit till att konkreta åtgärdsprogram redan inletts i två olika avrinningsområden i länet.

Ett intensivt och framgångsrikt arbete med planering och genomförande av restaureringar av vattendrag enligt miljömålet Levande sjöar och vattendrag har bedrivits under 2009. Ett väl fungerande samarbete med en rad olika intressenter har bidragit till framgången i arbetet. Kommuner, företag, vattenkraftintressenter, fiskevårdsföreningar, naturvårdsföreningar och andra lokala intressenter har varit och är engagerade i projekten. Genom samverkan har en god utväxling uppnåtts på de ca 1,7 Mkr som Länsstyrelsen tillskjutit genom olika bidrag för restaurering.

Kortfattad och översiktlig bedömning av länsstyrelsens resultat

Bedömningen av Länsstyrelsens arbete är att uppgifterna i regleringsbrevet och i andra styrdokument har lösts på ett mycket tillfredställande sätt.

De goda resultaten beror på att Länsstyrelsen i Örebro är en liten, flexibel organisation som snabbt kan ställa om inriktningen. Samarbetet och den breda kompetensen bland medarbetarna gör att arbetet fungerar mycket väl. Detta visar sig bland annat i att vi får förtroendet att leda länsstyrelsegemensamma uppdrag såsom webbsamordning och webb utveckling, EA-samordning, gemensam brukarundersökning och bredbandssamordning. Andra exempel på uppdrag på nationell nivå är Kampsportdelegationen och ESF Jämt som erbjuder och tillhandahåller processtöd i jämställdhetsintegrering till alla ESF-projekt i landet.

Organisation

Insynsråd och Länsledning						
Djur och Lantbruk	Service och Juridik	Trafik och Kundtjänst	Natur och Kulturmiljö	Staben	Tillväxt och Samhällsbyggnad	Miljöskydd
Lantbrukets EU-stöd Kompetensutveckling för landsbygden Veterinära frågor	GIS Ekonomi Juridik Allmänna val Intern service	Nationell kundtjänst Körkort Yrkesmässig trafik	Naturvård Kulturmiljö Fiske Viltförvaltning Miljöövervakning Miljömålsuppföljning	Information Personal Skydd och säkerhet Service till länsledning	Jämställdhet Integration Företagsstöd Infrastrukturplanering Plan och bostad Sociala frågor	Miljötillsyn Tillståndsprövning Föreningade områden Miljöanalys Vattenförvaltning Miljömålsamordning

Året i siffror

Tabell A - Verksamhetskostnader 2009

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%
20-21	Övrig förvaltning	3 918	2,07 %	5 451	2,92 %
24	Yrkesmässig trafik	418	0,22 %	624	0,33 %
25	Körkort och trafikföreskrifter m.m.	6 640	3,51 %	9 780	5,24 %
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	5 073	2,68 %	7 426	3,98 %
30	Regional tillväxt	47 160	24,94 %	50 182	26,91 %
34	Infrastrukturplanering	1 296	0,69 %	1 845	0,99 %
40	Hållbar samhällsplanering och boende	3 096	1,64 %	4 589	2,46 %
41	Stöd till boende	392	0,21 %	581	0,31 %
42	Omställning av energisystemet	471	0,25 %	593	0,32 %
43	Kulturmiljö	3 998	2,11 %	5 504	2,95 %
45	Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar	3 159	1,67 %	4 362	2,34 %
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	11 066	5,85 %	15 485	8,30 %
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	18 968	10,03 %	23 687	12,70 %
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	1 496	0,79 %	2 224	1,19 %
53	Vattenverksamhet	6 097	3,22 %	8 307	4,45 %
54	Mineral- och torvfyndigheter	154	0,08 %	229	0,12 %
55	Miljöfarlig verksamhet	2 743	1,45 %	4 068	2,18 %
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	190	0,10 %	284	0,15 %
57	Förorenade områden, efterbehandling	2 032	1,07 %	2 867	1,54 %
58	Restaurering	429	0,23 %	600	0,32 %
60	Lantbruk	13 727	7,26 %	19 490	10,45 %
62	Fiske	888	0,47 %	1 275	0,68 %
70	Social omvårdnad	7 343	3,88 %	10 417	5,59 %
80	Jämställdhet	5 137	2,72 %	5 849	3,14 %
85	Integration	535	0,28 %	785	0,42 %
	SUMMA PRODUKTION	146 426		186 505	100,00 %

10	Myndighetsövergripande verksamhet	11 018	5,83 %		
11	Administration och intern service	31 672	16,75 %		
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL. RESURSSAMVERKAN	189 117	100,00 %	186 505	
	Resurssamverkan	15 906		18 518	
	Totalsumma verksamhetens kostnader enl resultaträkningen	205 022		205 022	
	Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på:				
	Nivå 1 (113-115)	23 288	28,74 %		
	Nivå 2 (110-112, 116-119)	8 384	10,35 %		
	Nivå 3 (100-109)	11 018	13,60 %		
	Personalkostnad, produktion (kk 4, verksamhetskod 2-8)	81 032			

Kommentar Tabell A

Resurssamverkan består av följande verksamheter

- Nationell kundtjänst för körkort och e-support
- E-förvaltning
- Lst EA
- Webbsamordnare

Tabell B.2 - Årsarbetskrafter 2007 - 2009

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2009	2009	2009	2008	2007
		årsarb totalt	årsarb varav kvinnor	årsarb varav män	årsarb totalt	årsarb totalt
20-21	Övrig förvaltning	5,95	2,64	3,31	7,77	8,09
24	Yrkesmässig trafik	1,05	0,47	0,58	1,16	1,30
25	Körkort och trafikföreskrifter m.m.	14,48	10,10	4,39	11,80	11,06
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	8,36	6,25	2,11	2,86	2,70
30	Regional tillväxt	10,39	4,89	5,49	12,51	14,80
34	Infrastrukturplanering	1,72	0,10	1,62	1,89	1,80
40	Hållbar samhällsplanering och boende	5,18	2,84	2,34	5,19	4,55
41	Stöd till boende	0,82	0,39	0,43	1,49	2,60
42	Omställning av energisystemet	0,37	0,34	0,03	0,12	0,17
43	Kulturmiljö	5,98	2,09	3,89	6,02	6,84
45	Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar	4,03	1,95	2,09	3,66	3,68
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	16,06	6,75	9,31	14,20	15,98
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	18,07	4,90	13,17	15,02	13,78
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2,95	2,38	0,56	2,98	3,18
53	Vattenverksamhet	9,25	3,34	5,91	5,91	4,98
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,30	0,13	0,17	0,36	0,27
55	Miljöfarlig verksamhet	4,84	2,99	1,85	5,81	5,87
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	0,40	0,15	0,25	0,32	0,20
57	Förenade områden, efterbehandling	3,25	2,11	1,14	4,46	4,28
58	Restaurering	0,76	0,04	0,73	1,00	1,44
60	Lantbruk	23,65	14,54	9,12	26,90	25,58
62	Fiske	1,08	0,21	0,87	1,14	1,07
70	Social omvårdnad	10,94	8,35	2,60	8,47	8,71
80	Jämställdhet	2,43	2,31	0,13	1,02	1,71
85	Integration	1,00	0,60	0,40	0,99	0,59
	SUMMA PRODUKTION	153,33	80,84	72,49	143,05	145,23
10	Myndighetsövergripande verksamhet	10,38	7,43	2,95	9,37	9,79
11	Administration och intern service	16,49	10,86	5,64	19,59	18,96
	SUMMA ÅRSARBETSKRAFTER EXKL. RESURSSAMVERKAN	180,20	99,13	81,08	172,01	173,98
	Resurssamverkan	11,65	9,66	1,98	10,23	3,39
	TOTALT ANTAL ÅRSARBETSKRAFTER	191,85	108,79	83,06	182,24	177,37

Kommentarer Tabell B2

Resurssamverkan består av följande verksamheter

- Nationell kundtjänst för körkort och e-support, E-förvaltning, Lst EA och webbsamordnare

Tabell D – Redovisning av ärenden 2009 (samtliga ärenden oavsett databas)

Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl. initiativ-ärenden)	Antal initiativ-ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal överklagade ärenden	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans	varav antal ändrade	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10-11)	56	147	121	256	68	2	1	0	3
Övrig förvaltning (20-21)	310	1 618	106	1 805	229	11	6	3	0
varav stiftelser (206)	182	282	12	470	6	0	0	0	0
varav allmän kameraövervakning (211)	15	57	0	51	21	2	1	1	0
varav bevakningsföretag m.m (212)	49	171	22	186	56	0	0	0	0
Yrkesmässig trafik (24)	43	351	25	391	28	3	0	0	2
varav tillsyn och kontroll (utom taxiförarlegitimationer) (243)	22	90	17	118	11	2	0	0	1
Körkort och trafikföreskrifter mm inkl s.k. gröna ärenden. (25)	3 080	18 117	205	21 098	304	170	156	8	7
varav tillstånd exkl. s.k. gröna ärenden (251)	1 177	8 319	0	9 494	2	20	17	0	0
varav s.k. gröna ärenden 5	287	6 429	2	6 537	181				
varav körkortsingripanden (253)	1 236	2 024	129	3 389	0	101	96	5	37
Livsmedelskontroll, djurskydd, veterinära frågor (28)	50	758	313	438	683	27	9	1	5

Länsstyrelsen i Örebro län – Årsredovisning 2009

varav Livsmedelskontroll (281)	4	9	47	11	49	0	1	0	0
varav Djurskydd (282)	32	593	203	330	498	19	8	1	5
varav Smittskydd (283)	6	37	14	19	38	0	0	0	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	0	50	11	19	42	0	0	0	0
Regional tillväxt (30)	32	194	100	274	52	0	0	0	6
Infrastrukturplanering (34)	4	58	6	51	17	0	0	0	0
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	92	765	3	784	76	32	36	4	3
Stöd till boende (41)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Omställning av energisystemet (42)	2	5	5	3	9	0	0	0	2
Kulturmiljö (43)	195	911	36	903	239	0	0	0	16
Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar (45)	20	105	24	125	24	0	0	0	3
varav tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	3	1	0	3	1	0	0	0	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	57	93	59	135	74	10	16	1	5

Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	145	81	195	188	233	5	0	0	71
varav tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	72	350	13	350	85	1	0	0	12
Vattenverksamhet (53)	74	286	36	280	116	11	9	2	3
varav tillsyn av vattenverksamheten (535)	57	254	22	234	99	11	9	2	3
Mineral- och torvfyndigheter (54)	5	36	4	33	12	1	3	0	1
Miljöfarlig verksamhet (55)	116	216	83	338	77	4	7	3	2
varav tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	81	151	76	262	46	1	1	0	2
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	17	179	1	168	29	0	0	0	3
Förorenade områden, efterbehandling (57)	47	35	14	69	27	0	0	0	8
varav tillsyn av förorenade områden och miljörisksområden (575)	16	21	3	33	7	0	0	0	1

Restaurering (58)	1	39	8	37	11	0	0	0	0
Lantbruk (60)	623	8 651	188	8 680	782	7	11	0	1
varav stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	1	0	0	0	1	7	11	0	0
Fiske (62)	26	363	20	345	64	0	1	0	0
Social omvårdnad (70)	437	813	214	958	506	1	1	0	2
varav tillsyn och rådgivning (701)	407	662	188	775	482	0	1	0	1
Jämställdhet (80)	1	18	10	18	11	0	0	0	0
Integration (85)	3	10	7	17	3	0	0	0	0
Summa	5 508	34 199	1 796	37 744	3 759	285	256	22	155
Varav Vattenmyndighetens ärenden	10	16	14	33	7	0	0	0	0
Varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	23	31	1	39	16	3	5	2	0

Kommentar Tabell D

Ingående och utgående balans är inte alltid lika i ärendestatistiken. På Länsstyrelsen i Örebro lä har vi delegerad diareföring. Detta innebär att samtliga handläggare inom myndigheten har möjlighet att ändra uppgifterna i diariet. Ändringar kan därför ha skett efter framtagningen av det material som utgör grunden för denna tabell i årsredovisningen.

Sakområde Yrkesmässig trafik, körkort och trafikföreskrifter

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsens arbete inom sakområdet har under året präglats av att verksamheterna från 2010-01-01 ska övergå till Transportstyrelsen. Inför stora förändringar uppstår av naturliga skäl en viss oro bland personalen och verksamheten riskerar att tappa i intensitet. Sedan det stod klart att Örebro är en av orterna som ska bedriva dessa verksamheter i Transportstyrelsens regi, har ändå verksamheterna kunnat bedrivas på en tillfredsställande nivå.

Om ett körkort har blivit omhändertaget har Länsstyrelsen enligt körkortslagen ett skyndsamhetskrav när det gäller att pröva frågan om körkortet ska återkallas eller lämnas tillbaka. Vidare har de ansökningar om körkortstillstånd där personen inväntar vårt beslut för att kunna återfå behörigheten efter återkallelse prioriterats. Kundtjänsten för körkortsfrågor har genom avtal med övriga länsstyrelser förbundit sig att hålla öppet vardagar 8-16 samt ge allmänheten snabba och korrekta svar och detta har också prioriterats under året. På yrkestrafiksidan kan dröjsmål med viss tillståndsprövning innebära ekonomiska konsekvenser för den sökande varför dessa ärenden har prioriterats.

Den översiktliga bedömningen är att resultatet som uppnåtts inom sakområdet har varit tillfredsställande. Handläggningstiderna har under året legat på en fullt acceptabel nivå och i de flesta fall varit kortare än på andra håll- inga jämförelser i övrigt.

Sakområde Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens arbete

Den stora händelsen under året har varit övertagandet av djurskyddskontrollen från kommunerna. Enligt Länsstyrelsens bedömning har överflyttningen i stort inneburit att kontrollen har blivit enhetligare och mer rättssäker. Införandet av det nationella djurskyddsregistret kommer på sikt att innebära bättre kontroll eftersom man bl.a. får en automatisk uppdatering av objektens eventuella flyttningar över landet.

Ärendehanteringssystemet Platina kommer också att, så småningom, bli en tillgång i djurskyddsarbetet.

Vid Länsstyrelsen är fem djurskyddsinspektörer anställda. Från halvårsskiftet har ytterligare en inspektör anställts på korttidsförordnande till årets slut. Den totala bemanningen har alltså varit 5,5 årsarbetskrafter under året.

Länsstyrelsens samverkan med Polisen i djurskyddsfrågor har under året fördjupats. Förutom tre samverkansmöten under året, har samarbetet konkretiserats genom frekventa kontakter runt praktiska ärenden.

På grund av pensionsavgång har en ny handläggare övertagit förprovning och besiktning av djurstallar. Samtidigt kan konstateras att antalet inkomna förprovningsansökningar har fortsatt att öka i antal, vilket de även gjort under de senaste åren. Tre ärenden med särskild avgift p.g.a. försenade förprovningsansökningar har handlagts under året.

Två kommuners livsmedelskontroll har reviderats under året. I det ena fallet konstaterades endast mindre brister medan i det andra fallet fanns många, delvis allvarliga avvikelser. Den senare kommunen har nu valt att inleda ett samarbete med två andra kommuner i länets södra del med en gemensam förvaltning och nämnd för miljö- och hälsoskyddsfrågorna och planfrågorna. Kommunrevisionerna fortskrider i planerad takt. År 2010 beräknas samtliga kommunala livsmedelskontrollerande nämnder ha reviderats av Länsstyrelsen en gång.

Länsstyrelsens samordnande roll inom livsmedelskontrollen har genomförts genom två länsmöten för livsmedelsinspektörer och två möten med en arbetsgrupp för livsmedelsfrågor bestående av representanter för livsmedelsinspektörerna.

Inom smittskyddsområdet har under 2009 två fall av salmonella inträffat i länet. Det ena fallet, hos häst, handlades av Jordbruksverket och det är nu avslutat. I det andra fallet har Länsstyrelsen varit ansvarig beslutande myndighet genom delegation från Jordbruksverket. Denna verksamhet, där såväl djurlidande som stora ekonomiska värden står på spel prioriteras högt av Länsstyrelsen. I den relativt stora besättning där Länsstyrelsen är ansvarig fortskrider saneringsarbetet planerligt. Årets zoonosfall visar att Länsstyrelsen har beredskap att kunna svara upp mot Jordbruksverkets behov av att delegera handhavandet på myndighetsnivå av smittskyddsärenden.

Länsstyrelsen har under året deltagit i 6 planeringsmöten med Jordbruksverket och andra myndigheter för att planera Jordbruksverkets epizootiövning hösten 2010 som är förlagd till länet.

Länsstyrelsen har under året även genomfört tillsyn inom seminområdet gällande häst, och hund. Vid tillsynen påvisades endast obetydliga avvikelser från gällande föreskrifter.

I samband med tillsynen av semin på häst genomfördes även en kontroll av seminveterinärernas journalföring och läkemedelsanvändning i samband med stuteripraktiken. Endast smärre avvikelser konstaterades. Det är första gången Länsstyrelsen gör en liknande tillsyn. Årets erfarenheter talar för att denna mer riktade tillsyn är en tillsynsmodell som är värd att tillämpa även på andra områden.

Länsstyrelsen har under året representerat länsstyrelserna i Jordbruksverkets arbetsgrupp för framtagandet av kontrollvägledning för hästavel. Gruppen har genomfört fyra arbetsmöten.

Länsstyrelsen i Örebro representerar länsstyrelserna i Jordbruksverkets Referensgrupp för hästfrågor. Två möten har genomförts under 2009.

Prioriteringar under året

Eftersom resurserna har varit begränsade har de öppna ärenden som fick tas över från kommunerna och inkomna anmälningsärenden prioriterats inom djurskyddskontrollen under året. Länsstyrelsen har därför inte kunnat göra mer än mycket begränsade planerade kontroller.

Under årets senare del har arbetet med att bygga upp ett register över livsmedelsföretagare inom primärproduktionen kunnat prioriteras. Kontroll av foder och livsmedel inom primärproduktionen har under året utförts genom att inspektioner har gjorts i samband med de tvärvillkorskontroller som Länsstyrelsen har haft att utföra. I brist på ett register med riskklassificerade objekt har denna urvalsform bedömts ge en åtminstone tillfredsställande riskprofil eftersom objekten som utvalts för tvärvillkor i relativt stor utsträckning representerade högriskbranscher enligt Livsmedelsverkets riskklassificeringsvägledning.

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens resultat

Tack vare djurskyddsinspektörernas stora arbetsinsatser har, trots den pressade arbetssituationen, anmälningsärendena och tillståndsärendena inom djurskyddskontrollen handlagts på ett tillfredsställande sätt.

Under året har Djurskyddsregistret och Platinasystemet varit präglad av förseningar och inkörningsproblem av skiftande slag. Detta har därför i praktiken omöjliggjort dataregistrering av ärenden på avsett sätt. En följd av detta har blivit att Länsstyrelsen kommer att få svårt att i tid rapportera in djurskyddsdata till Jordbruksverket enligt SJVFS 2008:67 § 7

Länsstyrelsens arbete med livsmedelsfrågor bedöms ha genomförts tillfredsställande vad gäller kommunrevisioner, samordning och kontroll av livsmedel inom primärproduktionen. Arbetet med att utveckla primärproducentregister för livsmedel ligger efter.

Sakområde Regional tillväxt

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens arbete

Regeringen har tydliggjort att Sveriges landsbygder är viktiga för hela landets framtid. Således har Landsbygdsprogrammet för perioden 2007-2013 som övergripande mål att stödja en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden i Sverige. Länsstyrelsen har prioriterat arbetet med landsbygdsutveckling och Landsbygdsprogrammet och enheterna Tillväxt och Samhällsbyggnad och Djur och Lantbruk har ett nära samarbete kring frågorna. Under året har Leaderområdena kommit igång och ett trettiotal stöd har beslutats inom Leader Bergslagen och Leader Mellansjölandet.

Trots lågkonjunktur har Länsstyrelsens medel för företagsstöd inom 1:1 Regionala tillväxtåtgärder varit efterfrågade. Dessa stöd marknadsfördes framför allt under våren samordnat med företagsstöden inom landsbygdsprogrammet. Cirka 150 företagsstöd beviljades under året. Färre renodlade tillverkningsföretag har sökt och beviljats stöd för större investeringsprogram, men desto fler mindre stöd har getts till tjänsteföretag i länet. Länsstyrelsen har också noterat en ökning av antalet kvinnor som söker företagsstöd. En förklaring kan vara att projekten UTCED marknadsfört företagsstöden ute i länet på träffar för kvinnor som driver företag. UTCED består av två samverkansprojekt inom Östra Mellansverige som syftar till att utveckla och förbättra kvinnors företagande och sysselsättning. Länsstyrelsen i Örebro län är projektägare för femlänsprojektet och bedriver också verksamheten i Örebro län. Intresset för UTCED har under 2009 varit stort och projektet har fått stor genomslagskraft i alla deltagande län. Under året beviljades 16 olika delaktiviteter medel i Örebro län.

Länsstyrelsen har under 2009 fortsatt att samarbeta inom Innovationsrådet i Örebro län tillsammans med bland annat Almi Företagspartner och Inkubera. Innovationsrådet har haft 12 möten under året och gemensamt hittat finansieringslösningar till nya innovativa produkter och tjänster. Det EU-finansierade projektet Almi Invest Östra Mellansverige har under slutet av 2009 kommit igång och under 2010 förväntas att de första företagen i Örebro beviljas riskkapital.

Landshövding Rose-Marie Frebran och regionstyrelsens ordförande Irén Lejegren fick under 2008 i uppdrag av regeringen att lokalt och regionalt samordna insatser med anledning av varsel om uppsägningar och nedläggningar i länet. Syftet är att ta tillvara de förutsättningar som finns för individer och företag i regionen. Samarbetet mellan Länsstyrelsen och Regionförbundet Örebro län har fortsatt under 2009.

Under hösten 2009 genomförde nio Länsstyrelser tillsammans en kundundersökning riktad mot utvalda målgrupper. Arbetet drevs i projektform och samordnades av Örebro län och Västra Götalands län. Inom ramen för projektet studerades företagsstöd inom landsbygdsprogrammet (602). Länsstyrelsen i Örebro län är en av de länsstyrelser som fått ganska bra omdömen inom verksamhetsområdet företagsstöd av de tillfrågade företagen. Den berörda verksamheten kommer därför under 2010 jobba med resultatet från undersökningen med målsättning att förbättra verksamheten. Resultatet ska även fungera som underlag för verksamhetsplanering inför nästa år.

De viktigaste prioriteringarna och insatserna inom området

Länsstyrelsen har under 2009 fortsatt prioritera de olika företagsstöden i länet i syfte att fler mindre företag ska utvecklas och växa. Samtliga företags- och projektstöd, med undantag för stöden inom kommersiell service, beviljas i enlighet med det regionala tillväxtprogrammet i länet. Satsningar har också gjorts för att nå nya grupper av företagare inom nya branscher i hela länet.

Länsstyrelsen har i samarbete med bland annat länets kommuner och Regionförbundet fortsatt arbetet med bredbandsutbyggnaden i länet.

De regionalpolitiska stöden till företag är ett led i regeringens politik att främja en ekonomiskt hållbar utveckling. Vid handläggning av stöden är jämställdhetsfrågor och jämställdhetsplaner en viktig fråga som tas med vid bedömningen. Länsstyrelsen har också som mål att prioritera företag som vill investera i miljödriven affärsutveckling.

Länsstyrelsen har tagit på sig stort ansvar för det regionala tillväxtarbetet bland annat genom regeringsuppdraget om varselsamordning, genom statlig samordning och genom att bedriva särskild projektverksamhet för att främja kvinnors företagande. Länsstyrelsen prioriterar också att delta i länets gemensamma tillväxtarbete och har under 2009 bland annat bjudits in av Regionförbundet Örebro län och deltagit i flera referensgrupper i arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi

Statliga myndigheters medverkan i det regionala tillväxtarbetet

Hur andra statliga myndigheter tillämpar länets regionala utvecklingsprogram

I länet finns ett Regionalt utvecklingsprogram som arbetades fram under åren 2004-2005. Under 2009 har Regionförbundet Örebro arbetat med framtagning av ett nytt program och hela länets fokus för det programbundna regionala tillväxtarbetet har varit arbetet med detta nya program. Länsstyrelsen har prioriterat att delta i detta arbete och de statliga myndigheterna har genom Länsstyrelsen inbjudits att delta i informationsträffar och workshops samt givits möjlighet att komma med förslag och synpunkter under processen. Dialogremissen av det nya programmet presenterades i Länsstyrelsens Råd för statlig samordning under hösten. Dialogremissen har också presenterats och diskuteras i informations- och mediagruppen, som är en arbetsgrupp inom Råd för statlig samordning.

De statliga myndigheterna deltar också i det regionala tillväxtarbetet. Ett exempel är Örebro universitet som, inom insatsområdet Kompetensförsörjning i Tillväxtprogram för Örebroregionens näringslivsutveckling 2009-2013, genom ett särskilt pilotprojekt bland annat ska bidra till en aktiv dialog med fler intressenter i länet så universitetets utbildnings- och forskningsutbud bättre anpassas till behoven i regionen. Projektet är av stor betydelse då Universitet är en av de största aktörerna i den regionala utvecklingen.

Ett annat exempel är projektet Robotdalen inom insatsområdet Innovativa miljöer i programmet där Örebro universitet är en huvudaktör tillsammans med Mälardalens högskola, som är formell projektägare. Robotdalen är ett s.k. Triple Helix-projekt där företag, högskola/akademi och offentliga aktörer med stöd från Vinnova samverkar för att befästa regionen som världsledande inom tillverkning, forskning och utveckling av robotiserad automation.

Projektet involverar många aktörer och utgör en modell för klusteruppbyggnad som bidrar till den regionala utvecklingen. Robotdalen har även agerat i samband med den ekonomiska krisen genom kompetensutvecklingsinsatser i varslade företag.

Inom vilka områden samverkan mellan Länsstyrelsen och andra statliga myndigheter sker och hur denna samverkan ser ut

Länsstyrelsen inrättade 2007 en rådsorganisation för samverkan och dialog med omvärlden inom olika verksamhetsområden. Rådsorganisationen är ett forum för information om och diskussion kring frågor som är av vikt för länets utveckling och bidrar till det regionala utvecklingsarbetet. Sammantaget ingår åtta olika råd i organisationen, varav Råd för statlig samordning är ett. I detta råd ingår cheferna för alla de statliga myndigheter som finns representerade i länet. Ledamöterna i Råd för statlig samordning inbjuds även till det råd som kallas Landshövdingemöte.

Inom Råd för statlig samordning har tillsatts arbetsgrupper för samarbete och samverkan inom olika frågor som kan vara av större intresse för vissa myndigheter. Sådana grupper är Rättssamverkansgruppen, Informations- och mediagruppen, Personalsamverkan, Jämställdhetsgruppen, Miljögruppen samt Lokalsamverkansgruppen. Under året har Rättssamverkansgruppen, bestående av Kriminalvården Region Mitt, Polisen, Länsrätten, Tingsrätter, Åklagarkammaren, Örebro universitet och Länsstyrelsen, varit mycket aktiv i frågan om Länsrättens lokalisering samt i frågan om utbildningssamverkan inom rättsområdet.

Hur lokala och regionala resurscentra för kvinnor har uppmärksammats i det regionala tillväxtarbetet

I Örebro län finns två resurscentra för kvinnor. Sedan 2002 finns Regionalt Resurscentrum Örebro län (RRC) som drivs av en samordnare placerad på Länsstyrelsen.

Under 2009 har även NOOR kvinnoföretagarförening, vars medlemmar främst består av kvinnor med utländsk bakgrund, fått status som lokalt resurscentrum. I länet finns totalt ca 10 kvinnliga nätverk som samverkar med och stöttas av det regionala resurscentrat genom uppsökande verksamhet, samordning av information och genomförande av olika aktiviteter/insatser. Länsstyrelsen samordnar genom RRC också arbetet kring Örebro läns Kvinnolobby. Kvinnolobbyn arbetar för att stärka kvinnors ställning i näringslivet och i samhället i övrigt och för att synliggöra kvinnors kompetens. En viktig del av Kvinnolobbyns arbete är frågan om jämställd representation. Kvinnolobbyn utgör också referensgrupp för RRC.

Resurscentraverksamheten i länet har bidragit till att förbättra kvinnors villkor och förutsättningar inom det regionala tillväxtarbetet genom att göra dessa frågor mer synliga. Exempel på detta är att det skapats nya mötesplatser för företagande kvinnor, möten med bland annat kommunernas näringslivschefer och olika partnerskap.

Samordnaren för RRC deltar aktivt i det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet. Under året har samordnaren deltagit i Örebroregionens utvecklingsforum och i remissarbetet kopplat till RUS, den regionala utvecklingsstrategin. RRC är också en av flera samverkansparter i den förstudie (BRO - Business Region Örebro) som Regionförbundet genomför i syfte att förbättra det företagsfrämjande arbetet i regionen och stärka näringslivets konkurrenskraft. En studieresa till Stockholm med inslag av framtidsarbete genomfördes i november 2009.

RRC Örebro län ingår i samverkansprojektet UTCED, en flerlänsamverkan i Östra Mellansverige där länsstyrelser och resurscentra samverkar för att främja kvinnors företagande och arbetsliv 2007-2010. Länsstyrelsen i Örebro län är projektägare till UTCED (www.utced.se). Sedan starten har sammantaget i de fem länen ca 150 delprojekt beviljats medel. Under 2009 har enbart i Örebro län beslutats om ca 5 miljoner till ett 15-tal

aktiviteter/projekt för kvinnor. Utförare har varit såväl privata som offentliga näringslivsaktörer samt resurscentra och lokala kvinnliga nätverk. RRC Örebro län har under 2009 själva drivit delprojektet ”Affärsrådgivning på lika villkor” inom ramen för UTCED.

Vilka insatser som har gjorts på konkurrensområdet

Länsstyrelsens insatser på konkurrensområdet under 2009 har i huvudsak handlar om att informera om konkurrensfrågor. Insatserna vad gäller extern information har varit helt och hållet händelsebaserade. Länsstyrelsen har lämnat information om konkurrenslagstiftningen baserat på efterfrågan. Länsstyrelsen har också verkat för att konkurrensaspekter beaktas internt hos Länsstyrelsen, främst i samband med offentliga upphandlingar som genomförts av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har också verkat för att konkurrensaspekterna beaktas genom att ett särskilt Inriktnings-PM för konkurrensfrågor har tagits fram för handläggning av de regionalpolitiska företagsstöden.

Miljömässigt hållbar regionalt tillväxtarbete

Stöd till utvecklingen av miljövänlig och effektiv teknik och förnybar energi

Länsstyrelsen är en av 20 initiativtagare till Örebroregionens klimatupprop. Det är ett samverkansprojekt för att främja energieffektivisering och minskad klimatpåverkan från företag och organisationer i länet. Projektet finansieras med egenandelar, regionala utvecklingsmedel från Regionförbundet och medel som Länsstyrelsen sökt och beviljats från Energimyndigheten. Tre nätverk; Örebro promotion, Handelskammaren Mälardalen och Möckelnföretagen leder projektet. Hittills har 50 företag och organisationer ställt sig bakom Klimatuppropet. De har därmed åtagit sig att kartlägga verksamheten och sätta upp mål för energieffektivisering och minskad klimatpåverkan. Till stöd för arbetet får de tillgång till ett gemensamt uppföljningssystem och olika forum för erfarenhetsutbyte. Mer information om projektet finns på: www.oregklimat.se.

Länsstyrelsen har i samarbete med Regionförbundet och LRF genomfört ett seminarium för att främja vindkraftsutbyggnad. Genom samverkan mellan flera regionala aktörer har en tvådagarskonferens om hållbara transporter och energieffektivisering kunnat genomföras. Länsstyrelsen har även arrangerat kurser i bränslesnål körning med lantbrukets arbetsfordon.

Stöd till miljödriven affärsutveckling

Vid informationsträffar med företag och näringslivets företrädare om de regionalpolitiska företagsstöden har Länsstyrelsen upplyst om vilka möjligheter företagen har att med hjälp av stöden få miljöinvesteringar finansierade.

Under 2009 påbörjades planering för att ta fram tydligare kriterier för vad som avses med miljöteknikinvesteringar, miljödriven affärsutveckling och förnybar energi. I arbetet deltar både enheten för Tillväxt och samhällsbyggnad och Miljöenheten. Syftet är att det ska bli enklare att identifiera företag som kan tänkas vara intresserade av att göra satsningar inom dessa områden och att få ett bättre underlag för att främja fler investeringar med miljöinriktning.

Inom ramen för det regionala serviceprogrammet planeras ett projekt med dagligvarubutikerna på landsbygden som målgrupp. I projektet ska butikerna erbjudas energikartläggningar och åtgärdsprogram för energieffektivisering.

Redovisning av prioriteringar av medel under anslaget 1:1 regionala tillväxtåtgärder

När det gäller fördelningen av beslut av 1:1-medel prioriterar Länsstyrelsen företagsstöden genom att ca 70 procent av medlen avsätts för företagsstöd. Stöden ger en relativt snabb utdelning i länet vad det gäller arbetstillfällen och ökad tillväxt. Varje stöd är särskilt relaterat till något av de fyra prioriterade insatsområdena inom Tillväxtprogram för Örebroregionens näringsutveckling 2009-2013 (RTP), framför allt insatsområdet Entreprenörskap och företagande. En utvärdering av de regionala företagsstöden planeras under 2010 med syfte att klarlägga hur företagsstöden bidragit till att främja investeringar och en hållbar tillväxt i företag som ligger i linje med insatsområdena i RTP. Särskilda insatser har gjorts i samverkan mellan enheterna Tillväxt och samhällsbyggnad och Djur och lantbruk under året för att nå mindre företag i länet och framförallt företag på landsbygden.

För att trygga den kommersiella servicen på landsbygden för medborgare och företag har Länsstyrelsen under året också beviljat medel inom kommersiell service till orter som anses vara särskilt servicestrategiska.

Av de projektmedel som beviljas går en stor del till projekt som medfinansieras av EU via strukturfonderna och landsbygdsprogrammet. Samtliga dessa projekt har en tydlig koppling till den Nationella strategin och RTP.

Samverkan mellan Länsstyrelsen i Örebro län och Regionförbundet Örebro

Samverkan mellan Länsstyrelsen i Örebro län och Regionförbundet Örebro sker på många olika sätt, inom många olika verksamhetsområden och på många sätt integrerat i Länsstyrelsens ordinarie verksamhet. Mycket av denna samverkan kan sägas ske inom ramen för det regionala tillväxtarbetet.

Under 2009 har mycket samverkan skett kring Regionförbundets arbete med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi (RUS/RUP). Länsstyrelsen har prioriterat denna samverkan och har, utifrån olika perspektiv som jämställdhet, kvinnors företagande, fysisk planering, miljö, kulturmiljö och alkohol- och drogförebyggande arbete, deltagit vid Regionförbundets seminarier och utvecklingsforum. Länsstyrelsen har också bjudits in och deltagit i en särskild referensgrupp utifrån Länsstyrelsens ansvar inom miljö, jämställdhet, integration och också som ansvarig för samordning av de statliga myndigheternas insatser i det regionala

tillväxtarbetet. Länsstyrelsen har således kunnat föra en fortlöpande dialog med Regionförbundet under processens gång. Den ”dialogremiss” av det nya programmet som skedde under hösten har presenterats i Råd för statlig samordning och diskuterats i rådets informations- och mediagrupp.

Länsstyrelsen och Regionförbundet har under 2009 fortsatt arbetet med Kraftsamlingen i länet, alltså det uppdrag regeringen gav hösten 2008 med anledning av varsel om uppsägningar och nedläggningar i länet.

Länsstyrelsen finns representerad i det av regionstyrelsen utsedda partnerskapet. Länsstyrelsen och Regionförbundet samverkar kring bredbandsutbyggnaden i länet. Tillsammans samverkar man kring flera stora regionala utvecklingsprojekt och Regionförbundet är medfinansierare i UTCED, Länsstyrelsens projekt för att främja kvinnors företagande.

Tydlig koppling till det regionala tillväxtarbetet har också Regionförbundets process med att utarbeta en ny länstransportplan för åren 2010-2021. Länsstyrelsen har deltagit i det arbetet genom att överlämna material från tidigare länstransportplansprocesser då Länsstyrelsen var ansvarig, genom specifik rådgivning och genom aktivt deltagande i dialogen med andra aktörer i regionen. Länsstyrelsen deltar också i Regionförbundets arbete med att ta fram en ”Regional översiktlig planering”.

Både Regionförbundet och Länsstyrelsen beviljar medel av anslaget 1:1 regionala tillväxtåtgärder. Medan Regionförbundet använder dessa medel för stöd till projektverksamhet har Länsstyrelsen den tydliga prioriteringen att ge stöd till företag. Länsstyrelsens beslut baseras på en PM som beskriver och förtydligar kopplingen mellan stödet och det regionala tillväxtprogrammet och den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning.

Enligt Länsstyrelsens uppfattning är samverkan mellan Regionförbundet och Länsstyrelsen väl utvecklad, den är prioriterad av båda organisationerna och den sker i regel utifrån tydligt definierade roller

Sakområde Infrastrukturplanering

Översiktlig redovisning av Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsen har deltagit i Regionförbundet Örebros process med att utarbeta en Länstransportplan (LTP) för åren 2010–2021 samt deltagit i processen för trafikverkens nationella transportplan för samma period. Arbetet har inneburit dels specifik rådgivning och överlämnande av material från tidigare framtagande av LTP då Länsstyrelsen ansvarade för detta, dels aktivt deltagande i dialogen med andra aktörer i regionen.

Länsstyrelsen ansvarar för den fysiska planeringsprocessen enligt väglagen och lagen om byggande av järnväg. Större projekt som Länsstyrelsen medverkat i under året är väg 49 Gustavstorp–Rude, väg 50 Norrplan i Örebro, väg 51 Pålsboda–Kvarntorp och Trolleflods mosse–Hjortkvarn samt mötesspår Jakobshyttan, längs järnvägen Godsstråket genom Bergslagen.

I enlighet med trafikförordningen har Länsstyrelsen reviderat och publicerat en sammanställning över allmänna vägar och lokala trafikföreskrifter för år 2009.

Utvecklingen i länet inom IT-infrastrukturuområdet med särskild inriktning mot mindre tätorter och glesbygd

Insamlandet av uppgifter om bredbandsutbyggnaden i Örebro län sker dels genom dialog med kommunerna och de nätägare som har bredbandsnät i länet om pågående eller planerade utbyggnader, dels genom de ansökningar om projektstöd som Länsstyrelsen handlägger inom ramen för landsbygdsprogrammet och kanalisationsstödet.

I länet sker utbyggnad av fiberbaserade bredbandsnät i tätorterna. Telia genomför sådan utbyggnad i sammanlagt 21 tätorter, varav flertalet har färre än 1 000 invånare. Lindesbergs kommun har bildat ett stadsnät med syfte att anlägga bredbandsnät i kommunens tätorter. I småorter och glesbygd har utbyggnad skett i mycket begränsad omfattning under 2009. Fem projekt har påbörjats där kanalisationsstödet används.

Sakområde Hållbar samhällsplanering och boende

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsen har under året framgångsrikt stimulerat kommunerna i länet att förnya eller revidera sina översiktsplaner och i arbetet med dessa väga in de nationella målen förutom brukliga planeringsunderlag. Länsstyrelsen har under året haft en särskild vindkrafts- och klimatgrupp i vilken man har tagit fram en landskapsanalys för att underlätta kommunernas arbete med vindkraftslokaliseringar. I gruppen har man också förberett en revidering av Länsstyrelsens vindkraftspolicy. Planhandläggarna har deltagit i kompetenssatsningen inom PBL i Boverkets regi och har deltagit i dialoger och seminarier kring den förnyade strandskyddslagstiftningen.

Under hösten 2009 genomförde nio Länsstyrelser tillsammans en telefonundersökning riktad mot utvalda målgrupper. Arbetet drevs i projektform och samordnades av Örebro och Västra Götalands län. Resultat av kundundersökningen för verksamhetsområdet Detaljplaner och Områdesbestämmelser, redovisar både ris och ros. De förbättringsområden som utpekats kommer att införlivas i verksamhetsplaneringen för år 2010 genom fortsatta analyser av kundundersökningen samt med en utvecklad dialog med kunderna (kommunerna). Resultatet kommer att utgöra ett bra komplement till den interna analysen för verksamhetsområdet.

Prioriterade insatser under året

Länsstyrelsen har under året valt att prioritera följande områden:

- Samråd om kommunernas översiktsplanering
- Information och arbete med nya lagstiftningen om strandskydd

Generellt strävar Länsstyrelsen efter att samråda med kommuner och andra aktörer i tidiga skeden i plan- och byggprocesserna då påverkansgraden av projekten är stora och nedlagda resurser är små. Information och dialoger i tidiga skeden ökar chansen att slutresultatet följer lagar, regler och rekommendationer och att långsiktigt uthålliga aspekter kan innefattas.

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens resultat

Den fysiska planeringen är en viktig del av det regionala tillväxtarbetet. Elva av länets kommuner arbetade under 2009 för att revidera eller ta fram nya översiktsplaner. I samrådsförfarandet kring denna verksamhet påtalar Länsstyrelsen vikten av att samordna kunskapsunderlag från det regionala tillväxtprogrammet liksom ett förhållningssätt till nationella och regionala mål.

Länsstyrelsens påbörjade arbete med en "Länsöversikt", en regional sammanställning av de fysiska förutsättningar i det regionala utvecklingsprogrammet, har övertagits av Regionförbundet Örebro, som under året börjat ta fram en "Regional översiktlig planering". I denna tas ett första steg för att integrera ett rumsligt perspektiv i den regionala utvecklingsstrategin. Länsstyrelsen deltar aktivt i detta arbete.

Under året har Länsstyrelsen tagit fram en checklista som är till stor hjälp för planhandläggarna vid bedömning av en hållbar utveckling i kommunernas fysiska planering. Rutiner för intern handläggning av fysiska planer har reviderats för att förenkla planprocessen med bibehållande av en rättssäker och snabb handläggning.

Sakområde Energi och Klimat

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsens arbete med energi och klimatfrågor har varit framgångsrikt. Genom samarbete med andra aktörer har vi kartlagt potentialen för förnybar drivmedelsproduktion i länet och genomfört seminarier för att främja vindkraftsutbyggnad, förnybara drivmedel och energieffektivisering. Under året har Länsstyrelsen sammanställt data kring klimatpåverkande utsläpp för både länet och kommunerna. Vi har även följt upp miljömålsarbetet och presenterat exempel på åtgärder i linje med den regionala Energi- och Klimatstrategin. Ett omfattande samarbete har inletts för att skapa ett brett engagemang hos företag och organisationer för att effektivisera energianvändningen och minska klimatpåverkan.

De viktigaste prioriteringarna och insatserna under året

Länsstyrelsen är en av de drivande krafterna bakom Örebroregionens klimatupprop - ett samverkansprojekt för att främja energieffektivisering och minska klimatpåverkan från företag och organisationer i länet. Under året har Länsstyrelsen även sökt och beviljats bidrag för delfinansiering av projektet från Energimyndigheten.

Inom miljömålsarbetet har en åtgärdsuppföljning gjorts och vi har i samverkan med kommunerna påbörjat ett arbete för att utveckla bättre uppföljningsmått för energi och klimatmålen.

Information och rådgivning är viktiga verktyg för att främja energieffektivisering och energiomställning. Länsstyrelsen har i samarbete med andra aktörer genomfört seminarium för att främja vindkraftsutbyggnad, konferens om hållbara transporter och energieffektivisering samt kurser i bränslesnål körning med lantbrukets arbetsfordon.

Länsstyrelsen har väglett kommunerna i arbete med lokala miljömål, informerat om stödet för vindkraftsplanering och deltagit i samråd kring planeringsinsatserna.

Länsstyrelsen har medverkat i Regionförbundets arbete med en regional utvecklingsstrategi och ett tillhörande planeringsunderlag.

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens resultat

Örebroregionens klimatupprop

Under året har 50 företag och organisationer gått in som deltagare i Örebroregionens Klimatupprop. De har därmed åtagit sig att kartlägga verksamheten och sätta upp mål för energieffektivisering och minskad klimatpåverkan. I åtagandet ingår också att rapportera sina resultat. Till stöd för arbetet får de tillgång till ett gemensamt webbaserat beräknings- och uppföljningssystem samt olika forum för erfarenhetsutbyte. Under året har en projektledare anställts och en hemsida har byggts upp. Mer information om projektet finns på:

www.oregklimat.se

Rapporten Biodriv i Örebroregionen

En förstudie av utvecklingsmöjligheter för regionalt producerade Biodrivmedel har genomförts under året. Regionförbundet har ansvarat för projektledningen. Länsstyrelsen är medfinansierad och har deltagit i styrgruppen för projektet.

Rapporten Miljöinsikt 2009 Hur går åtgärdsarbetet?

Under året har Länsstyrelsen följt upp åtgärdsarbete i linje med de regionala miljömålen. Resultaten har spridits till företag och kommuner genom en uppföljningsrapport och ett seminarium. I rapporten presenteras hur arbetet går med att genomföra åtgärdsplanen för de regionala miljömålen. Vi presenterar flera exempel på genomförda åtgärder med koppling till energi och klimat: cykelplanering i stadsmiljö, omlastningsterminaler, energitjänsteföretag och tillvaratagande av spillvärme i fjärrvärmennät. Ett annat exempel är de bidrag som Länsstyrelsen administrerat för energiomställning i offentliga lokaler. Under perioden 2005-2008 har investeringar gjorts, som inneburit att utsläppen av koldioxid minskat med 3 650 ton. Det är nästan lika mycket som koldioxidutsläppen från länets alla mopeder och motorcyklar.

Nya indikatorer

Under året har Länsstyrelsen sammanställt data kring klimatpåverkande utsläpp i kommunerna. Vi har även samlat in data kring vedeldning och genomfört ett utvecklingsprojekt för att hitta lämpliga indikatorer för att följa upp kollektivtrafiken.

Klimatstrategier och vindkraftsplaner i kommunerna

Länsstyrelsen har arrangerat möten med kommunerna för att diskutera lokalt strategiskt miljöarbete. Länsstyrelsen har även medverkat i kommunernas arbete med nya måldokument. Under året har Lekebergs kommun arbetat med ett nytt miljöprogram och Lindesbergs och Örebro kommuner med klimatplaner. Fyra av länets tolv kommuner har sökt och beviljats planeringsbidrag för vindkraftsplanering: Askersund, Laxå, Hallsberg och Örebro kommun. Arbetet pågår med att slutföra planeringsinsatserna.

Insatser för att konkretisera arbetet med regionala klimat- och energistrategier

Under året har Länsstyrelsen i samverkan med andra aktörer gjort en kartläggning av potentialen för produktion av förnybara drivmedel i länet. Länsstyrelsen har även sökt medel för att under nästa år revidera länets vindkraftspolicy och tillhörande planeringsunderlag. Genom Örebroregionens klimatupprop har ett organiserat samarbete inletts för att engagera företag och organisationer för ett aktivt arbete med att minska sin verksamhets klimatpåverkan.

Insatser för att stödja näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete

Örebroregionens Klimatupprop - ett samverkansprojekt för att främja energieffektivisering och minska klimatpåverkan från företag och organisationer i länet. Deltagarna (hittills 50 organisationer) får tillgång till ett gemensamt beräknings- och uppföljningssystem och olika forum för erfarenhetsutbyte. Under året har en projektledare anställts och en hemsida har byggts upp. Mer information om projektet finns på: www.oregklimat.se

Länsstyrelsen har i samarbete med andra aktörer arrangerat två större konferenser för att sprida kunskap och främja åtgärder i linje med energi och klimatstrategin. Vi har även arrangerat kurser i bränslesnål körning med lantbrukets arbetsredskap. Kommunerna har fått stöd av Länsstyrelsen i arbetet med lokala miljömål och vindkraftsplaner. I den uppföljningsrapport vi sammanställt om hur miljömålsarbetet går spreds även goda exempel från åtgärdsarbetet. Rapporten presenterades vid ett seminarium och skickades ut till kommuner och större företag.

Sakområde Kulturmiljö

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens arbete

Arbetet inom kulturmiljöområdet har under 2009 löpt väl. Det har varit ett ”normalår” utan extraordinära ärenden eller ärendemängder. Ärendebalanserna är inte anmärkningsvärda. Ärendemängden för fornminnesärenden är fortsatt hög. Under 2009 har ärenden rörande fornlämningar vid skogsavverkningar varit många.

Som ett led i strävandena mot ett ”aspektpolitiskt” arbetssätt har Länsstyrelsen fortsatt arbetet med att öka samverkan i olika former såväl inom Länsstyrelsen som med externa aktörer. Bland de senare kan Örebro läns museum och Regionförbundet Örebro, Skogsstyrelsen och länets kommuner framhållas som särskilt viktiga regionala samarbetspartners. Örebro läns museum har varit utförare i flera informationsprojekt och är en huvudaktör i arbetet kring länets enda kulturresevat, Pershyttan.

Särskilt positiva erfarenheter av samverkansarbete märks genom vår medverkan i den så kallade Bergslagssatsningen. Genom den sker ett aktivt samarbete med andra länsstyrelser, Riksantikvarieämbetet, turistnäringsen, kommuner, högskolor och universitet m.fl. inom bergslagsområdet. Syftet med satsningen är att medverka till en långsiktigt hållbar förvaltning av kulturmiljöer i Bergslagen genom att utveckla bl. a. goda besöksmiljöer och i anslutning till dessa verka för att entreprenörer med olika inriktning etablerar sig och bidrar såväl besöksmiljöns som dess omlands utveckling. Satsningen har beviljats EU- strukturfondsmedel och är nu inne i ett intensivt skede. De goda erfarenheter som dessa samarbetsformer ger tillvaratas och utvecklas kontinuerligt. De bidrar också till att stimulera och vitalisera kulturmiljöarbetet i stort på Länsstyrelsen.

Arbetet med tillsyn av länets kulturmiljöer har även 2009 måst hållas på en otillfredsställande låg nivå. De medel som kulturmiljövården disponerar är inte tillräckliga för att upprätthålla en väl fungerande tillsynsverksamhet. Den stora mängden ärenden som fordrar snabba avgöranden gör att denna form av myndighetsutövning måste prioriteras ned.

De viktigaste prioriteringarna och insatserna under året

Grundläggande myndighetsuppgifterna

Även under 2009 har de grundläggande myndighetsuppgifterna (framför allt ärenden enligt Kulturminneslagen, Miljöbalken och Förordningen om bidrag till kulturmiljövård) prioriterats.

Inom dessa arbetsområden är det arbetet med bidragsförordningen som ger störst utrymme för egna prioriteringar och avvägningar om verksamhetens inriktning. Under 2009 har 11,8 milj. kronor fördelats till kulturmiljövårdande insatser i länet. Bidragen uppmuntrar lokala insatser för kulturmiljön och innebär att Länsstyrelsen kan träda in som samarbetspart i olika sammanhang som gynnar både tillgänglighet och bevarandestatus för kulturarvet. Det senare leder också till ett ökat engagemang för kulturmiljöer bland en bredare allmänhet. Bidragen fördelas strategiskt dels efter objektens kulturhistoriska betydelse och dels riktas insatser för att göra kulturarvet tillgängligt för personer med funktionshinder, för invandrade svenskar och för barn och ungdomar. Under 2009 har insatser för att informera om och tillgängliggöra kulturmiljöer särskilt prioriterats (se nedan). Riktade insatser har också gjorts för att vårda och tillgängliggöra modernismens kulturarv, exempelvis genom satsningen på att restaurera och tillgängliggöra Stripa gruva samt informationsinsatser i Gyttorps centrum och Degerfors brukssamhälle.

Handläggningen av fornminnesärenden enligt 2 kap KML har varit av normal omfattning.

De arkeologiska undersökningarna har varit förhållandevis små. Antalet anbudsförfarande har varit få och fokus har istället legat på att utveckla innehållet i förfrågningsunderlagen och utvärdering av anbuden. I det avseendet har handläggningen gått hand i hand med arbetet med den förstudie om kvalitet i uppdragsarkeologin som Länsstyrelsen har uppfört på uppdrag av Riksantikvarieämbetet. En stor del andel av registrerade skador på fornlämningar är orsakade av skogsbruk. Stor tonvikt har därför lagts på handläggning av ärenden som rör fornlämningar i skogsmark. En halvtidstjänst har ägnats åt denna arbetsuppgift.

Arbetet med 4 kap KML har präglats av hantering av löpande tillståndsärenden och samverkan med de 4 stift som ingår i länet och övriga länsstyrelser inom dessa stift. Länet har haft god tilldelning av medel från Kyrkoantikvarisk ersättning. Därigenom har angelägna och kostnadskrävande insatser kunnat genomföras på flera av länets kyrkor. Som en följd av den goda medelstildelningen har Länsstyrelsen haft fler ärenden om tillstånd enligt 4 kap KML att hantera.

I syfte att göra arbetet med 3 kap KML mer effektivt och strategiskt genomtänkt har en strategi för arbetet med byggnadsminnen och byggnadsminnesförklaringar under 2009 antagits av Länsstyrelsen.

Information och tillgängliggörande

En framgångsfaktor för kulturmiljöarbetet är att länets kulturmiljöer är *angelägna* för länsinvånarna. Att göra kulturmiljöerna kända på ett lockande sätt är därför en grundläggande uppgift. Metoderna kan vara många, alltifrån skyltar i landskapet till skolprojekt och webbinformation. För att effektivisera och fokusera Länsstyrelsens arbete med tillgängliggörande har under 2009 en kommunikationsplan för tillgänglig kulturmiljö tagits fram. Den utgör en fördjupning till vår strategi för användningen av kulturmiljöanslaget och är ett första led i en samlad informationsstrategi för Länsstyrelsens arbete med kulturmiljövård.

I samarbete med lokala intressen har länets fornvårdsprogram utökats med ytterligare ett par platser. Totalt vårdas nu drygt 40 fornlämningar/platser i länet.

Inom ramen för Bergslagssatsningen (se ovan) har ett arbete inletts med att bredda målgruppen för kulturmiljöinformation. Det innebär dels ett arbete med information på många språk, inklusive lättbegriplig svenska och dels att arbeta med alternativa berättelser. En genomförd förstudie har som övergripande syfte haft att utreda förutsättningarna för att öka Nora/Pershyttans attraktivitet för invandrargrupper. De synpunkter som framförs i rapporten ger också uppslag och underlag till arbetet med att presentera alternativa berättelser i miljöer där vi hittills nöjt oss med en väl inarbetad kanon.

En viktig målgrupp för kulturmiljövårdsinformation är barn och ungdomar. I Länsstyrelsens informationsarbete väljs språk, bilder och placering av informationsskyltar bland annat med hänsyn till denna målgrupp. Särskilda aktiviteter riktade till barn förekommer sommartid i kulturresevatet Pershyttan. En förstudie som innebär en satsning på att väcka barns intresse för det byggda kulturarvet har också genomförts under året.

Genom ett samarbete med naturvården har ytterligare ett antal kulturmiljöer anpassats till funktionshindrades behov. För närvarande pågår ett arbete med att lägga ut information om miljöernas tillgänglighet och lämplighet för olika besöksgrupper på Länsstyrelsens webbsida "Sevärda kulturmiljöer",

http://www.lansstyrelsen.se/orebro/amnen/Kulturmiljo/Sevarda_kulturmiljoer/

Samverkanssträvanden

Arbetet med att få större och bättre genomslag för Länsstyrelsens kulturmiljöarbete genom samverkan med andra parter och sakområden har intensifierats under 2009. Nedan redovisas några exempel.

Representanter för kulturmiljövården deltar regelbundet i de regionala länsstyrelsenätverk som finns för samverkan rörande arkeologi och byggnadsvård och i ett nationellt nätverk för kulturresevarsarbete. Länsstyrelsen deltar också aktivt i berörda stifts samverkansgrupper och i samarbetet kring kultur- och naturvärden i anslutning till vatten inom ramen för Norra Östersjöns vattendistrikt. Vi deltar också i den nationella referensgruppen för utvecklande av KMÖ-NILS. Det är vår bedömning att arbetet i dessa nätverk effektivt bidrar till såväl verksamhetsutveckling som personlig kompetensutveckling för deltagande medarbetare. De har också stor betydelse för att åstadkomma en enhetlig och rättssäker ärendehantering inom kulturmiljöområdet.

Arbetet inom Bergslagssatsningen (se ovan) är ett spännande och nydanande sätt att samverka både mellan länsstyrelser och med andra aktörer kring kulturmiljöer i ett geografiskt stort område. Genom denna satsning har förutsättningar givit kraftfulla och samlade insatser som inte hade kunnat komma ifråga om varje län arbetat för sig. Den medfinansiering om drygt 11 milj. kronor som tillförts satsningen genom EU-strukturfondsmedel hade till exempel inte kunnat komma till stånd utan det samlade greppet.

Under 2009 har Regionförbundet i Örebro län lett arbetet med att forma en gemensam regional strategi för kulturens utveckling inom länet. Länsstyrelsen i Örebro har, tillsammans med många andra aktörer inom kulturområdet, varit involverade i den process som lett fram till det nu föreliggande förslaget för utformning av en Kulturstrategi. Processen har varit givande, gett utrymme för en bred delaktighet och har för Länsstyrelsens del lett till nya kontakter och nya insikter. Länsstyrelsen deltar också i Länskulturrådets möten, där kulturstrategiska frågor löpande diskuteras.

Arbetet med att uppdatera Länsstyrelsens policy för arbete med vindkraft har inletts under 2009. Dessutom pågår ett arbete med att uppdatera och ta fram kunskapsunderlag för riksintressen för natur- och kulturmiljövård samt friluftsliv. Arbetet med dessa sektors underlag samordnas så att underlagen blir jämförbara och utgår från den syn på landskapet som redovisas i landskapskonventionen. Medel har beviljats för att fortsätta detta arbete under 2010 och på sikt är målsättningen att ta fram en länstäckande landskapsanalys.

Genom samverkan och samordning kring information med naturvärden har ett koncept för kulturmiljöinformation utvecklats. Information om kulturvärden integreras i naturvårdsinformation och vice versa.

Bedömning av Länsstyrelsens resultat

En samlad bedömning av Länsstyrelsens resultat 2009 avseende kulturmiljöområdet ger vid handen att måluppfyllelsen varit god. Uppsatta mål i verksamhetsplaneringen avseende insatser ärendegenomströmning m.m. är i huvudsak uppfyllda. Nedan följer några exempel:

Genom väl upparbetade kontakter med fastighetsägare, kommuner och andra aktörer, lättillgänglig information och strategi för kulturmiljövårdsanslaget har hanteringen av de medel för vård och information kring kulturarvet successivt effektiviserats. Det avspeglas i en väl fungerande process kring bidragsfördelningen och en relativt god tilldelning ur det nationella anslaget för kulturmiljövård (7:2). Bidragen till byggnadsvård, fornvård,

kulturlandskapsvård och information har en positiv verkan ur miljömålsperspektiv. Bidragen bidrar till att öka kunskapen om traditionella material och metoder och engagemanget för bebyggelsens kulturvärden bland ägare och förvaltare.

Det är vår uppfattning att Länsstyrelsen under 2009 har varit en attraktiv samarbetspartner i olika samverkansprojekt. Enskilda medarbetare har givits uppdrag i några av dessa (Bergslagssatsningen, förstudie om kvalitetskriterier inom uppdragsarkeologin, Föreningen Sveriges länsantikvarier, vindkraftssamverkan). En indikator på att vi lyckats fatta väl förankrade beslut är att inte något av de beslut vi fattat under året har överklagats. Vi upplever att vi har lyckats hålla en god och ömsesidigt förtroendefull dialog med dem som berörs av vår myndighetsutövning; enskilda medborgare, exploatörer, bidragsmottagare m.fl. De delar av Länsstyrelsens hemsida som behandlar kulturmiljöarbetet har höga besökstal, vilket kan tolkas som att informationen där uppfattas som intressant.

Även om det alltså är vår bedömning att resultatet av Länsstyrelsens kulturmiljöarbete är i huvudsak är gott, så finns ett antal sedan tidigare väl kända brist/problemområden:

Kulturmiljöanslaget – För att göra kulturmiljövården till en mer attraktiv samarbetspartner krävs också att vi har resurser att arbeta med. Det motiverar också kulturmiljöernas huvudmän till att satsa på utveckling av den potential till förmedling av kulturvärden som dessa platser besitter om det är uppenbart att ”staten tar sitt ansvar” genom tilldelning av medel från kulturmiljöanslaget för miljöer som utpekats med statliga skyddsinstrument. Därför krävs en kraftfull förstärkning av kulturmiljöanslaget.

Kunskapsunderlag – De ständigt ökande anspråk som ställs på kulturmiljövårdens delaktighet är visserligen glädjande, men gör också att bristen på uppdaterade och kompatibla kunskapsunderlag känns allt mer akut. De medel som funnits till inventeringar och populariseringar har varit små. I de kommuner där engagemanget för kulturmiljövårderna är svagt och kulturmiljökompetens saknas är utsikterna att få igång en kunskapsuppbyggnad på kommunalbasis obefintliga.

Kunskapsunderlagen krävs för att genomförandet av ett meningsfullt tillsyns- och övervaknings, och uppföljningsarbete men också som underlag för prioriteringar inför resurssatsningar. Vidare ställer lagstiftningen krav på att Länsstyrelsen ska tillhandahålla kunskapsunderlag som är relevanta för samhällsplaneringen exempelvis i exploateringssammanhang. För att uppnå en enhetlighet i uppbyggnaden av ett kunskapsunderlag som motsvarar exempelvis natur- och miljövårdens finns ett stort behov av resurser och krav ställs också på en länsvis, eller varför inte nationell samordning.

Kunskapsunderlagen är också viktiga i ett offensivt arbete för att skapa intresse och engagemang kring kulturarvet. Slutligen ska det också framhållas att medan kulturmiljövården aktivt samverkar med en rad andra sektorer är det fortfarande svårt att initiera sektorsövergripande kunskapsunderlag. En ansats till ett sådant arbete har dock tagits genom arbetet med bättre kunskapsunderlag för vindkraftsplanering där kulturvårdens, naturvårdens och friluftslivets riksintresseområden behandlas med ett enhetligt angreppssätt.

Tillsyn – Den krävande hanteringen av de grundläggande handläggningsuppgifterna ger litet utrymme för verksamhetsutveckling och kompetenshöjning. Bättre handläggningsresurser skulle också ge utrymme för en välbehövlig ambitionshöjning rörande tillsynen av länets kulturmiljöer. En rejäl, och nationellt samordnad genomlysning av tillsynsarbetet skulle i en förlängning ge effekter i form av ett mer effektivt och ”smartare” kulturmiljöarbete i stort.

Medaktörer i kulturmiljöarbetet – Avgörande för ett effektivt och kraftfullt arbete med länets kulturmiljöer är delaktighet från många parter; ägare och förvaltare av hus och marker, ideella föreningar, länets kommuner m.fl. Stora delar av Örebro län är avfolkningsbygd med

struktumställningsproblematik. Det leder bl.a. till att förvaltningen av ibland stora och kostnadskrävande miljöer blir problematisk. Under den rådande lågkonjunkturen har svårigheter kring t.ex. medfinansiering av vård- och informationsinsatser i kulturmiljöerna accentuerats. Varken kulturmiljö eller turism omnämns i det regionala strukturfondsprogrammet för Östra Mellansverige, vilket Örebro län tillhör. Det gör det svårt för kulturmiljövården att få gehör för satsningar med stöd av regionala utvecklingsmedel. Genom samarbetet inom Bergslagssatsningen har dock även vårt län kunna nyttiggöra sig strukturfondsmedel. En viss förbättring till finansiering genom olika former av arbetsmarknadsmedel har dock märkts. Potentialen till samfinansiering genom de olika åtgärderna inom Landsbygdsprogrammet bedöms också som god. Det är dock arbetskrävande att ”sy ihop” projekten och ganska höga krav ställs på bidragsmottagarnas förmåga att hantera ansöknings- och redovisningsförfarande i en del av stöden.

Sakområde Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar

Översiktlig redovisning av Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsen har under året genomfört flera olika aktiviteter för att öka länets förmåga att samverka och samordna vid en kris eller olycka. Inom området utbildning och övning så har flera aktiviteter genomförts i samverkan med kommuner, kommunal räddningstjänst, landstinget, polismyndigheten och privat näringsliv. Vi har även sammanställt en regional risk- och sårbarhetsanalys efter dialog med aktörerna.

Länsstyrelsens krishanteringsorganisation utbildades i stabsmetodik den 5 mars och föga anade man då att organisationen snart skulle aktiveras för att sedan arbeta med den nya influensan A (H1N1) under resterande året.

De viktigaste prioriteringarna och insatserna under året

Den nya influensan A (H1N1) har krävt mycket arbete. Samhällsviktiga verksamheter har identifierats och stöd har lämnats i planeringen inför hotet om en pandemi. Länets kommuner startade under år 2007 med att ta fram pandemiplaner och under detta år har planeringen övergått till att genomföra. Samhällets krisberedskap har genom pandemin ställts på prov och det geografiska områdesansvaret har testats ordentligt. Detta arbete ser ut att fortsätta en bit in på år 2010.

Under året har WIS införts i åtta av länets tolv kommuner. Den nya influensan har bidragit till att fler kommuner upptäckt systemets fördelar. Länsstyrelsen har inbjudit och genomfört tre länsövningar med ett gott resultat.

För att lindra konsekvenserna av en olycka på Hjälmlaren måste myndigheter, kommuner och organisationer agera tillsammans. Hjälmlaren är kommunalt vatten och innebär att den är delad mellan tre län, tre SOS-centraler, fyra kommunala räddningstjänster samt tre polismyndigheter. Under hösten genomfördes en gemensam övning för alla berörda för att öka samverkan vid olyckor på Hjälmlaren. Utvärderingen visar att deltagarna var mycket nöjda med att träffas över länsgränserna, diskutera ansvars- och ledningsfrågor samt samverkan.

Utbyggnaden av infrastrukturen i Rakelsystemet är klar och etapp 5 invigdes den 3 december. Polismyndigheten, landstinget, två kommunala räddningstjänstförbund och Länsstyrelsen har tagit beslut om anslutning till systemet under 2010. Kommunerna i länet för en dialog om att ansöka gemensamt om kompetensstöd för att utreda hur systemet kan nyttjas i den kommunala verksamheten.

Länsstyrelsen har följt upp tillämpningen av lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extra ordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Samtliga kommuner och landstinget i Örebro län bedöms ha en god säkerhet och de statliga medel som tilldelats har gjort god nytta.

Bedömning av Länsstyrelsens resultat

Länsstyrelsen känner att vi har ett förtroende i länet inom samhällets krisberedskap. En ständig dialog förs mellan handläggare på Länsstyrelsen och tjänstemän hos andra myndigheter och organisationer för att förbättra och utveckla länets krishanteringsförmåga.

Länsstyrelsen är sammankallande för flera nätverk där Regionala rådet för krisberedskap och skydd mot olyckor diskuterar strategiskt viktiga frågor som berör Örebro län.

Kommunernas arbete enligt lagen om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Länsstyrelsen i Örebro län har under oktober och november år 2009 följt upp kommunernas och landstingets säkerhetsarbete. Resultatet är att samtliga kommuner och landsting är godkända.

Länsstyrelsen valde att följa upp kommunerna gruppvis; kommunerna i norra länsdelen, södra länsdelen och västra länsdelen. Örebro kommun och landstinget följdes upp var för sig. Kommunerna representerades av KS-ordförande, kommunchefen och beredskapssamordnaren och i vissa fall även av förvaltningschefer.

Länsstyrelsen noterar att alla kommuner och landstinget har en gällande risk- och sårbarhetsanalys samt en krisledningsplan som talar om hur extraordinära händelser ska mötas och hanteras. Samtliga kommuner och landstinget har även övat krisledning under den senaste tvåårsperioden. De statliga pengarna har gjort nytta. Krisledningsförmågan i hela länet har ökat.

Några brister har noterats. Få har tjänsteman i beredskap, TiB. Med lokala lösningar finns dock goda möjligheter att nå respektive kommunledning vid extraordinära händelser. Landstinget har TiB och Örebro kommun inför funktionen vid årsskiftet 2009/2010. Kommunerna saknar också kommunala krishanteringsråd.

Kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor

Under 2009 har ytterligare 2 kommuner (Nora och Lindesberg) ansökt om inträde i Nerikes brandkår. Nerikes brandkår är idag ett räddningstjänstförbund med sex medlemskommuner, från och med 2010-01-01 ingår åtta kommuner. Detta gör att länet kommer att vara uppdelat i två förbund med Nerikes brandkår och Bergslagens räddningstjänst samt Ljusnarsbergs kommun med ett civilrättsligt avtal med Räddningstjänsten Västerbergslagen med Ludvika som värdkommun.

Flera aktiviteter har genomförts för att informera om Rakelutbyggnaden både för räddningstjänsten och kommunernas verksamheter inom allmän ordning, säkerhet och hälsa. Förbunden kommer att ansluta sig till Rakel i takt med att andra blåljusorganisationer ansluter sig för att kunna samverka på olycksplats.

Exempel på genomförda aktiviteter under 2009:

- Räddningschefskonferenser
- Verkat för införandet av Rakel i länet
- Övat med myndigheter och organisationer runt Hjälmarens
- Deltagit i konferenser och nätverk med MSB och ÖSAM Mitt
- Anordnat Regional samverkanskurs med inriktning kemolycka
- Anordnat utbildning i IDA (databas LSO)

Sakområde Naturvård, miljö- och hälsoskydd

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsens arbete med skydd av skog har varit mycket framgångsrikt. Vi har nått målet i den nationella strategin för skydd av skog. Beslut har fattats om samtliga objekt i det s.k. SNUS-paketet. Vi har även kommit långt i arbetet med att skydda objekt ingående i myrskyddsplanen. Beslut har fattats om bildande naturreservat för 38 objekt under 2009.

I arbetet med skötsel av naturreservat och nationalparker har Länsstyrelsen fortsatt med stora restaureringsinsatser för att gynna den biologiska mångfalden, samt att tillgängliggöra områden för friluftsliv. Vi har ökat resurserna för uppföljning av restaurerings- och skötselarbetets effekter på den biologiska mångfalden inom skyddade områden.

Framgångsrika projekt som kan nämnas är det fortsatta arbetet med ”Naturbeten i Närke” samt återinförande av ett stort skogsbyte inom ett naturreservat med för södra Sverige unik flora. Länsstyrelsen har också fortsatt samarbetet med lantbrukare, Örebro kommun, WWF samt Svensk biogas för att utveckla nya metoder för skötsel av strandängar.

Det regionala miljömålsarbetets åtgärdsprogram ses över årligen och utgör en viktig grund för prioriteringen av Länsstyrelsens insatser inom såväl säkerställande som tillsyn och tillsynsvägledning. I tillsynsvägledningen är åtgärdsprogrammet avgörande för de satsningar, som görs på samordnade tillsynskampanjer och andra åtgärder, i samverkan med kommunernas miljöförvaltningar.

Länsstyrelsen lägger stor vikt vid tillsynsvägledningen eftersom kommunerna förfogar över en stor tillsynsresurs i länet och utövar tillsyn över många av de små utsläppskällor som sammantaget har stor betydelse för miljön. Vägledningen bidrar till samordning, effektivitet och rättssäkerhet. Vi bedriver vägledningen i nära samverkan med kommunerna och har uppnått stort deltagande i de gemensamma satsningarna.

Under 2009 har den första sexårscykeln i vattenförvaltningen löpt ut och miljökvalitetsnormer för vattenmiljöerna, åtgärdsplaner, miljökonsekvensbeskrivning och förvaltningsplan har fastställts. Arbetet med att nå dit har varit intensivt och kännetecknats av snabba förändringar i förutsättningarna. Länsstyrelsen har dock lyckats väl med att leverera underlag till de tre vattenmyndigheter som länet delas mellan. Vårt beredningssekretariat har samtidigt lyckats väl med att initiera och delta i åtgärdsarbete för en bättre vattenmiljö. Samordningen med vår tillsynsverksamhet och med sakområdet lantbruk har fortsatt att utvecklas. Exempel på detta är satsningar på enskilda avlopp, egenkontroll vid vattenkraftverk, anläggande av våtmarker och åtgärder för ett minskat växtnäringsläckage.

Länsstyrelsen har lett utvecklingsarbetet för övervakningen av vissa landmiljöer i samarbete med flera andra länsstyrelser och Sveriges Lantbruksuniversitet. Tre gemensamma delprogram för regional övervakning av småbiotoper, gräsmarker och myrar har nu påbörjats i åtta län. Inom den regionala miljöövervakningen har vi även fortsatt att vara drivande i det länsövergripande utvecklingsarbetet med samverkan om artdata.

De viktigaste prioriteringarna och insatserna under året

- Skyddet av skog
- Genomförande av miljömålsarbetets åtgärdsprogram
- Genomförandet av vattenförvaltningen
- Tillsynsvägledning i samverkan med kommunerna
- Revidering och utveckling av regional miljöövervakning

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens resultat

Länsstyrelsens arbete med att bilda naturreservat har lyckats mycket bra. Antalet bildade naturreservat i länet är nu upp i 201. Det har aldrig något år beslutats om så många naturreservat. Länet ligger också i topp i riket med avseende på miljömålet levande skogar och formellt skydd av skog.

Projektet ”Naturbetesmarker i Närke” har lett till att stora arealer våtmarker har fått förbättrad status med avseende på biologisk mångfald. Prov med både skörd och rötning av våtmarkshö för att producera biogas har genomförts under 2009. Potentialen av våtmarksslätter i Örebro län är fler hundra hektar. Länsstyrelsen kommer därför att arbeta vidare med försök under kommande år. Därmed integreras arbetet för biologisk mångfald med klimatåtgärder och åtgärder för att minska närsaltläckaget till havsmiljön.

Det löpande skötselarbetet har fortskridit enligt verksamhetsplan och bidragit till att tillgängliggöra skyddade områden för allmänheten genom informationsmaterial, guidningar, friluftslivsanläggningar och anpassningar för funktionshindrade.

Flera större uppföljningsprojekt som under året genomförts i Kvismaren och Tysslingen visar tydligt att tidigare genomförda våtmarksrestaureringar har haft en positiv effekt på fågelfaunan. En återinventering av fågelfaunan på ett 50-tal myrar kommer att utgöra ett viktigt underlag för bedömning av hur den biologiska mångfalden har utvecklats under de senaste 30 åren på såväl skyddade myrar som myrar som saknar skydd.

Arbetet inom åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) medverkar till uppfyllelsen av flera miljömål. Genom samverkan med markägare, verksamhetsutövare, Vägverket, kommuner med flera mångdubblas de medel som satsas inom ÅGP. Genom att bidra med kunskap kan vi få andra att utföra åtgärder som främjar biologisk mångfald.

Ett intensivt och framgångsrikt arbete med planering och genomförande av restaureringar av vattendrag enligt miljömålet Levande sjöar och vattendrag har bedrivits under 2009. Ett väl fungerande samarbete med en rad olika intressenter har bidragit till framgången i arbetet. Kommuner, företag, vattenkraftintressenter, fiskevårdsföreningar, naturvårdsföreningar och andra lokala intressenter har varit och är engagerade i projekten. Genom samverkan har en god utväxling uppnåtts på de totalt har ca 1,7 Mkr som Länsstyrelsen tillskjutit genom olika bidrag för restaurering.

Den övervakning av småbiotoper, gräsmarker och myrar som påbörjats i vårt och andra län tack vare ett framgångsrikt utvecklingsarbete, kommer på sikt att leda till att vår kunskap om förutsättningar för biologisk mångfald i landskapet och förändringar över tiden ökar. Med hjälp av resultaten kommer vi att kunna bedöma hur väl vi uppfyller viktiga delar av de regionala miljömålen och även veta var eventuella åtgärder bör sättas in.

Länsstyrelsens prövning av tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter har bedrivits med hög prioritet då en väl fungerande prövning är viktig för såväl miljön som näringslivets och länets

utveckling. Enkäter till dem som fått sina verksamheter prövade visar på goda resultat med avseende på information, bemötande, kvalitet och handläggningstid. Vid jämförelser med andra län har Länsstyrelsen kortare handläggningstider än flertalet. En gemensam kundundersökning tillsammans med nio andra länsstyrelser genomfördes under 2009 och Länsstyrelsen i Örebro län får överlag goda till mycket goda omdömen av företagen/organisationerna som tillfrågats. Frågor där Länsstyrelsen får bra betyg rör bemötande samt engagemang och lyhördhet hos personalen. Tre andra frågor där Länsstyrelsen får bra betyg rör förmågan att ge företagen/organisationerna det informationsmaterial som behövs för ansökan, samrådsförfarandet samt att det går snabbt att få svar på e-post. Arbetet med att förbättra prövningsprocessen sker fortlöpande och grundas bl.a. på enkätresultat.

Länsstyrelsens tillsynsvägledning inom miljöbalksområdet följer tillsynsvägledningsplanen och sker i nära samverkan med kommunerna men med Länsstyrelsen som huvudman. Kommunerna är mycket positiva till arbetet och deltagandet i gemensamma projekt, arbetsgrupper och andra aktiviteter har varit högt. Under året har en uppföljning och utvärdering av kommunernas miljöbalktillsyn genomförts. Den visar på att förbättringar skett sedan föregående uppföljning men också att det finns kvarstående brister både när det gäller organisation och resurser.

Miljömålsarbetets åtgärdsprogram är styrande för såväl tillsynsvägledningsplanen som Länsstyrelsens tillsynsplan för den egna operativa tillsynen inom miljöbalksområdet. Genom att åtgärdsprogrammet årligen ses över i samråd med kommunerna och samtidigt är styrande för vägledningen får det stort genomslag i tillsynen.

Länsstyrelsens arbete med genomförande av vattenförvaltningen har kännetecknats av många utåtriktade aktiviteter. Ett stort antal samråd har hållits med jordbrukare, kommuner och andra intressenter kring förslagen till miljö kvalitetsnormer, åtgärdsplaner och förvaltningsplaner. En utvecklad intern samordning mellan berörda sakområden har starkt bidragit till goda resultat. Ett par lovande åtgärdsprojekt för att komma tillrätta med specifika problem inom avgränsade avrinningsområden har inletts. En stor lokal delaktighet har uppnåtts. Den ger förutsättningar för att projekten ska nå framgång och kunna tjäna som goda exempel.

Arbetet med Örebroregionens Klimatupprop, där Länsstyrelsen har varit en av de drivande krafterna, har under året lett fram till en organisatorisk lösning där näringslivet står som projektägare. Bland projektets grundare är näringslivets representanter i majoritet och representeras av personer med ett starkt engagemang för klimatarbetet. Vi bedömer att detta är en avgörande framgångsfaktor för nå målsättningen med 200 deltagande vid utgången av 2010. Efter lanseringen av klimatuppropet som skedde i oktober 2009 har 50 företag och organisationer gått in som deltagare.

Brister i den operativa tillsynen och tillsynsvägledningen och åtgärder för hur dessa brister kan åtgärdas

Tillsynsvägledningsplaner för år 2009–2012

Länsstyrelsen upprättade redan 2007 en första flerårig tillsynsvägledningsplan i samråd med kommunernas miljöförvaltningar. Under 2008 har planen vidareutvecklats och utökats till att omfatta perioden 2009-2012. Även detta arbete har skett i samråd med kommunerna som är mycket positiva till den långsiktiga överblick som planen ger. Delaktighet från kommunerna i planering och genomförande, ger ökad framförhållning och därmed också bättre möjligheter för kommunerna att delta i de länsgemensamma projekten.

Brister i den operativa tillsynen och tillsynsvägledningen

Länsstyrelsen bedömer att det finns otillräckliga resurser för miljötillsynen både hos kommunerna och i den egna verksamheten. De tillsynsområden inom Länsstyrelsens ansvarsområde där resurserna bedöms otillräckliga är främst vattenverksamheter, strandskydd, förorenade områden, artskydd och biotopskydd. Gemensamt för dessa områden är att antalet tillsynsobjekt är mycket stort och i vissa fall närmast oändligt.

Resursbrister finns också inom den operativa tillsynen inom andra skyddade områden såsom naturreservat, nationalparker, natura 2000-områden och naturminnen. Nya naturreservat bildas löpande samtidigt som resurserna för operativ tillsyn och tillsynsvägledning är oförändrad eller minskar. I tillsynsplanen för 2009 bedömdes tillsynsbehovet inom naturreservat till 63 besök men utförd tillsyn år 2009 blev 31 besök. Den egeninitierade tillsynen prioriteras alltid ner till förmån för ärendeprövningen. Tillsynsvägledning till kommunerna i operativ tillsyn inom skyddade områden har p.g.a. resursbrist prioriterats bort år 2009. De brott som upptäcks inom skyddade områden upptäcks till stor del av allmänheten eller av Länsstyrelsens skötselpersonal och endast till en mindre del av Länsstyrelsens tillsynspersonal.

Hur Länsstyrelsen bedömer att de brister och behov som identifierats bör åtgärdas

Länsstyrelsernas resurser för tillsyn och tillsynsvägledning är av stor betydelse för möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen. En stor del av de åtgärder som behöver genomföras handlar om tillsyn. Tillsynen är ofta det mest verksamma och i många fall det enda verktyget för att driva på åtgärdsarbetet. Detta gäller inte minst genomförandet av de åtgärdsprogram som nu börjar ta form inom vattenförvaltningen. För att leva upp till målsättningarna behöver länsstyrelsernas resurser för tillsyn och vägledning förstärkas.

Kommunerna ansvarar för det största antalet tillsynsobjekt och deras tillsynsarbete är därför av central betydelse för att uppnå miljömålen och genomföra åtgärdsprogrammen inom vattenförvaltningen. Den uppföljning och utvärdering som slutförts under året visar att kommunernas resurser för detta arbete är i många fall otillräckliga och behöver förstärkas.

För att säkerställa en effektiv, enhetlig och rättssäker tillsyn arbetar Länsstyrelsen med kvalitetsmanualer som bland annat omfattar mallar, instruktioner och checklistor inom de olika tillsynsområdena. Kvalitetsarbetet underlättar introduktionen av nya medarbetare och minskar risken för olikheter i handläggningen. Länsstyrelsen har sedan 10 år tillbaka ett utvecklat samarbete med polis, åklagare, Skogsstyrelsen och kommunerna i syfte att bedriva en effektiv bekämpning av miljöbrott.

Länsstyrelsernas resurser och vägledning för tillsyn och tillsynsvägledning inom skyddade områden behöver förstärkas. Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att ta fram en ny handbok för operativ tillsyn inriktad på tillsynen inom skyddade områden och arrangera återkommande utbildningar inom området. Metoder för fjärranalys behöver utvecklas för att kunna bedriva tillsyn över åtgärder som kan beröra stora geografiska områden.

Den regionala miljösamverkan

Länsstyrelsen har sedan början av 2000-talet drivit ett aktivt arbete för att utveckla tillsynsvägledningen till kommunernas miljöförvaltningar. Arbetet har hela tiden drivits med målsättningen att samverka med kommunerna. Vi arbetar med flera former av vägledning, bland annat miljösamråd, samverkansgrupper, handläggarräffar, miljöchefsträffar, samordnade tillsynskampanjer, webbinformation och individuell vägledning. Till miljösamråden, som genomförs två gånger per år, bjuds alla handläggare på kommunernas miljöförvaltningar in och aktuella frågor inom hela miljöskyddsområdet behandlas. I samverkansgrupperna och vid handläggarräffarna behandlas frågor inom ett snävare område – ofta en bransch. Samordnade tillsynskampanjer planeras och genomförs i samverkan med kommunernas miljöförvaltningar. Genom samordningen kan gemensam kompetens utnyttjas effektivt, förberedelser och genomförande rationaliseras samtidigt som genomslaget och därmed miljönyttan blir större på alla nivåer. Kommunernas respons på vägledningsarbetet är mycket positiv och deltagandet stort.

För att stärka kommunernas delaktighet i de samordnade insatserna började Länsstyrelsen redan 2007 att arbeta med en flerårig plan för tillsynsvägledningen. Kommunerna deltar i arbetet med den årliga uppdateringen av planen, vilket bidrar till uppslutningen bakom projekt och aktiviteter.

Miljömålen inverkan på planeringen och genomförandet av tillsynen och tillsynsvägledningen

Miljömålen är av central betydelse vid planering och genomförande av tillsynen och tillsynsvägledningen. Såväl tillsynsplanen som planen för tillsynsvägledning utgår från åtgärdsplanen för de regionala miljömålen. Genomförandet av åtgärderna är prioriterat i Länsstyrelsens verksamhetsplanering. Vid planeringen används ett poängsystem som hjälp vid prioriteringen av insatser. I bedömningen vägs bland annat åtgärdens betydelse för miljömålen mot resursåtgången för genomförandet.

Viktiga insatser i vägledande syfte och effekter av tillsynsarbetet i övrigt

De aktiviteter i form av miljösamråd, handläggarräffar, samverkansgrupper, miljöchefsträffar, tillsynsprojekt mm som beskrivits under rubriken Den regionala miljösamverkan har stor betydelse för samsyn, prioritering, rättsäkerhet och effektivitet i tillsynsarbetet i länet. Under året har i stort sett samtliga aktiviteter i Länsstyrelsens tillsynsvägledningsplan genomförts. Här ges några exempel på projekt:

Uppföljning med samordnade åtgärdskrav i ett projekt för utfasning av farliga kemikalier i verksamheter, som kommunerna har tillsyn över. Projektet inleddes med att metoden först prövades på Länsstyrelsens tillsynsobjekt.

Vägledning för inventering och riskklassning av förorenade områden under kommunernas tillsyn har bedrivits i två steg där kommunerna först genomfört inventeringar enligt metodiken

MIFO fas 1. Därefter har arbetet i vissa fall fördjupats med MIFO fas 2 eller förstudier. Projektet har inneburit ett ökat engagemang från kommunernas sida för arbetet med förorenade områden. För att stärka kommunernas arbete med förorenade områden har en utbildning hållits om ansvarsutredningar som har stor betydelse för att komma fram i tillsynsarbetet.

Den redan 2007 inledda satsningen på att stödja kommunerna i deras arbete med enskilda avlopp har fortsatt. Arbetet är för kommunerna en mycket resurskrävande uppgift med stor betydelse för vatten- och havsmiljön. För att ge ytterligare stöd för arbete har Länsstyrelsen under året med hjälp av medel från havsmiljöanslaget arbetat med underlag och bedömningar som behövs vid kommunernas prioritering av insatserna och bedömning av vilka områden där avloppsanläggningarna behöver uppfylla kraven på hög respektive normal skyddsnivå. Arbetet bidrar till välgrundade prioriteringar och ett effektivare arbete.

På vilket sätt Länsstyrelsen har bidragit till genomförandet av Naturvårdsverkets vägledningsplan

En viktig del i Länsstyrelsens tillsynsvägledning är att till kommunerna vidareförmedla sådan vägledning som Naturvårdsverket och övriga centrala vägledningsmyndigheter producerar. Vi medverkar också i Naturvårdsverkets arbete med utveckling av vägledningsmaterial i olika former. Det sker bland annat genom samverkan i nationella handläggarnätverk och i remissbehandlingen av förslag till vägledande dokument. Vidareförmedlingen av vägledning till kommunerna sker genom ett antal olika aktiviteter som breda miljösamråd, handläggartreffar och samverkansgrupper inom avgränsade sakområden, samordnade tillsynsprojekt, miljöchefsträffar, webbinformation och individuell rådgivning.

Insatser för att verksamhetsutövarna ska iaktta Naturvårdsverkets föreskrifter avseende avloppsreningsverk för att minska kväveutsläpp, samt resultaten av dessa insatser

Under hösten 2009 kom EG-domstolens dom i det s.k. avloppsreningsmålet. För länets del innebar domen att krav på kväverening föreligger för avloppsreningsverken i Örebro, Karlskoga och Lindesberg. Vid omprövning i början av 2009 av tillståndet för avloppsreningsverket i Örebro fastställde Länsstyrelsen nya villkor med krav på kväverening. Lindesbergs avloppsreningsverk har inlett processen med en omprövning av befintligt tillstånd och i beslutet kommer krav i enlighet med föreskriften att ställas. Frågan om kvävereduktion i Karlskoga avloppsreningsverk drivs enligt överenskommelse med Länsstyrelsen av kommunens miljöförvaltning, som är tillsynsmyndighet.

Skyddade områden - Viktiga insatser som gjorts i vägledande syfte och vilka effekter tillsynen medfört

En tillsynsplan har upprättats för 2009. Antal tillsynsbesök av nationalparker, naturreservat, naturminnen, Natura 2000, biotopskydd, samråd m.m. framgår av vår uppföljning av tillsynsplanen. Tillsynsbesök har genomförts av naturvårdsvakter i skyddade områden och av naturvårdshandläggare. Samordning har skett med medel för förebyggande av jaktbrott i områden som hyser arter som kan vara utsatta för jaktbrott. Antalet samrådsärenden har varit lite lägre i jämförelse med år 2008. Vi har följt upp ett mindre antal meddelade beslut. Vi förbättrar ständigt vår webbsida med information till allmänhet och verksamhetsutövare. Överträdelse av bestämmelser anmäls i enlighet med bestämmelser i miljöbalken som misstanke om brott. Länsstyrelsen använder miljöbalkens verktyg om föreläggande som i vissa fall förenas med vite.

Länsstyrelsen deltar kontinuerligt i samråd med kommunerna kring områden av riksintresse för kulturmiljövården.

Genom anslaget 28:26 Bidrag till kulturmiljövård, har vårdplaner upprättats för tre byggnader inom byggnadsminnet Nora veteranjärnväg. Genom dessa är förutsättningarna väsentligt förbättrade för en systematisk och långsiktig förvaltning av byggnaderna ifråga. På ett femtiotal objekt som erhållit byggnadsvårdsbidrag från Länsstyrelsen, har s.k. antikvarisk medverkan utförts. Det arbetet innehåller en stor del rådgivning i byggnadsvårdsfrågor. Rådgivning om vård av byggnader har också utförts inom ramen för landsbygdsprogrammet, Axel 3. I samtliga fyra kyrkliga stift som berör länet finns samrådsgrupper som syftar till att utveckla arbetet kring det kyrkliga kulturarvet. Länsstyrelsen har deltagit i totalt tio sådana möten under året. På Länsstyrelsens hemsida finns lättillgänglig information om länets samtliga byggnadsminnen, inklusive byggnadsminnesbesluten med skyddsbestämmelser.

Tillsyn av fornminnen har bedrivits dels i form av uppföljning av uppdragsarkeologiska undersökningar, dels i form av fältbesiktningar av fornlämningar. Uppföljningen av de uppdragsarkeologiska undersökningarna har p.g.a. tidsbrist inskränkts till besiktningar av pågående fältarbete. Besiktningar av fornlämningar har genomförts stickprovsmässigt.

I länets enda kulturreseptat, Gamla Pershyttan, har antikvarisk medverkan (se ovan) funnits i de restaureringsprocesser som genomförts under året. En utvärdering av markvården har gjorts, vilken ska fungera som underlag för eventuella förändringar i skötselplaner för reservatet.

Länsstyrelsen har även under 2009 arbetat i projektet Skog & Historia. Det syftar till att förbättra kunskapsunderlaget vad gäller skogens kulturmiljöer genom att inventera och dokumentera fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i skogsmark. Ett övergripande syfte med projektet är att öka och sprida kunskap om kulturarvet i skogen, vilket är en förutsättning för ett långsiktigt bevarande av skogens kulturmiljöer. Arbetet 2009 har bestått i kvalitetssäkring av inventerade lämningar.

Under året har Länsstyrelsen hållit utbildningar om de nya strandskyddsbestämmelserna för kommunernas politiker och tjänstemän. De nya reglerna innebär stora förändringar och kräver omfattande vägledning men även granskning av de beslut som kommunerna fattar, om syftet med regeländringarna ska uppnås. Preliminära rutiner för Länsstyrelsens granskning har utformats. På grund av att vägledning från centrala myndigheter och praxis ännu saknas finns det många frågetecken kring tillämpningen både hos kommunerna och Länsstyrelsen.

Insatser och resultat när det gäller att samordna och integrera vattenmiljöarbetets olika delar

Med Länsstyrelsens beredningssekretariat som nav har vi skapat arbetsgrupper och utvecklat samarbetsformer för att integrera arbetet enligt vattenförvaltningen med tillsyn, prövning, planarbete och Länsstyrelsens handläggning av miljöstöd och kompetensutveckling för lantbruket.

Under 2009 har det skett ett mycket aktivt samarbete mellan flera sakområden på Länsstyrelsen för att initiera fler och effektivare vattenvårdsåtgärder inom jordbrukssektorn. Vi har genomfört informationskampanjer och sammanlagt 15 samrådsmöten med länets lokalavdelningar inom LRF om miljö kvalitetsnormerna och åtgärdsprogram för vatten. Vattenvårds- och lantbrukshandläggare har gemensamt startat två större projekt för lokala åtgärdsplaner. De utgör goda exempel på konkretiseringar av de övergripande åtgärdsprogrammen. Projekten drivs tillsammans med berörda kommuner och med delaktighet från verksamhetsutövare i avrinningsområdena.

Under 2009 har det inom tillsyn skett en utökad samordning och integrering av vattenmiljöarbetet. Vattenvårdshandläggare har i dialog med tillsynshandläggare på Länsstyrelsen och på kommunerna tagit fram prioriteringsunderlag bl. a. för bedömning var det i länet bör ställas krav på hög respektive normal skyddsnivå för enskilda avlopp. Ett projekt har även påbörjats för att ge ökat stöd från Länsstyrelsen till kommunerna i deras arbete med VA-planering. Det är ett samarbetsprojekt med deltagare från verksamhetsområdena miljöanalys, tillsyn och fysisk planering.

Från och med 2009 är uppföljningen av länets vattenförekomster, för vilka miljö kvalitetsnormer ska beslutas, integrerad i Länsstyrelsens regionala miljöövervakningsprogram. Vi har genom ett samarbetsprojekt på Länsstyrelsen också tagit fram underlag över vilka krav på provtagningar som är lämpligt att ställa, via tillsynen, på länets större punktkällor med utsläpp till vatten. Att ha en god uppföljning av sin miljöpåverkan är en väsentlig del av verksamhetsutövarnas egenkontroll. Deras uppföljning, tillsammans med den statligt finansierade övervakningen, är en förutsättning för att veta i vilken grad miljö kvalitetsnormerna uppfylls.

Om privatfinansierade åtgärder och efterbehandling av förorenade områden

Länsstyrelsen har under 2009 bl.a. genom tillsynsvägledning till länets kommuner arbetat för att öka andelen privatfinansierade efterbehandlingsåtgärder. Ett gemensamt projekt har bedrivits i syfte att få kommunernas tillsynsobjekt med A- eller B-verksamhet att genomföra inventeringar enligt MIFO fas1. Projektet som startades upp redan under år 2008 har under 2009 fortsatt genom ett gemensamt avstämningsmöte samt enskild vägledning efterhand som kommunerna fått in inventeringar från sina tillsynsobjekt. Genom dessa inventeringar kommer vid behov fortsatta undersökningar och senare även åtgärder vid de mest angelägna objekten att genomföras. Denna typ av projekt bidrar på ett väsentligt sätt till att åtgärder genomförs av ansvariga verksamhetsutövare istället för att riskera att belasta de statliga bidragsanslagen. Liknande inventeringar genomfördes vid Länsstyrelsens egna tillsynsobjekt med pågående verksamhet under 2007. Vid de objekt som efter dessa inventeringar bedömdes utgöra stor risk eller mycket stor risk (riskklass 1 eller 2) har fortsatta undersökningar genomförts eller så planeras sådana att genomföras. I några fall har även åtgärder blivit genomförda.

Länsstyrelsen arbetar även fortlöpande med att få ansvariga att utföra undersökningar och åtgärder vid prioriterade objekt med nedlagd verksamhet. Detta sker genom att ansvarsutredningar utförs och genom att krav därefter riktas mot dem som bedöms vara ansvariga. I syfte att underlätta för kommunerna att utreda vilka som är ansvariga vid deras tillsynsobjekt genomförde Länsstyrelsen en tredagarsutbildning om ansvarsutredningar under första halvåret 2009.

Insatser och resultat när det gäller att samordna miljömålsarbetet, inklusive arbetet med naturvård, fiskevård, kulturmiljövård, friluftsliv och natur- och kulturturism, med det regionala tillväxtarbetet och arbetet för energiomställning

Naturvård, fiskevård

I åtgärdsarbetet inom miljömålet Levande sjöar och vattendrag är restaurering av värdefulla vattenmiljöer en viktig del som genomförs enligt en regional plan. Projektets karaktär ställer stora krav på kontinuerligt samarbete och samråd med kompetens inom tillsyn, prövning, kulturmiljö, naturvård och fiskevård. Den externa förankringsprocess som krävs för genomförandet av restaureringsåtgärder gör att kunskaperna om vattenmiljöerna och deras värden stärks i samtliga led i samhället. Under året har en rad informations- och samrådsmöten om restaurering av vattendrag genomförts med kommuner, andra myndigheter, fiskevårdsföreningar, hembygdsföreningar, bolag och privata markägare. Arbetet har samordnats med de samrådsmöten som genomförts inom vattenförvaltningen under året. Detta har bidragit till att mark- och fiskerättsägare, kommuner och andra lokala aktörer tydligare ser potentialen med vattenresursen, som en möjlig förstärkning till lokal natur-, fiske- och kulturturism.

Länsstyrelsen har, liksom tidigare år, arbetat intensivt med lokal delaktighet när det gäller skötseln av naturreservat. Av den tilldelning som Länsstyrelsen fick för skötsel av skyddade områden har ca 50 % (ca 3,4 miljoner kr 2009) utbetalats till lokala entreprenörer. Den största delen av medlen har gått till rena skötselåtgärder, men lokala entreprenörer har även anlåtts för att ta fram informationsmaterial och för uppföljningsarbete. Många av de hävdade naturreservaten får också del av EU:s miljöersättningar. Totalt får lantbrukare i Örebro län som sköter hävdade marker dela på ca 4,5 miljoner under 2009. Detta innebär att naturreservaten i Örebro län har inbringat närmare 8 miljoner kronor till lokala entreprenörer. Därmed bidrar skyddade områden till många arbetstillfällen av olika slag. Även inom åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) har lokala entreprenörer anlåtts för utförande av åtgärder. Allt ÅGP-arbete sker i nära samarbete med markägare och naturvårdsavtal har bl.a. tecknats för fortlöpande skötsel av anlagda småvatten.

Naturvårdsarbetet bidrar på flera sätt till ett av det regionala tillväxtprogrammets fokusområden som är entreprenörskap och företagande.

I Örebro län finns ett stort behov av miljöanpassningar av reglering vid vattenkraftverk. I vissa fall förekommer också behov av modernisering av kraftverket. Länsstyrelsen har under året deltagit i flera projekt där syftet är att genomföra miljöanpassningar av verksamheten parallellt med teknisk modernisering av anläggningen. Om dessa intressen förenas kan miljöarbetet breddas och ske betydligt effektivare. Exempelvis i Rällsälven tar Länsstyrelsen och kraftbolag under 2009 fram en åtgärdsplan för att minska regleringsskador på vattenmiljön, med stark fokus på att minimera produktionsförlusten, samtidigt som naturvärden bevaras och utvecklas till gagn för friluftsliv, natur- och fisketurism.

Kulturmiljövård

Alla delar av Länsstyrelsens kulturmiljöarbete kan, i vid bemärkelse, sägas bidra till att berörda miljömål nås. Länsstyrelsens prövning och tillsyn enligt Kulturminneslagen och Miljöbalken syftar till bevarande och hållbar förvaltning av länets kulturarv. Genom insatser med kulturmiljöanslaget kan kulturmiljöer vårdas och tillgängliggöras. Härigenom har bevarandeförutsättningarna väsentligt förbättrats för ett antal byggnader och andra miljöer som hotats av förfall/igenväxning och/eller förvanskning. Vid fördelningen av anslaget prioriteras miljöer som är tillgängliga för många och är eller kan utvecklas till besöksmål. Arbetet med att förklara ett representativt urval av länets främsta bebyggelsemiljöer som byggnadsminnen har fortsatt under året. Två nya byggnadsminnen har tillkommit under året.

Under året har Länsstyrelsen inlett arbetet med att revidera Länsstyrelsens policy för vindkraft och ta fram förbättrade kunskaps- och planeringsunderlag för att förbättra handläggning och planering som rör vindkraftsetablering. Som ett led i detta arbete tas en metod fram för förbättrade värdebeskrivningar av kultur- och naturvärden och sårbarhetsanalyser. I en inledande fas har ett antal landskapsavsnitt som är riksintresse eller av stort värde för natur-, kultur och friluftsliv samt intressanta ur kultur- och naturturismsynpunkt analyserats. I denna fas har också utarbetats en övergripande karaktäristik av länets landskapstyper utifrån naturgeografi, brukning, bebyggelse, vegetation, struktur och skala, baserad på tillgängliga underlag, med tillämpning av en helhetssyn i enlighet med den europeiska landskapskonventionen. Den reviderade och utvecklade vindkraftspolicyn kommer att bidra till att underlätta prövning och etablering av vindkraftsanläggningar.

Länsstyrelsens särskilda satsning på ett förenklat bidrag för överlopsbyggnader, Lilla byggnadsvårdsbidraget, har fortsatt under 2009. Bidragsformen relaterar till miljö kvalitetsmålen ”God bebyggd miljö” och ”Ett rikt odlingslandskap”. Under året har samordning med ansökningar om bidragsfördelning inom landsbygdsprogrammet, Axel 3 till ”restaurering av överlopsbyggnader” utvecklats i en sådan riktning att bidragen i båda stödformerna kunnat fördelas på ett maximalt kostnadseffektivt sätt. Vidare har den antikvariska medverkan kunnat samordnas med informationsinsatsen ”Landet lär” i stor utsträckning.

Sedan 2007 har länsstyrelserna i Västmanland, Dalarna, Värmland, Gävleborg och Örebro län i samverkan med Intresseföreningen Bergslaget, Riksantikvarieämbetet och KTH arbetat med den s.k. Bergslagssatsningen. Målet för satsningen är att - med utgångspunkt i Bergslagens industriarv - bidra till ökat besöksantal i Bergslagen och främja regionens sysselsättning och tillväxt. Därigenom finns goda möjligheter att skapa bättre förutsättningar för en långsiktigt hållbar förvaltning av kulturarvet i Bergslagen. Samtliga insatser syftar till att göra kulturarvet tillgängligt och att de kulturhistoriska värdena ska tas tillvara i samhällsutvecklingen.

I kulturresevatet Pershyttans bergsmansby har under 2009 genomförts flera aktiviteter som syftar till att värna kulturmiljön och utveckla platsen som besöksmiljö. Ett flertal byggnader har restaurerats, en omfattande vård av mark i reservatet har genomförts. De genomförda vårdinsatserna har varit föremål för en särskild utvärdering. Bland insatser för att locka fler besökare kan nämnas genomförandet av en förstudie som visar på möjligheter att med ett mångkulturellt perspektiv bredda kulturresevatets målgrupp. Genom satsningen på kulturresevatetsvårdinnor har särskilda insatser gjorts för att locka barn att upptäcka och reflektera över kultur- och naturvärdena inom reservatet. Vidare har ett utställningsmanus för en nu introducerande utställning i reservatet tagits fram.

Friluftsliv och natur

Insatserna inom friluftsliv och naturturism har varit deltagande i styrgrupp för det friluftsråd som Regionförbundet i Örebro är huvudman för. Sveaskog och Örebro kommun ingår också i

styrgruppen. I rådet ingår representanter för turismbolag, naturturismföretagare, Örebro Universitet och kommuner. Verksamhet under året har varit två regionala råd samt en studieresa till Tiveden för att studera natur och kulturturism. Rådet har avhandlat frågor om friluftsliv men med tyngdpunkt på naturturism.

Det regionala tillväxtarbetet

Det regionala tillväxtprogrammet för Örebroregionens näringslivsutveckling 2009-2013 fokuserar på:

- entreprenörskap och företagande
- kompetensförsörjning
- innovativa miljöer
- tillgänglighet och regionförstoring

Arbetet för energiomställning

Inom projektet Naturbeten i Närke har Länsstyrelsen i Örebro samarbetat med lantbrukare, Örebro kommun, WWF samt Svensk biogas för att utveckla nya metoder och kompletterande metoder för skötsel av strandängar. Vid sjön Tysslingen har skörd av våtmarkshö på några tiotal hektar genomförts under 2009. Röttningsprov av våtmarkshö har genomförts under 2009. Resultatet av röttningsprovet är att höet är ett brukbart substrat för rötning i anläggningen i Örebro. Detta öppnar för möjligheten att beta eller skörda gräs på strandängarna eller en kombination av båda metoderna. En sådan skötselmetod får effekt både för klimat och för havsmiljön. Biogas kan produceras vilket är positivt för klimatet och bidrar till minskade luftföroreningar då det ersätter fossila bränslen i Örebro. Strandängarna i Tysslingen fångar upp näringsämnen som via rötresten från biogasanläggningen återförs till åkermark. Näringsämnen som till stor del kommer från läckage från odlingsmark och på sikt skulle transporteras vidare till Östersjön. Därmed integreras arbetet med klimatåtgärder, havsmiljöarbetet och arbetet med biologisk mångfald vilka alla är högt prioriterade miljöåtgärder.

Potentialen av våtmarker för produktion av våtmarkshö har inventerats i länet. Flera hundra hektar kan skötas i redan restaurerade skyddade våtmarker och det finns ytterligare marker som inte är restaurerade där slätter skulle kunna vara möjlig. Våtmarkshöet har ett relativt bra energivärde i jämförelse med vallodlad gröda. Resultaten är därmed positiva och Länsstyrelsen kommer att arbeta vidare under kommande år för att kunna kombinera skötselmetoder.

En utredning gjordes under 2009 av möjligheterna med rötning på gårdsnivå för biogasframställning. Utredningen genomfördes i ett samarbete med fler organisationer där Länsstyrelsen ingick.

Länsstyrelsen är en av de drivande krafterna bakom Örebroregionens klimatuspprop - ett samverkansprojekt för att främja energieffektivisering och minska klimatpåverkan från företag och organisationer i länet. Förutom att projektet bidrar till minskad klimatpåverkan och effektivare energianvändning ger det de deltagande företagen konkurrensfördelar bland annat genom att många kunder föredrar leverantörer, som tar ett tydligt ansvar för klimat och miljö. Ett aktivt arbete med energi och klimat ger också deltagande företag och organisationer ett försprång i förhållande till dem som inte är lika aktiva i detta.

Insatser för att utveckla arbetsformerna för samordning av miljömålsarbete med miljötillsynsarbete och miljöövervakning

I Länsstyrelsens arbete med såväl tillsyn som prövning sker fortlöpande utveckling och effektivisering av den interna samverkan mellan sakområdena. En del i effektiviseringen är en utvecklad användning av digitala lösningar som Sharepoint och GIS för intern samordning och för informationsökning. Med miljöinformation som är lättillgänglig och enkel att tolka kan antalet handläggare som behöver ta del av ett ärende, som kan beröra flera sakområden begränsas. I enklare ärenden kan en handläggare ensam göra de nödvändiga bedömningarna.

De regionala miljömålen med tillhörande åtgärdsprogram är styrande vid upprättandet av Länsstyrelsens tillsynsplaner och planen för tillsynsvägledning. Vårt väl fungerande system för tillsynsvägledning bidrar till att miljömålen och åtgärdsprogrammet för miljömålen får tydligt genomslag även i kommunernas tillsynsarbete. Detta är av stor betydelse för möjligheterna att nå miljömålen eftersom kommunerna sammantaget utgör en stor tillsynsresurs i länet och svarar för tillsynen av ett mycket stort antal verksamheter. De små utsläppskällorna svarar tillsammans för en stor del av belastningen på miljön. Enskilda avlopp är ett sådant exempel vars betydelse för närsaltbelastningen på sjöar och hav kommit i fokus under de senaste åren. Det är också ett område som Länsstyrelsen prioriterat i arbetet med tillsynsvägledning och i genomförandet av vattenförvaltningen.

Under 2009 har Länsstyrelsens program för regional miljöövervakning i Örebro län 2009-2014 fastställts. Uppbyggnaden av programmet har, så långt det varit möjligt, gjorts med utgångspunkt från den centrala roll som miljöövervakningen spelar i uppföljningen av de regionala miljömålen. En annan viktig prioriteringsgrund har varit miljöövervakningens syfte att bidra med underlagsdata för att uppfylla de krav på övervakning, som ställs i Vattenförvaltningsförordningen (VFF 2004:660).

Fram till och med 2009 har Länsstyrelsen i Örebro län lett arbetet med att utveckla övervakningen av vissa landmiljöer och anpassat den för uppföljning av regionala miljömål. Utvecklingsarbetet har nu lett fram till tre så kallade gemensamma delprogram för regional övervakning av småbiotoper, gräsmarker och myrar. Länsstyrelsen i Örebro län är projektansvarig för övervakningen i de tre delprogrammen som startade under 2009 i sammanlagt åtta län.

Artdata är ett mycket viktigt underlag i prioritering och genomförande av skydd och skötsel av naturvärden. Den nationella webbaserade databasen Artportalen.se är ett ovärderligt redskap i det arbetet. Den övervägande delen av de data som är inrapporterade i Artportalen har lämnats av ideellt verksamma personer, men nu läggs även mycket av myndigheters, däribland länsstyrelsernas, inventeringar in. Under 2009 har Länsstyrelsen i Örebro län lett ett artdataprojekt som bland annat lett till att samtliga länsstyrelser fått medel från Naturvårdsverket för att mata in artdata i Artportalen. De artdata som lagras i Artportalen blir tillgängliga för myndigheter såväl som för allmänheten, vilket bidrar till bättre kvalitet i myndigheters handläggning av naturvårdsärenden och det ger också förutsättningar för en större lokal delaktighet i natur- och miljöfrågor.

Insatser rörande minskade risker vid användning av bekämpningsmedel inom jordbruks- och trädgårdsnäringen, minskade växtnäring förluster, bevarande av biologisk mångfald och för utveckling av ekologisk produktion

Länsstyrelsen har under 2009 satsat på kompetensutveckling av landsbygdsföretagare inom de olika målområdena i Landsbygdsprogrammet. Kompetensutvecklingen har haft till syfte att

miljömålen inom ett rikt odlingslandskap, ingen övergödning, en giffri miljö, en begränsad klimatpåverkan samt myllrande våtmarker ska uppnås.

Genom kompetensutvecklingen har fler lantbrukare och trädgårdsodlare blivit medvetna om hur de ska minska miljöpåverkan i sin verksamhet. Oftast är dessa insatser även bra för företagets ekonomi. Om t.ex. stallgödseln sprids vid rätt tidpunkt minskas växtnäringsförlusterna samtidigt som behovet av inköpt växtnäring minskar. Målet har också varit att genom kompetensutveckling få fler lantbrukare att ansluta sig till de olika miljöersättningarna.

Genom informationsbladen Gröna BladeT, Miljöråd för lantbrukare, Säkrare bekämpning samt EkologiskT lantbruk har lantbrukarna och trädgårdsodlarna informerats om aktuella miljöfrågor.

Inom miljömålet *Ingen övergödning* har Länsstyrelsen under året satsat på kompetensutveckling inom vattenfrågor. Många av länets sjöar och vattendrag uppnår i dagsläget inte god status, vilket till en del beror på verksamheter inom lantbruket. Vid olika träffar har vi informerat om läget samt diskuterats olika åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten. Anläggning av våtmarker är en åtgärd med flera positiva effekter. Under året har vi därför arbetat på flera sätt för att öka antalet våtmarker. Ett exempel är att vi tagit fram underlag för att finna lämpliga platser för våtmarker och bedrivit uppsökande verksamhet. Ett annat exempel är utbildning och information om hur våtmarker anläggs samt vilka stöd som kan sökas. Länsstyrelsen har även satsat på rådgivning och kursverksamhet inom projektet Greppa Näringen i länet. Vid årets slut var drygt 60 lantbrukare anslutna till projektet.

Inom miljömålet *Giffri miljö* har Länsstyrelsen under året anordnat sex s.k. behörighetskurser. Dessa kurser, som anordnas varje år, måste alla som ska använda växtskyddsmedel yrkesmässigt gå. Det innebär att de flesta lantbrukare, trädgårdsodlare, golfbaneskötare och parkarbetare måste gå kursen. På kurserna har informerats om riskerna med växtskyddsmedlen för människan och för miljön samt hur riskerna kan minskas. Dessa frågor har även diskuterats på fältvandringar och övriga träffar med lantbrukare.

Med syfte att främja miljömålet *Ett rikt odlingslandskap* har många lantbrukare under året fått enskild rådgivning om odlingslandskapets historia och biologiska mångfald. Länsstyrelsen har även hållit kurser i hur stenmurar, jordkällare och trädgårdsgårdar restaureras. De mest välbesökta kurserna har varit de om historiska kartor.

Under året har Länsstyrelsen anordnat flera träffar med syfte att öka den certifierade ekologiska produktionen. Vi har också ordnat träffar med tema lönsammare ekologisk nötköttsproduktion. För att öka kunskapen om ekologisk vallodling har vi drivit ett projekt om vallväxters uthållighet.

Insatser i naturvårdsarbetet när det gäller stärkt dialog med medborgarna och ökad lokal delaktighet i skydd och skötsel av naturvärden

Under året har Länsstyrelsen arrangerat två invigningar av naturreservat dit berörda markägare, ideella föreningar, kommunala företrädare och allmänhet inbjudits för visning av de aktuella reservaten. I samband med firandet av Naturreservatens dag har dessutom ett flertal visningar av naturreservat genomförts för att öka förståelsen och betydelsen av naturskydd och öka stoltheten hos markägare och närboende för värdet hos dessa naturreservat. Samarbete har skett med Hopajola (ideell organisation bildad 1994 av Landstinget, länets kommuner samt Naturskyddsföreningens lokala kretsar i Örebro län) för naturguidningar i naturreservat som har haft samma syfte och nått en bred uppslutning.

Länsstyrelsen har arbetat vidare med lokal delaktighet inom projektet ”Naturbetesmarker i Närke” med WWF, Örebro kommun och lokala brukare. För reservatsbildning av fågelsjön Tysslingen har Länsstyrelsen arbetat aktivt för att skapa lösningar där engagemang och delaktighet nås.

Länsstyrelsen har under året bedrivit flera projekt med syfte att restaurera fysiskt skadade vattendrag i länet. Dessa projekt kräver ett aktivt arbete för att förankra åtgärdsarbetet lokalt. Länsstyrelsen har varit ute och informerat om vattenvårdsarbete på lokala möten i exempelvis fiskevårdsföreningar, markägarkretsar, vattendragsvandringar, kommuner, hembygdsföreningar m.m.. Denna typ av förankring gör det effektivare under genomförandet av åtgärder. Under året har flera projekt genomförts. Exempelvis har Sveaskog, Länsstyrelsen, och Vägverket genomfört restaureringsåtgärder i Sågkvarnsbäcken vid Tiveden med aktivt stöd och kunskap från fiskerättsägare och närboende i området. I Imälven i Karlskoga bedrivs restaureringsåtgärder på flera plan. Länsstyrelsen, Karlskoga kommun, Wikers AB, Saab Bofors Test Center, vattenkraftsintressenter, naturvårdsföreningar och andra lokala intressenter är engagerade i projektet. Denna typ av projekt är mycket effektiva sätt att föra ut vikten av, och potentialen med, naturvårdsarbete i Bergslagens vattenmiljöer. Projekten genomförs med mycket bred förankring hos såväl sakägare, myndigheter och allmänhet. Åtgärder utförs av lokala entreprenörer och får mycket positiv respons i media. Åtgärdsprojekten organiseras så att finansieringen samordnas och effektiviseras. Statliga verk, kommuner och privata företag har i hög grad bidragit ekonomiskt till årets vattenvårdsprojekt.

Lokal delaktighet i skötsel av naturvärden

Länsstyrelsen har, liksom tidigare år, arbetat intensivt med lokal delaktighet när det gäller skötseln av naturreservat. Av den tilldelning som Länsstyrelsen fick för skötsel av skyddade områden har ca 50 % (ca 3,4 miljoner kr 2009) utbetalats till lokala entreprenörer. Den största delen av medlen har gått till rena skötselåtgärder, men lokala entreprenörer har även anlåtats för att ta fram informationsmaterial och för uppföljningsarbete (mestadels olika inventeringsinsatser). Många av de hävdade naturreservaten platsar också in i EU:s miljöersättningar. Totalt får lantbrukare i Örebro län som sköter hävdade marker dela på ca 4,5 miljoner under 2009. Detta innebär att naturreservaten i Örebro län har inbringat närmare 8 miljoner kronor till lokala entreprenörer. Därmed bidrar skyddade områden till många arbetstillfällen av olika slag. Även inom åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) har lokala entreprenörer anlåtats för utförande av åtgärder. Allt ÅGP-arbete sker i nära samarbete med markägare och naturvårdsavtal har bl.a. tecknats för fortlöpande skötsel av anlagda småvatten.

Publika arrangemang i skyddade områden

Under året har vi deltagit i det nationella arrangemanget "Naturens år 2009". I samband med det har vi bland annat skickat ut ett flertal pressmeddelanden för att berätta om vår verksamhet och om våra publika arrangemang. Detta har resulterat i flera artiklar i länets tidningar. Vi har även deltagit i Sveriges radios Naturmorgon och berättat om skötsel av naturvärden i våra skyddade områden. I slutet av 2008 skickade vi ut en almanacka för året 2009 till samtliga prenumeranter av Nerikes Allehanda. Almanackan har följt med läsarna under hela året och berättar om våra skyddade områden och om platser som är värda ett besök. Här finns också de flesta av de arrangemang som vi genomfört under 2009 med.

Den 24 maj firade vi Nationalparkernas dag och nationalparkernas 100-årsjubileum i våra två nationalparker. Vi samarbetade med Hopajola, Naturskyddsföreningen, Lekebergs kommun, grannar och närboende, m.fl. föreningar och organisationer för att genomföra dagen. Sammanlagt hade vi under dagen uppemot 1000 besökare. I samband med Naturreservatens dag den 6 september har 7 visningar av naturreservat genomförts för att öka förståelsen för naturskydd och öka stoltheten hos bland annat markägare och närboende för värdet hos dessa och andra naturreservat. Vi genomförde en besöksenkät under Naturreservatens dag för att undersöka vad besökarna tyckte om besöket och vad de tycker om naturskydd och skötseln av våra naturreservat. Vi har också genomfört en enkät på vår webb för att undersöka vad besökarna tycker om vår hemsida "Guide till länets naturreservat". Samarbete har skett med Hopajola när det gäller naturguidningar i naturreservat och vi har på det sättet nått en bred uppslutning. Under året har Länsstyrelsen arrangerat två invigningar av naturreservat dit berörda markägare, ideella föreningar, kommunala företrädare och allmänhet inbjudits för visning av de aktuella reservaten.

År 2009 har arbetet med anpassningar för personer med funktionsnedsättningar fortsatt i fyra skyddade områden. Anordningarna har färdigställts under året. En uppföljning och utvärdering av anordningarna har också påbörjats.

Samarbete med ideella aktörer

I början av året anordnade Länsstyrelsen en heldagsträff med ideella föreningar i länet. Syftet med träffen var att informera om Länsstyrelsens verksamhet inom naturvård, att skapa kontakter med och mellan föreningar och att väcka frågor om samarbetsprojekt gällande bland annat övervakning, skydd och skötsel av naturvärden.

Inom den regionala miljöövervakningen pågår redan flera samarbetsprojekt med många personer som är aktiva inom den ideella naturvården. Det samarbetsprojekt som pågått under längst tid är länets floraövervakning som i år genomgått en omorganisation som bland annat lett fram till att det nu finns en kontaktperson/kommun som bistår med hjälp till andra floraövervakare och även värvar nya intresserade. Vi samarbetar även med ornitologier om fågelinventeringar – under år 2009 häckfågeltaxering, myrfågelinventering och Atlasinventering. Inom åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) har en fälthandbok om dagfjärilar i Örebro och Västmanlands län producerats i samverkan mellan länsstyrelserna. Den har spridits brett till allmänhet och skolor för att öka medvetandet om fjärilarna och ge förståelse för arbetet med att skydda och bevara dem i länet. I anslutning till utgivningen av fjärilshandboken har ett projekt för övervakning av länets fjärilar inletts i samarbete med ideella krafter.

Artportalen som redskap för kommunikation om artdata

Artdata är ett mycket viktigt underlag i arbetet med skydd och skötsel av naturvärden och den nationella webbaserade databasen Artportalen.se är ett oslagbart redskap i det arbetet. Den överväldigande delen av de data som är inrapporterade i Artportalen härrör från ideellt verkamma personer, men nu läggs även mycket av myndigheters, däribland länsstyrelsernas, inventeringar in. Under 2009 har Länsstyrelsen i Örebro län lett ett artdataprojekt som bland annat lett till att samtliga länsstyrelser fått medel från Naturvårdsverket för att mata in artdata i Artportalen. De artdata som lagras i Artportalen blir tillgängliga för myndigheter såväl som för allmänheten, vilket bidrar till bättre kvalitet i myndigheters handläggning av naturvårdsärenden och det ger också förutsättningar för en större lokal delaktighet i natur- och miljöfrågor.

Arbetet med genomförandet av länsvisa strategier med utgångspunkt i den nationella strategin för formellt skydd av skog

I samarbete med Skogsstyrelsen har Länsstyrelsen utarbetat en regional strategi för arbetet med det formella skyddet av skogsmark. Strategin antogs av Länsstyrelsens styrelse i juni 2006. Strategin ger vägledning vid prioriteringar för uppnående av delmål 1 i miljö kvalitetsmålet "Levande skogar". Samarbete har också inletts med berörda länsstyrelser och kommuner, Skogsstyrelsen samt den ideella naturvården för utveckling av de i de regionala skogsstrategierna utvalda lövskogstrakterna kring Hjälmaren. Området har också anmälts som ett s.k. KOMET-område.

Länsstyrelsen i Örebro har som första län nått upp till målet i den nationella och regionala strategin för formellt skydd av skog. Vi bildade 38 antal naturreservat år 2009 och tog beslut om samtliga s.k. SNUS-objekt i länet i oktober 2009.

Länsstyrelsen i Örebro arbetar med flera andra land- och vattenmiljöer samt inom åtgärdsprogram för hotade arter med en landskapsstrategisk utgångspunkt.

Åtgärdsarbetet hittills rörande kompetenshöjande åtgärder för Länsstyrelsens hantering av rovdjursfrågor

De kompetenshöjande åtgärder som genomförts under 2009 har uteslutande varit för befintlig personal; rovdjurshandläggare, jakthandläggare, rovdjursinventeringspersonal och enhetschef för Natur- och Kulturmiljö. Kompetensmedlen har även använts till utökade kontakter med Naturvårdsverket, andra myndigheter och intresseorganisationer, främst när det gäller samverkansmöten om den nya rovdjurspolitiken.

Under 2009 har två rovdjurshandläggare genomgått en tvådagarskurs i "konflikthantering och svåra samtal". Vidare har tre naturbevakare genomgått Naturvårdsverkets utbildningspaket "Dialog för naturvården". Under hösten har en rovdjursinventerare och en rovdjurshandläggare deltagit i Polishögskolans utbildning för att bli naturvårdsvakt. Utbildningen ger juridiska befogenheter, men tar även upp konflikthantering och konsten att möta människor. I december har Länsstyrelsens rovdjurshandläggare, jakthandläggare och enhetschef utbildats i EU-lagstiftning genom Naturvårdsverkets försorg.

Arbetet hittills rörande översynen av det utvidgade strandskyddet

Länsstyrelsen i Örebro län ingår i de två olika arbetsgrupper som bildats runt sjöarna Mälaren och Vättern för att ta fram gemensamma riktlinjer och en samsyn för strandnära landsbygdsutveckling (LIS) och översyn av det utvidgade strandskyddet. I grupperna ingår representanter från alla länsstyrelserna med strandområden vid dessa två sjöar. Länsstyrelsen i Örebro har fått möjlighet att delta i Mälargruppen som ett av länen inom "Mälardalen". Båda arbetsgrupperna har börjat sitt arbete med att ta fram riktlinjer för LIS-områden. Översynen av det utvidgade strandskyddet planeras starta under år 2010.

I Örebro län är strandskyddet normalt 100 meter på land och i vattenområdet. Utvidgat strandskydd, till 300 meter på land och 200 meter i vattnet, finns endast vid sjöarna Skagen och Unden inom Laxå kommun. Samsyn och dialog med andra berörda län och kommuner kommer att eftersträvas även vid dessa sjöar liksom vid Hjälmaren.

I Örebro län beräknas arbetet med översynen komma igång under 2010. Det eventuellt innebära att strandskyddet utvidgas vid några av länets sjöar.

Sakområde Lantbruk och landsbygd

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens arbete

Blockinventeringen orsakade under året stora problem för såväl handläggning av jordbrukarstöden som för fältkontrollerna av dem. Länsstyrelsen har därför under året arbetat intensivt för att miljöersättningarna för jordbrukarstöden ska betalas ut i tid. Arbetet har varit personalkrävande men tack vare en flexibel organisation kunde arbetet snabbt ställas om till att fokusera på utbetalningarna.

Under året har arbetet inom landsbygdsprogrammet fortsatt med fokus på landsbygdsutveckling och uppfyllelse av miljömålen. För att nå målen i den lokala genomförandestrategin har enheterna inom Länsstyrelsen arbetat enhetsöverskridande. Djur och lantbruksenheten och enheten för tillväxt och samhällsbyggnad har samarbetat kring företagande på landsbygden. Tillsammans med miljöskyddsgruppen har arbetet med vattendirektiv och minskade fosfor- och kvävemängder i vattendragen varit fruktbart. Inom axel 2 har samarbetet med kulturmiljögruppen kring landsbygdens bebyggelsemiljö varit framgångsrikt. Ett ledord i arbetet med lantbruk och landsbygd är således samarbete. I en liten organisation som i Örebro är krävs bred kompetens bland medarbetarna då arbetsuppgifterna varierar över tid. Bred kompetens ger också flexibilitet i organisationen med bättre möjligheter till sektorsövergripande samarbeten då den enskilde är insatt i flera ämnesområden.

Bedömningen av Länsstyrelsens arbete är således att uppgifterna i regleringsbrevet och i andra styrdokument har lösts på ett mycket tillfredställande vis.

Prioriteringar under året

Länsstyrelsen prioriterade under året handläggning av direktstöd och miljöersättningar så ersättningarna kunde betalas ut i tid.

Fältkontrollerna av EU:s jordbruksstöd prioriterades högt och verksamheten blev klar i tid trots viss höjning av kontrollfrekvensen från 5,5 % till 6,25 %.

Genomförandet av landsbygdsprogrammet är viktigt för att landsbygdens företagande ska utvecklas. Likaså är programmet betydelsefullt för att uppnå miljömålen. Av dessa orsaker har genomförandet av de regionala genomförandestrategierna prioriterats under 2009.

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens resultat

Länsstyrelsen i Örebro län var bland de län som klarade att betala ut flest gårds- och miljöersättningar under 2009. Det är ett mycket gott resultat. Fältkontrollerna var alla klara i tid trots förhöjd frekvens från 5,5 % till 6,25 %.

Inom landsbygdsprogrammet har handläggningen av företagsstöd och projektstöd fungerat bra. Länsstyrelsen har haft ett rikt utbud av aktiviteter, såsom kurser och fältvandringar, inom Axel 1 och 3 bland länets lantbrukare och övrig befolkning med syfte att nå miljömålen. Aktiviteterna har varit välbesökta.

Under hösten 2009 genomförde nio länsstyrelser tillsammans en undersökning riktad mot utvalda målgrupper. Arbetet drevs i projektform och samordnades av Örebro län och Västra

Götalands län. Inom ramen för projektet studerades företagsstöd inom landsbygdsprogrammet (602). Länsstyrelsen i Örebro län är en av de länsstyrelser som fått ganska bra omdömen inom verksamhetsområdet företagsstöd av de tillfrågade företagen. Undersökningens resultat pekade på att personalen på Länsstyrelsen i Örebro län överlag uppfattas som engagerad, lyhörd, kompetent och ger ett bra bemötande. Länsstyrelsen uppfattas även göra ett bra arbete i sin roll som förmedlare av information rörande den sökandes ärende samt att besluten är lätta att förstå.

Den berörda verksamheten kommer därför under 2010 jobba med resultatet från undersökningen med målsättning att förbättra verksamheten. Resultatet ska även fungera som underlag för verksamhetsplanering inför nästa år.

De goda resultaten beror på att Länsstyrelsen i Örebro är en liten, flexibel organisation som snabbt kan ställa om inriktningen. Samarbetet och den breda kompetensen bland medarbetarna gör att arbetet med jordbruksadministrationen och landsbygdsutvecklingsfrågorna fungerar mycket väl på Länsstyrelsen i Örebro.

Kommentarer till de uppgifter om handläggningstider som Jordbruksverket tillhandahåller

Handläggningstiderna har kortats jämfört med föregående år och detta arbete fortsätter under 2010. Det finns möjligheter att korta handläggningstiderna rejält genom att t.ex. ge kortare tider för komplettering, färre kompletteringsmöjligheter eller att direkt avslå alla ansökningar som inte är kompletta vid inlämnandet.

Särskilda insatser som Länsstyrelsen vidtagit för att minska handläggningstiderna för ansökningar om beslut om stöd och ansökningar om utbetalningar

Genomfört en processgenomgång för att därigenom identifiera var det finns effektiviseringspotential. Mallar är under framtagande för att få en effektivare och mer enhetlig handläggning. Vägleda sökande genom ansökningsprocessen för att göra handläggningen så effektiv som möjligt. För utbetalningar har ytterligare en person involverats i utbetalningsförfarandet. Effektiviseringsarbetet har också bedrivits länsöverskridande i samarbetsregionen med gemensamma lösningar. För att minska handläggningstider inom Leader har Länsstyrelsen täta kontakter med verksamhetsledarna för att lösa frågor som uppkommer under projektens pågående process.

Åtgärder som har låg anslutning i länet, orsakerna till detta samt vilka särskilda insatser Länsstyrelsen vidtagit under 2009 för att öka anslutningen till dessa åtgärder

Anslutningen till miljöersättningen för skydds-zoner fortsätter att minska kraftigt. Mellan 2008 och 2009 har areal i åtagande minskat med 37 %. Det är uppenbart att sänkningen av ersättningsnivån i det program som kom 2007 är den främsta orsaken. 2008 var sista året då lantbrukare kunde ligga kvar med den mer förmånliga ersättningen i det äldre programmet. En stor del av dessa har inte valt att förnya sina åtaganden 2009.

Arealen våtmarker och småvatten har ökat med 10 % mellan 2008 och 2009. Det är dock fortfarande långt kvar till miljömålen. Sedan 2008 pågår ett omfattande arbete inom Länsstyrelsen där samarbete sker mellan enheterna för Djur och Lantbruk samt Miljöskydd för att öka intresset att anlägga sådana marker. Bland annat sker en uppsökande verksamhet där tänkbara markägare kontaktas. Arbetet har ännu inte resulterat i några större nya arealer, men eftersom det ofta är stora och kostsamma projekt tar det lite tid från idé till att det genomförs varför Länsstyrelsen räknar med att börja se effekter av arbetet under 2010. Det har i synnerhet varit svårt att få våtmarker anlagda i de områden i länet med störst andel åkermark. Svårigheterna består dels av att lantbrukarna tycker att ersättningsnivån är för låg, och att många inte är villiga att ta mark ur produktion. Länsstyrelsen hoppas att möjligheten att från och med 2010 kunna anlägga mindre fosfordammar kommer att öka intresset.

Den ekologiska arealen vänder uppåt efter ett år av tillbakagång. Det blir dock svårt att nå målet. Andelen ekologisk mark i åtagande har ökat från 12,0 % till 12,5 % mellan 2008 och 2009. Andelen certifierad ekologisk areal har ökat med hela 38 % det senaste året. Länsstyrelsen anordnar kurser och studiebesök samt erbjuder enskild rådgivning i syfte att öka intresset och underlätta omställning till ekologisk produktion. Samarbete sker även med andra Länsstyrelser för att kunna erbjuda en hög kompetens inom olika områden.

Anslutningen till natur- och kulturmiljöstödet är även det lågt och mellan 2008 och 2009 har en liten minskning på 1,1 % skett för ansluten areal. Totalt ingår 16,5 % av åkerarealen i länet i ett åtagande att sköta de landskapselement som finns där. Länsstyrelsen har ordnat kurser och erbjuder enskild rådgivning i syfte att öka anslutningen och kvalitén på skötseln av elementen. Länsstyrelsen har även infört de flesta åtgärder inom utvald miljö som rör landskapselement för att dessa ska kunna bidra till att uppfylla miljömålen. 2009 las åtgärderna för restaurering av trädgårdesgård och före detta åker till.

En viss osäkerhet finns i siffrorna eftersom alla ärenden inte är färdighandlagda och den pågående blockinventeringen gör också att alla arealuppgifter blir något osäkrare.

Länsstyrelsens arbete för att förenkla och effektivisera arbetet med landsbygdsprogrammet, både för programmets målgrupp och för myndigheter

Länsstyrelsen har genomfört en processgenomgång för att därigenom identifiera var det finns effektiviseringspotential. Ansökningar som sträcker sig över flera län har hanterats genom ansökan till ett län som ges fullmakt att besluta och sedan sker en budgetöverföring från övriga berörda län. Länsstyrelsen har ett nära samarbete med verksamhetsledarna i våra administrativa områden exempelvis för att diskutera hur man ser på olika projekt, gemensam telefonutbildningar eller för att hjälpa till med datasystemet för landsbygdsprogrammet. Regelbundna träffar tillsammans med verksamhetsledarna genomförs också för att gemensamt gå igenom utbetalningsförfarandet. Vi har också erfarenhetsutbyte genom gemensamma träffar med verksamhetsledarna i länets fem Leaderområden två gånger per år.

Utnyttjande av landsbygdsprogrammet för att motverka de negativa effekterna av konjunktur nedgången.

Sysselsättning och ekonomisk bärkraft är en mycket viktig parameter vid bedömningar av ansökningar inom axel 1 och 3. Även bevarande av arbetstillfällen har använts som en positiv bedömningsfaktor. Genom informationsinsatser till bland annat näringslivskontor, företagare, revisionsbyråer och banker vill vi att landsbygdsprogrammet ska bli ett verktyg i konjunktur nedgången.

Arbetet med att höja kvaliteten i åtagandeplaner vid revidering av dessa samt säkerställande av en korrekt klassificering av markerna

Länsstyrelsen går igenom listor med block som ändrats i inventeringen och har fastställda arealer. Detta arbete utförs på skärm, och åtagandena uppdateras med nya arealer om inventeringen verkar stämma. Om den information som finns på Länsstyrelsen ger underlag för andra bedömningar kontaktas teamledaren för inventeringen. Att gränserna stämmer bättre överens med verkligheten är en kvalitetshöjning. Länsstyrelsen har inte möjlighet att se över formuleringar, villkor och gränser för markklasser inom blocken i de enskilda planerna. Efter utbetalningarna ska markklasserna uppdateras i multikuben, för att allt material ska hålla en hög kvalitet och minska osäkerheten inför kommande år.

Antalet åtagandeplaner inom miljöersättningarna som har upprättats respektive reviderats under 2009

127 brukare ansökte om nytt åtagande eller utökat åtagande med särskilda värden, skogsbyte, restaureringsmark eller mosaikbyte. I något fall kan det röra sig om enbart en ansökan om stödrätter från nationella reserven. Cirka 120 brukare ansökte om ett nytt åtagande, eller tog över ett åtagande från annan brukare 2009. I denna siffra ingår även åtagandeansökningar med enbart allmänna värden.

Då handläggningen av åtaganden inte är klar med avseende på uppdatering av markklasser går det inte i dagsläget att säga hur mycket som har reviderats med anledning av de ändrade definitionerna. Om man tittar på ärendestatusen för åtagandeärenden från 2007 och 2008 så ser man att vi i år har skapat en ny version av åtagandet på 59% (377 st) av ärendena från 2007, och 64% (86 st.) av ärendena från 2008. Det finns förstås flera anledningar till att man skapar nya versioner, men eftersom de nya reglerna ofta är anledningen till t.ex. frivilliga neddragningar, kan man räkna med att en mycket stor del ärendena omfattas av ändringar beroende på definitionsändringen.

Betesmarker respektive slätterängar som har erhållit en annan klassificering än tidigare

Hittills har 166 ha klassats som miljöblock som ej berättigar till gårdsstöd. I denna siffra saknas betesmarker med allmänna värden som inte berättigar till gårdsstöd men som inte heller har kunnat gå med i ett nytt åtagande. Då 20% av betesmarkerna i Örebro län inte inventerats kommer ytterligare areal att klassas om. Den areal som inte inventerats består i regel av betydligt mer trädtäta områden än den som inventerats vilket gör det troligt att andelen ej gårdsstödsberättigad mark är betydligt högre i den del som återstår att inventera.

Sakområde Fiske

Översiktlig redovisning och resultat

Länsstyrelsen har under året handlagt ca 350 fiske- och fiskevårdsärenden. Handläggningen har kännetecknats av rättssäkerhet och korta handläggningstider. Inga beslut har överklagats. Länsstyrelsen svarar även på en stor mängd frågor gällande fiske, bestämmelser och fiskevård från allmänhet, föreningar och organisationer. Länsstyrelsens/länsstyrelsernas medverkan till regeländringar, genomförande av fisketillsynen samt restriktiva hållning avseende nyetablering och redskapsmängder gällande yrkesfisket i Hjälmarens och Vättern har medverkat till en bättre vård av fiskeresursen. Detta har inneburit att de etablerade licensierade yrkesfiskarna under senare år haft en betydande ökad inkomst från fisket samt att fångstmöjligheterna för fritidsfiske och fisketurism i de bägge sjöarna ökat.

Under året har Länsstyrelsen med statliga bidrag och eget arbete medverkat till restaurering av 5 vattendrag, ett omfattande provfiske i norra Vättern samt fortsatta rödingundersökningar i Vättern. Länsstyrelsen har vid två tillfällen medverkat i möten med länets etablerade och blivande turistfiskeentreprenörer. Länsstyrelsen hade under året samordningsansvaret för regeringsuppdrag 69 som förhoppningsvis resulterar i att länsstyrelsernas roll inom fiskerikontrollen blir tydligare. Länsstyrelsen har även medverkat inom arbetsgrupper knutna till samförvaltning fiske gällande Vättern.

Viktiga prioriteringar

- Ärendehandläggning
- Fiskevårds-/vattenvårdsprojekt
- Regeringsuppdrag 69
- Fisketillsyn Hjälmarens
- Samordning fiskefrågor Hjälmarens och Vättern

Bidragande till den nationella offentliga finansieringen, fiskerinäringen

Länsstyrelsen har under året endast fått in en ansökan inom EFF gällande vattenbruk och något beslut i ärendet har ännu inte fattats. Fiskeriverket har hittills gällande dessa ärenden bidragit med den nationella offentliga finansieringen och Länsstyrelsen bedömer möjligheterna att regionalt finna medel för nationell medfinansiering som mycket begränsade i Örebro län.

Omprövning av vattendomar

Länsstyrelsen har flera pågående projekt som syftar till att förändra tappningsregimerna och förbättra hydromorfologin i sjöar och vattendrag för att uppnå miljömålet Levande sjöar och vattendrag. Ett exempel är Rällsälven där en utredning, som har tagits fram tillsammans med verksamhetsutövaren, redovisar kostnader för åtgärder mot torrlagda forsar och vandringshinder. Resultatet kommer att ligga till grund för en omprövning av regleringen av Ljusnaren som är den sjö som ligger uppströms Rällsälven.

I Imälven har myndighetssamråd genomförts för borttagande av tre vandringshinder, en damm under E18 samt ombyggnation av dammarna i Älg- och Rösimmen till självreglerande

utskov samt anläggande av faunapassager. Verksamhetsutövarna kommer att söka miljödom för åtgärderna och de vattendomar som nu finns kommer att upphöra.

För att gynna beståndet av flodpärlmussla och öring i Trösälven pågår ett arbete med att utreda möjliga alternativ till att anlägga självreglerande utskov samt faunapassage vid Silverhyttans kraftverk och dammar utan att minska kraftverkets elproduktion för kraftigt.

I Järleån pågår processen att tillståndspröva Järle kvarn med villkor om minimitappning och faunapassage. Parallellt löper processen att riva ut rester av Smedjefallsdammen i Järle naturreservat. En förutsättning för detta är att dammen först lagligförklaras. Samarbete har även inletts med verksamhetsutövare i vattendraget för att ta fram åtgärdsförslag vid övriga vattenkraftverk som kan utgöra underlag för en eventuell omprövning av vattendom.

I Hammarskogsån utarbetas en åtgärdsplan i likhet med den i Rällsälven. Verksamhetsutövare av vattenkraft är involverade i framtagandet av planen. Planen visar relevanta åtgärder och kostnader för detta och fokuserar framförallt på hur minskad reglering påverkar vattenkraftproduktion och det biologiska livet i vattensystemet. Planen utgör ett grovt underlag för en eventuell framtida tillståndsprövning av verksamheten med hänsynsvillkor för den lokala miljön.

Sakområde Social omvårdnad

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens arbete

Bedömning av Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsens arbete har under 2009 till stor del styrts av de uppdrag som givits i regleringsbrevet. Då uppdragen varit omfattande och tagit mycket tid i anspråk har begränsat utrymme funnits för Länsstyrelsen att ta egna initiativ till tillsyn inom området. De sakområden som varit minst reglerade i regleringsbrevet är äldreområdet och funktionshinderområdet. Där har ett flertal tillsyner genomförts antingen på grund av att klagomål inkommit eller på grund av att Länsstyrelsen bedömt att det funnits behov av att granska verksamheten.

Viktigaste prioriteringarna och insatser under året

Tillsyn över kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld: I uppdraget att genomföra tillsyn över kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, har Länsstyrelsen gjort tillsyn av åtta nämnder i tre kommuner. Kritik har riktats till samtliga nämnder på olika områden, främst gällande brister beträffande rutiner och samverkan. Tillsynen har ingått i ett nationellt projekt.

Förstärkt tillsyn inom den sociala barn- och ungdomsvården: Inom barnuppdraget har tillsyn genomförts avseende kommunernas familjehemsplacerade barn (tre kommuner), kommunens utredningar avseende barn (två kommuner) samt granskning avseende anmälningar och familjerättsutredningar i en kommun. Därutöver har tillsyn genomförts på ett flertal hem för vård eller boende som tar emot barn.

Tillsyn av insatser inom missbruks- och beroendevården: I syfte att öka antalet tillsynsinsatser och utveckla tillsynen av missbruks- och beroendevården har Länsstyrelsen prioriterat missbruksområdet i enlighet med regeringsbeslutet. Tillsynen ska omfatta bl.a. öppenvård, HVB, kommunernas dokumentation och handläggning av utredningar samt anmälningar. Barns och närståendes situation ska uppmärksammas och granskning ska ske av kommunernas planering för resurser och samverkan med andra. Tillsyn har skett i alla kommuner i länet och det har inneburit uppmärksamhet av ett eftersatt område och skapat följsamhet av enskilda och offentliga verksamheter främst när det gäller brister i dokumentation och kvalitetsarbete.

Tillsyn av kommunernas insatser till personer med psykisk funktionsnedsättning: Den nationella tillsynen ska omfatta minst två kommuner i varje län. Den omfattar boenden, boendestöd och sysselsättning för målgruppen utifrån styrning, samverkan, kvalitet och innehåll i verksamheten samt kompetens. Barnperspektiv, våld i nära relationer samt hot och våld i verksamheterna ska beaktas. I Örebro län har Länsstyrelsen genomfört tillsyn i tre kommuner. Uppföljning kommer att ske under 2010, därför kan Länsstyrelsen inte uttala sig om vilka eventuella förbättringar som dessa tillsynsinsatser har resulterat i. De brister som hittills kunnat konstateras rör främst brister i ledningssystem för kvalitet.

Äldreområdet: Länsstyrelsen i Örebro har under 2009 genomfört tillsyn av kommunernas handläggning och dokumentation inom äldreomsorgen. Tillsynen har genomförts i fyra av länets kommuner och har bidragit till ett aktivt arbete med social dokumentation framför allt i verkställigheten. Kommuner har genomfört utbildningsåtgärder för att öka kunskapen om lagstiftningen gällande dokumentation samt tagit fram enhetliga rutiner för dokumentation i verkställigheten. Länsstyrelsen har genomfört tillsyn av konsekvenserna för äldreomsorgen

med anledning av besparingsåtgärder. Denna tillsyn har omfattat alla kommuner i länet. En kartläggning av länets alla äldreboenden har gjorts av äldreskyddsombuden. En uppföljning av hur kommunernas uppsökande verksamhet ser ut inom äldreområdet har också genomförts under året.

Resultat av tillsynen

När det gäller Länsstyrelsens resultat av tillsynen, så kan man konstatera att de brister som Länsstyrelsen lyft vid tillsyn lett till att förbättringar skett inom de områden där tillsyn genomförts. Tillsynsobjekten har i allmänhet visat följsamhet när det gäller att åtgärda påtalade brister.

Tillsyn över barn placerade i familjehem: I tidigare tillsyn har under flera år stora brister i familjehemsvården uppmärksammats av Länsstyrelsen. Den under 2009 genomförda tillsynen visar att nyligen utförda familjehemsutredningar håller god kvalitet och att nämnderna följer upp vården och besöker familjehemmen i större omfattning än tidigare. Nämnderna arbetar aktivt med att upprätthålla kontakt mellan barn och det biologiska nätverket. I granskade kommuner pågår utvecklingsarbete för att ytterligare stärka och förbättra familjehemsvården.

Medel för stöd till anhöriga inom äldreområdet: Länsstyrelsen beslutade 2008 att avsätta medel för ett länsgemensamt projekt. Projektet fick namnet "Länsgemensam utveckling av stödet till anhöriga/närstående i Örebro län 2008–2009" och Länsstyrelsen gav uppdraget att driva projektet till Regionförbundet Örebro. I projektet ingick sju olika aktiviteter med målsättningen att öka samarbetet mellan landstingets primärvård, specialistsjukvård och kommunernas vård och omsorgsverksamhet samt att nå fler anhöriga med information om det stöd som kommunerna erbjuder. Av den redovisade rapporten kan utläsas att projektet har uppnått det önskade resultatet. Resultatet visar att utbildningssatsningar har genomförts vad gäller anhörigas behov. Projektet har även tagit fram en broschyr som berättar om vad stöd till anhöriga kan innehålla. Broschyren har översatts till sju olika språk för att nå fler målgrupper. Ett resultat av arbetet är att det nu finns fungerande stödverksamhet för anhöriga över hela länet.

Tillsyn över kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld: I uppdraget att genomföra tillsyn över kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, har Länsstyrelsen gjort tillsyn av åtta nämnder i tre kommuner. Kritik har riktats till samtliga nämnder på olika områden, främst gällande brister beträffande rutiner och samverkan. I den uppföljning som gjorts under hösten har Länsstyrelsen kunnat konstatera en stor följsamhet hos nämnderna till besluten. I många fall har åtgärder redan vidtagits för att rätta till bristerna och i andra fall planeras adekvata åtgärder. Nämnas kan bl.a. det samverkansprojekt som samtliga fem nämnder på det sociala området i Örebro kommun kommer att bedriva under 2010. I detta projekt planeras för kompetensutveckling av all baspersonal i respektive nämnds ansvarsområden vad gäller våldsutsatta kvinnor, upprättandet av handlingsplaner och rutiner, bl.a. beträffande samverkan både internt och externt, samt bedrivande av uppsökande verksamhet gentemot män som utövar våld i nära relationer. Projektet finansieras till stor del av de utvecklingsmedel som Länsstyrelsen haft att fördela till kvinnojoursverksamhet.

Samordnad tillsyn

Samordning med tillsynen av hälso- och sjukvården

Inom missbruksområdet har tillsynen samordnats med hälso- och sjukvården på tre behandlingsverksamheter där socialtjänst och hälso- och sjukvårdsinsatser erbjuds.

Insatser som genomförts för att tillsynen ska bli mer likvärdig över landet

I den tillsyn som gjorts över kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld har Länsstyrelsen använt de bedömningskriterier som tagits fram av en arbetsgrupp med representanter från Socialstyrelsen och länsstyrelserna.

Inom äldreomsorgsområdet har Länsstyrelsen under 2009 genomfört tillsyn av kommunernas handläggning och dokumentation. Vid tillsynen har de av Socialstyrelsen och länsstyrelserna framtagna nationella bedömningskriterierna inom äldreområdet används.

I flera av de tillsyner vid HVB för barn som genomförts under året har bedömningskriterierna för detta område använts.

Den nationella tillsynen av missbruks- och beroendevården samt tillsynen av insatser för personer med psykisk funktionsnedsättning har genomförts på ett likartat sätt i hela landet. Tillvägagångssätt och mallar för tillsynen är framtagna av länsstyrelserna gemensamt. En projektledare per projekt har utsetts och arbetsgrupper träffas regelbundet för att stämna av tillsynsarbetet. En gemensam rapport per projekt kommer att redovisas under 2011.

Det gedigna arbete ”Social Samverkan Sverige” (SSS) som Länsstyrelserna under åren 2007–2009 genomfört för att åstadkomma en likvärdig tillsyn inom det sociala området har under 2009 implementerats på de olika länsstyrelserna. SSS utgör nu grund för ett likartat arbetssätt vid länsstyrelserna inom den sociala tillsynen över hela Sverige.

Kommunernas efterlevnad av socialtjänstlagens bestämmelser

Länsstyrelsen har vid genomförd tillsyn av kommunerna inom respektive tillsynsområde valt att även lyfta frågor kring samverkan med organisationer och/eller föreningar.

En enkätundersökning har genomförts i länets alla kommuner där socialnämnderna fått svara på frågor som rör deras samverkan med organisationer och/eller föreningar. Enligt Länsstyrelsens bedömning har merparten av kommunerna i Örebro län en väl utvecklad samverkan med organisationer och/eller föreningar. Framför allt gäller det inom områdena äldre, funktionshindrade och missbruk. Sju av tolv kommuner, eller 60 procent, använder sig av synpunkter från organisationer och/eller föreningar för att säkra kvaliteten i den egna verksamheten.

Särskilt viktiga bestämningsfaktorer för hälsan inom folkhälsopolitiken
Länsstyrelsen i Örebro län har inte genomfört några hälsokonsekvensbedömningar (HKB) under 2009. Däremot finns det enheter på myndigheten där det inom vissa områden genomförs andra bedömningar som har koppling till folkhälsan. I de behovsbedömningar som produceras inför detaljplanering tas folkhälsoaspekterna upp ibland. Hittills har berörda tjänstemän inte ansett det nödvändigt att kräva någon särskild HKB med anledning av den information som inkommit i detta skede. I Länsstyrelsens granskning av översiktsplaner finns folkhälsomålen med. Varje översiktsplan ska följas av en miljökonsekvensbedömning och Länsstyrelsen i Örebro län har hittills inte funnit anledning till att någon kommun ska fördjupa sig särskilt i folkhälsofrågorna.

Länsstyrelsens samordnare i folkhälsofrågor har under året genomfört en informationsträff för samtliga medarbetare för att informera om folkhälsa, folkhälsomålen och Länsstyrelsens uppdrag i detta tvärssektoriella område. Syftet med informationen var att ge medarbetarna en förståelse för folkhälsofrågorna. Att öka kunskapen och intresset för folkhälsofrågorna hos medarbetarna kan vara en grund att bygga vidare på för ytterligare fördjupningar kring arbetet med folkhälsa i organisationen.

När det gäller vilka bestämningsfaktorer som Länsstyrelsen anser som särskilt viktiga har någon sådan prioritering inte skett. Länsstyrelsens arbete är mycket brett och berör många målområden och bestämningsfaktorer. Inom två områden har folkhälsoarbetet haft särskilt fokus under året:

Ett prioriterat område inom arbetet med folkhälsan har under året varit arbetet med ANDT-frågorna och dess koppling till folkhälsomål 11. Detta arbete har fått en viktigare roll än tidigare i Länsstyrelsens verksamhet i och med att länssamordnaren sedan 2008 är placerad på myndigheten. Länssamordnaruppdraget styrs regionalt av Samhällsråd T, en samverkan mellan Örebro läns landsting, Regionförbundet Örebro, Polismyndigheten samt Länsstyrelsen. Landshövdingen är ordförande.

Ett annat viktigt område som får verkningar för hälsan och som knyter an till målområde 1 och målområde 9 är arbetet med tillgänglighet av naturreservat. Under åren 2007–2009 har Länsstyrelsen arbetat aktivt med att tillgängliggöra skyddad natur. Arbetet har resulterat i att tre naturreservat och en nationalpark i dagsläget fullt ut är anpassade för personer med funktionsnedsättning. För att tillgänglighetsanpassa naturreservaten och nationalparken har bland annat följande insatser genomförts:

- Stigar har breddats, planats ut och hårdgjorts.
- Parkeringsplatser speciellt för funktionshindrade har iordningsställts och märkts ut.
- Det har monterats upp toaletter anpassade för rullstolsburna personer.
- Rastmöbler och bänkar, speciellt anpassade för personer med funktionsnedsättning, har tagits fram.
- Under året har Nationalparkernas dag och Naturreservatens dag firats i Garphyttans nationalpark och i Knuthöjds mossens naturreservat. Båda objekten är anpassade för människor med funktionsnedsättning och hade på dagen uppemot 1 000 besökare.

Utveckling av den förstärkta tillsynen av den sociala barn- och ungdomsvården

Rekvirerade medel har använts för att genomföra tillsyn inom barnuppdraget. Tillsynen har omfattat familjehemsplaceringar av barn i tre kommuner, socialnämndens utredningar

avseende barn i två kommuner samt granskning avseende anmälningar som rör barn som far illa och familjerättsutredningar i en kommun. Därutöver har tillsyn på ett flertal hem för vård eller boende som tar emot barn genomförts. Det har handlat både om enskild verksamhet och offentligt drivna HVB.

Alla rekviderade medel är vid årsskiftet förbrukade.

Sakområde Jämställdhet

Översiktlig redovisning av Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsens jämställdhetsarbete är förankrat hos ledningen och i organisationen. Arbetet bedrivs både internt och externt. Länsstyrelsen har en särskild arbetsgrupp, Jämtegreringsgruppen, bestående av representanter från alla verksamhetsområden. Gruppen får utbildning i jämställdhet för att kunna vara ett stöd i organisationen.

Jämställdhetsarbetet har utvidgats genom att Länsstyrelsen i Örebro län sökte och fick Svenska ESF-rådets uppdrag att vara projektägare och nationell koordinator för länsstyrelsernas gemensamma projekt ESF Jämt. En nationell koordinator finns således på Länsstyrelsen i Örebro och en stödorganisation bestående av åtta projektstödjare på olika platser i landet har byggts upp.

Länsstyrelsens prioriteringar har under 2009 varit:

- att arbeta utifrån Handlingsplan för Länsstyrelsens jämställdhetsintegrering 2008-2015,
- att ha ett Jämställdhetsråd runt landshövdingen med representanter för näringsliv, organisationer, kommuner och landsting för att utifrån de jämställdpolitiska målen agera och initiera,
- att i samarbete med alla länsstyrelser dra igång ESF Jämt projektet,
- att inför EU-valet synliggöra vikten av makt och inflytande för både kvinnor och män,
- att lyfta fram fjärde delmålet Mäns våld mot kvinnor och samverka kring detta.

Insatser för att övergripande stödja viktiga aktörer när det gäller jämställdhetsintegrering

Länsstyrelsen stödjer viktiga aktörer i jämställdhetsintegreringsarbetet i länet på flera sätt. Dels genom Jämställdhetsrådet som leds av landshövdingen och som är en strategisk styr- och utvecklingsgrupp för det regionala jämställdhetsarbetet. I rådet möter Länsstyrelsen de flesta av länets viktiga aktörer vilket leder till spridning av kunskaper kring jämställdhetsintegrering av egen verksamhet. Länsstyrelsen är också sammankallande för ett statligt nätverk för utveckling av kunskap om jämställdhetsintegrering.

Länsstyrelsen försöker stärka kvinnors ställning i näringslivet och i samhället genom att, med landshövdingen som ordförande, samla och samordna Örebro läns Kvinnolobby. Länsstyrelsen deltar även i ett kommunalt nätverk för jämställdhetsintegrering och i länets Kvinnofridsgrupp. Länsstyrelsen har medverkat i utbildningsinsatser för kommuner (Karlskoga och Lekeberg) och organisationer (Livsmedelsarbetarförbundet, TCO och Läns museet) i länet om metoder för jämställdhetsintegrering.

Länsstyrelsen har under 2009 genomfört en föreläsningsserie i länet där Länsstyrelsens uppdrag belysts: Trygghet i stads- och tätortsmiljöer, Prostitution och människohandel, Bemötandefrågor och Kvinnokonventionen 30 år.

Resultatet av Länsstyrelsens arbete är gott. Att Länsstyrelsen är en myndighet att vända sig till i jämställdhetsfrågor märks genom att efterfrågan är stor. Begränsningen utgörs av Länsstyrelsens begränsade resurser.

Sakområde Integration

Översiktlig bedömning av Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsen har under året skrivit nya överenskommelser med två kommuner för att täcka det förväntade behovet av mottagningsplatser inför 2010. Länsstyrelsen har också under året påbörjat en fördjupad och vidgad länsöverenssamman inom olika områden inom introduktionen. Informationsarbetet har utvecklats genom att Länsstyrelsen arrangerat träffar utifrån länets behov. Utvärdering av träffarna visar att de i mycket hög grad har motsvarat behoven. Länsstyrelsen har också utvecklat informationsinsatserna via utskick som nyhetsbrev. Som både arrangör och i kompetenshöjande syfte har Länsstyrelsen deltagit i Migrationsverkets nystartade nätverk för vidarebosatta. Länsstyrelsen har också arbetat fram en ny strategi för arbetet i Länsstyrelsens Integrationsråd.

Länsstyrelsen har under året vidgat sin samverkan till att omfatta aktörer som tidigare inte varit delaktiga i introduktionsfrågorna på ett regionalt plan. Dialogen mellan de redan involverade aktörerna har utökats och strukturerats. Samarbetet mellan länsstyrelserna har utvecklats liksom samverkan med de centrala myndigheterna.

Hur arbetet med att skapa god beredskap och kapacitet i länet för att ta emot skyddsbehövande som beviljats uppehållstillstånd har bedrivits

Hinder för mottagande

Bostadsmarknaden: Enligt intervjuer med kommunerna har de flesta brist på bostäder. I flera fall är det svårast att hitta små lägenheter, som efterfrågas mest. Av denna anledning har vissa kommuner med tillgång till stora lägenheter stort mottagande av enligt överenskommelse mellan kommun och stat. Någon kommun har försökt lösa frågan genom inköp av bostadsrätter, men det är inte allmänt förekommande. Fyra kommuner i länet hade ingen överenskommelse 2009. Anledningarna för de fyra kommunerna angavs vara brist på bostäder.

Arbetsmarknaden: Arbetslösheten är relativt hög i Örebro län. Antalet arbetslösa var 8 085 i november 2009 jämfört med 5 884 i november 2008. 6 249 fanns samtidigt i program med aktivitetsstöd 2009 jämfört med 3 310 för året 2008. Av de arbetslösa var 2 320 utrikesfödda. I länet har Örebro kommun största antalet arbetslösa, 4 232.

Färre anvisade: Framförallt glesbygdskommunerna har fått färre egenbosatta än planerat, men har kunnat ha emot enligt planerad nivå genom vidarebosatta.

De väsentligaste insatserna från Länsstyrelsen för att främja beredskapen att ta emot skyddsbehövande som erhållit uppehållstillstånd (konferenser, besök i kommunerna etc.)

Som ett led i att främja beredskapen och kapaciteten har Länsstyrelsen under året anordnat särskilda träffar för länets flyktingmottagare där aktuella frågor har tagits upp. Bland annat ordnades under hösten ett välbesökt seminarium om den kommande reformen för mottagande av flyktingar med föreläsare från riksdagen, Integrations- och jämställdhetsdepartementet och Arbetsförmedlingen. Alla träffar har utvärderats genom enkäter.

Länsstyrelsen har också varit medarrangör till ett seminarium om introduktionen tillsammans med annan länsstyrelse, mottagande av kvotflyktingar samt nyanlända irakiers hälsa.

Länsstyrelsen har också kontinuerligt spridit information om seminarier, föreläsningar, pågående projekt, rapporter med mera.

Hur samverkan mellan myndigheter, kommuner och andra aktörer bedrivits och utvecklats för att genomföra introduktionsprogram som leder till snabbare arbetsmarknadsetablering.

Frågan om utökad samverkan om mottagande och introduktion av flyktingar i länet har varit den största frågan för Länsstyrelsen under 2009. Fokus har legat på förberedelser i form av sammanställande av projektansökan, kontakter med aktörer direkt eller indirekt involverade i introduktionen samt skapande av kontakter med nya aktörer. Arbetet har baserats på den förstudie om samverkan som färdigställdes i början av året.

Länsstyrelsen har under året deltagit vid möten, seminarier m.m. både i samverkanssyfte och för att bjuda in till delaktighet kring en projektansökan om medel för ett integrationsprojekt. Länsstyrelsen har deltagit inom nätverk med olika aktörer inom introduktion, demokratifrågor och mänskliga rättigheter och i andra möten som t ex vuxenutbildningens nätverk i länet och kommunchefsmöte. Länsstyrelsens Integrationsråd har under året genomgått en översyn avseende syfte, mål och ledamöter för att göra rådet mer effektivt och handlingskraftigt.

Nya angreppssätt eller metoder som prövats för att öka engagemanget i länet för att ta emot och introducera nyanlända invandrare,

Länsstyrelsen har särskilt satsat på att möta nya aktörer, detta som en förberedelse och inbjudan till deltagande i ett kommande fördjupat samarbete. Det är t ex etniska föreningar, UNIFEM, Röda Korset, Lärcentra, studieförbund, idrottsförbund m.fl. Länsstyrelsen har också särskilt samverkat med länsstyrelserna i Västmanland och i Södermanland för att utbyta erfarenheter och kunskap.

Länsstyrelsen har även sökt särskild kontakt med de fyra kommuner i länet som inte har överenskommelser om mottagande. Länsstyrelsens bedömning är att även om Migrationsverket inte har efterlyst fler överenskommelser under 2009 så har dessa kommuner mycket att vinna på och bidra med till en utökad samverkan kring mottagandet ifråga om kompetensförsörjning, presumtiva kommuninvånare, praktikplatser etc.

En särskild redovisning om barns situation i mottagandet och introduktionen

Barns situation inom mottagningen är något som tas upp allt oftare bland personer som arbetar inom introduktionen. Barn och ungdomar tenderar att bli den bortglömda gruppen eftersom beslut om och av föräldrarna tas utan att man i alla lägen tar hänsyn till hur detta påverkar barnen.

I Örebro kommun har man under året påbörjat en satsning för att ta vara på barns och ungdomars tidigare utbildning och ambitioner och utifrån detta placera dem på den skola man anser passar bäst för deras fortsatta utveckling. I och med detta tas förberedelseklasser bort och de unga börjar direkt i ordinarie klass. Denna satsning gäller samtliga barn och ungdomar, d.v.s. flyktingar, invandrare, asylsökande, ensamkommande och sker under de första veckorna efter uppehållstillstånd och alltid tillsammans med föräldrarna om de kommit tillsammans. Detta har skett med stöd av medel för extraordinära utgifter. Länsstyrelsen har följt detta arbete och har spridit idén vidare i samband med möten och seminarier.

I länets mindre kommuner händer det att flyktingmottagningarna följer med barnen och deras föräldrar till skolan första skoldagen när det är särskilda möten med lärare etc. för att fungera

som en länk mellan familj och skola. Det är dock inte alltid föräldrarna får reda på möten som planeras av skolan, enskilda eller i grupp och Länsstyrelsen menar att det finns ett glapp mellan skolan och föräldrar i många fall där barnen och ungdomarna är de som drabbas. Landstingets tolktjänst erbjuder nu en meddelandeservice där man ringer hem till föräldrar och på modersmål tolkar meddelanden från skolan. Det har lett till mer engagerade föräldrar vilket torde vara positivt för barn och ungdomar som elever.

Föräldrarna är förebilder för barnen. Det är viktigt att barnen ser att föräldrarna har ett arbete för att inte tappa tron på att de själva kommer att få ett arbete. Under 2009 presenterades en rapport i ett samarbete mellan Universitet och Regionförbundet i Örebro där man påtalar risken att den yngre generationen ärver ett utanförskap och att incitamenten att studera och söka jobb är låga. Detta har tidigare varit mer känt som ett storstadsproblem.

Länsstyrelsen följer verksamheten vid det boende som finns i Örebro kommun för ensamkommande barn och arbetar för att engagera fler kommuner i mottagandet. En enkät- och telefonundersökning som Länsstyrelsen gjort visar att länets alla kommuner nu på något sätt är engagerade i mottagandet av ensamkommande barn. Länsstyrelsen medverkar också i förarbetena för att Örebro kommun ska ta på sig uppgiften som transitkommun, d.v.s. mottagare av ensamkommande barn i ett första skede.

Övrig rapportering

Genomförande av Länsstyrelsernas antidiskrimineringsstrategi

Länsstyrelsen deltar i det gemensamma arbetet för genomförandet av länsstyrelsernas antidiskrimineringsstrategi. Under år 2007 tog landets länsstyrelser fram en gemensam strategi i fem steg för sitt antidiskrimineringsarbete. I samråd med berört departement, kontaktpersoner från länsstyrelserna och ombudsmännen gjordes tolkningen att strategin ska omfatta både hur man hanterar diskrimineringsfrågorna i den egna organisationen (område A), hur detta integreras kärnverksamheten (område B) samt i länsstyrelsernas information och kommunikation (Område C). Under år 2008 beslutade länsråden att en länsstyrelsegemensam handlingsplan för att genomföra antidiskrimineringsstrategin skulle tas fram. Arbetet med att organisera fungerande samverkan och ett strukturerat erfarenhetsutbyte påbörjades under 2008 och har intensifierats under 2009.

Länsstyrelserna driver sedan maj 2009 ett gemensamt projekt inom området antidiskriminering för att ta fram och påbörja genomförandet av en för länsstyrelserna gemensam handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter för 2010-2012. Målet är att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter och insatser mot diskriminering. I uppdraget ingår också att ta fram ett utbildningspaket för länsstyrelsernas behov, att utveckla metoder för verksamhetsintegrering och instrument för uppföljning samt att lämna förslag på en mottagande förvaltningsorganisation för handlingsplanen.

Projektet sorterar under länsrådsgrupp 3 och en projektledare har anställts för att samordna och organisera arbetet. Arbetet bedrivs i fyra arbetsgrupper. En grupp med personalchefer som svarar för område A, en grupp med informatörer som svarar för område C och en utbildningsgrupp med sakkunniga som svarar för framtagande av utbildningspaket. Slutligen finns en kärntrupp som fungerar som styrgrupp för projektet och som ansvarar för område B. Kärntruppen består av sakkunniga och sammankallande i övriga arbetsgrupper från sju länsstyrelser (Jämtland, Skåne, Stockholm, Södermanland, Västernorrland, Västra Götaland och Östergötland). Totalt är tolv länsstyrelser representerade i arbetsgrupperna. Ytterligare en arbetsgrupp för uppföljning bestående av sakkunniga är under bildande. Varje länsstyrelse har en särskild kontaktperson för antidiskrimineringsuppdraget som ansvarar för att informera sin organisation, förankra beslut samt organisera det regionala arbetet.

Aktiviteter under 2009

Arbetsgrupperna har tidigare inventerat och analyserat länsstyrelsernas arbete inom sina respektive områden ur ett antidiskrimineringsperspektiv samt utifrån vad som kan göras i samverkan mellan länsstyrelserna. Resultatet har under 2009 tagits tillvara av varje grupp genom föreslagna åtgärder för respektive område A-C i en handlingsplan samt i en, till denna kopplad, utbildningsplan. Den tidigare antagna antidiskrimineringsstrategin har utgjort en ram och en mall för arbetet med handlingsplanen. Handlingsplanen följer strategins indelning i tre områden; A. Organisation och arbetsliv, B. Sakområden samt C. Information. Handlingsplanen kommer att remitteras till samtliga länsstyrelser i början av 2010 för beslut under våren 2010.

Arbetsgruppen med personalchefer (område A) har under året sammanställt och analyserat den enkät som gjordes 2008 om vilka insatser mot diskriminering och för mänskliga rättigheter som länsstyrelserna genomfört. Sammanställningen har utgjort ett underlag till

förslag om mål och åtgärder för område A i handlingsplanen. Gruppen har i länsstyrelsernas personalchefs nätverk regelbundet informerat om pågående arbete. Vidare har gruppen arbetat med införande av ett antidiskrimineringsperspektiv i den nya länsstyrelsegemensamma chefsutbildningen.

Under vår och höst 2008 gjorde varje länsstyrelse en kartläggning av risker för diskriminering utifrån utvalda verksamhetsområden (område B). Tio ärendekategorier valdes ut och fördelades av länsrådsgruppen på Länsstyrelserna. Berörda handläggare genomförde kartläggningen med stöd av sin länsstyrelses kontaktperson för antidiskrimineringsuppdraget. Under 2009 har en fördjupad analys av kartläggningen genomförts. Resultatet tyder på att det inom de kartlagda verksamheterna finns situationer där risk för diskriminering kan förekomma. Exempelvis är den externa informationen sällan utformad utifrån olika gruppers behov. Även vad gäller lokaler och tillgänglighet samt i enstaka fall vid upphandling lyfts risker. De grunder för diskriminering som identifierats är oftast funktionshinder, etnicitet, kön och/eller ålder. Mer sällan ses en diskrimineringsrisk utifrån könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning samt religion eller annan trosuppfattning. Behovet av utbildning och verktyg uttrycks ofta. Kartläggningen har också fångat upp tips och goda exempel på antidiskrimineringsarbete bland länsstyrelserna. Den fördjupade analysen utgör ett underlag vid framtagandet av handlingsplanen.

Informationsgruppen (område C) har föreslagit mål till handlingsplanen för hur länsstyrelsernas kommunikation, externt och internt, ska utformas för att vara fri från diskriminering. Förslagen omfattar utbildning, webbinsatser samt information i text, bild och ljud. Gruppen har regelbundet informerat länsstyrelsernas informatörer om det pågående arbetet. Man har också genomfört en del kompetenshöjande insatser bland annat har Handisam anlitats för föredrag om tillgänglig information. Vidare har en kommunikationsplan för projektet för åren 2009-2010 tagits fram. Informationsgruppen har också skapat en gemensam projektsida om antidiskriminering på Infoportalen, länsstyrelsernas gemensamma SharePoint-portal. En arbetsgrupp för tillgänglighet bestående av informatörer har bildats för att bistå arbetsgruppen för länsstyrelsernas gemensamma webbplattform. Gruppen har samordnat inköp av uppläsningstjänst för samtliga länsstyrelser webbplatser och intranät samt upphandling av tillgänglighetskonsult. Medel har sökts för ett särskilt informationsprojekt för att genomföra föreslagna åtgärder för område C i kommande handlingsplan.

Utbildningsgruppen har under 2009 tagit fram förslag till en utbildningsplan och ett underlag till basutbildningspaketet för länsstyrelserna. Utbildningsinsatserna syftar till att stödja länsstyrelsernas arbete med att förebygga diskriminering både på arbetsplatsen och i verksamheten. Utbildningsinsatserna har utformats som tre olika delar. Grundläggande utbildning som en introduktion till ämnet kring lagstiftning och värderingar, utbildning för nyckelgrupper samt metoder och redskap för verksamhetsintegrering. Förslaget skall vidareutvecklas och färdigställas under våren 2010.

Under processen med framtagande av handlingsplan med tillhörande utbildningspaket har DO, Handisam och Delegationen för mänskliga rättigheter medverkat kontinuerligt på olika sätt, samt deltagit i två nationella arbetsseminarierna med kontaktpersoner och arbetsgrupper. Till den grundläggande utbildningen har Diskrimineringsombudsmannen bidragit med material om den nya diskrimineringslagen, Delegationen för mänskliga rättigheter med material om mänskliga rättigheter. Diskrimineringsombudsmannen och Handisam har också tillfrågats för granskning av material, synpunkter på kommande handlingsplan kommer att inhämtas ytterligare från samtliga externa samverkansaktörer.

Länsstyrelserna har medverkat vid Diskrimineringsombudsmannens sju regionala växthuskonferenser i Malmö, Falun, Östersund, Göteborg, Norrköping, Luleå och Växjö. Ytterligare konferenser planeras under 2010. Målet var att stärka det regionala arbetet för lika rättigheter och möjligheter och att motverka diskriminering och trakasserier på arbetsplatsen. Konferenserna riktade sig i första hand till personalchefer, HR-ansvariga, jämställdhets- och mångfaldshandläggare, fackliga företrädare, skyddsombud, arbetsmiljöansvariga med flera. Ytterligare en målgrupp för konferenserna var intresseorganisationer som med den nya lagen har fått en starkare roll. Konferenserna blev ett tillfälle att stärka befintliga regionala antidiskrimineringsnätverk och i vissa fall ett startskott för nya nätverk.

Slutligen har under året ett stort antal arbetsgruppsmöten samt två nationella förankringsmöten med kontaktpersoner, arbetsgrupper och externa samverkanspartners ägt rum. Vidare har alla arbetsgrupper deltagit i en skrivarverkstad för att ta fram handlingsplanen.

Specifika aktiviteter 2009 inom Länsstyrelsen i Örebro län

För nyanställda inom Länsstyrelsen i Örebro län finns antidiskriminering och diskrimineringslagarna med som en del i introduktionsutbildningen. I samband med att vi tog fram en likabehandlingsplan har vi även informerat samtliga medarbetare om dess innehåll.

Genom ett systematiskt rekryteringsarbete försöker vi säkerställa att alla behandlas lika. För närvarande pågår en processanalys av rekryteringsarbetet, vars syfte är att effektivisera processen samt att säkerställa att vi är fria från diskriminering i hela rekryteringsarbetet.

Under 2008 genomförde Länsstyrelsen en halvdagsutbildning för all personal om antidiskrimineringsarbete och den nya diskrimineringslagen. Detta följde vi upp i år med ett seminarium om tillgänglighet.

Vi har en handikapplan som vi reviderar årligen. Denna plan har vi delat in i tre delar, nämligen:

- tillgänglighet i Länsstyrelsens lokaler
- tillgänglighet till Länsstyrelsens information
- att arbeta på Länsstyrelsen

Vi genomför årligen ett par aktiviteter inom samtliga tre områden, men det område vi har lagt störst vikt kring är tillgängligheten till information. Länsstyrelsen mål är att vi i all vår kommunikation ska använda ett klart och begripligt språk och att all vår formgivning och typografi ska underlätta läsning och förståelse. I vårt tillgänglighetsarbete är vår externa webbplats den mest prioriterade kanalen. Vi deltar i Funka.nu certifieringsprogram för en tillgängligare webbplats samt har årliga utbildningar för våra webbredaktörer så att de besitter bra kunskap om hur man publicerar begriplig information på ett tillgängligt sätt.

Kunskap om de mänskliga rättigheterna

I vår introduktionsutbildning tar vi upp och diskuterar ämnet mänskliga rättigheter. Under 2009 har vi även genomfört en utbildning av de mänskliga rättigheterna för flera av Länsstyrelsens enheter.

Kunskap och kompetens kring särskild hänsyn till barns bästa

Länsstyrelsen har en handlingsplan för implementering av barnperspektivet i verksamheten som sträcker sig till 2015. Samtliga medarbetare har under 2009 genomgått grundutbildning som, i enlighet med handlingsplanen, ska följas upp med en fördjupningsutbildning.

Länsstyrelsen har, i enlighet med instruktionen analyserat konsekvenser för barn och tagit särskild hänsyn till barnets bästa inför beslut och åtgärder gällande social tillsyn och förordningen om lokala trafikföreskrifter om hastighetsbegränsning.

Organisationsstyrning

Sjukfrånvaron

Den totala sjukfrånvaron 2009 är 1,9 %. Det är en minskning från 2008 då sjukfrånvaron var 2,9 %. Sjukfrånvaron varierar över åren och varje enskild sjukfrånvaro får stort genomslag i statistiken. Sett över flera års perspektiv kan vi dock se en årlig minskning från 4,4 % 2003 till 1,9 % 2009. När det gäller sjukfrånvaro över 60 dagar har en markant minskning skett från föregående år.

Orsakerna till sjukfrånvaron är komplex. Vi har som arbetsgivare ett stort ansvar för att se arbetsmiljön som en integrerad del av verksamheten. Vår ambition är att bedriva ett arbetsmiljöarbete utifrån förebyggande, rehabiliterande och hälsofrämjande perspektiv och att på så sätt försöka bibehålla en låg sjukfrånvaro. Möjligheten att påverka sjukfrånvaron är också beroende av faktorer som ligger utanför arbetsgivarens påverkansmöjligheter.

Vi har sedan flera år ett väl utvecklat samarbete med företagshälsovården. Vi använder oss av deras tjänster i ett tidigt skede när det gäller stödsamtal, sjukgymnastik, ergonomigenomgång samt stöd i mer utvecklande arbete. Mellan åren 2006-2008 erbjöds medarbetarna att göra en friskprofil hos företagshälsovården. I den ingick samtal om livsstil och arbetsmiljö, men även viss medicinsk provtagning.

Tabell sjukfrånvaro

		2009		2008	
Kön	Ålder	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)
	-29	1,6	0,0	1,6	0,0
	30-49	0,7	0,0	1,5	29,8
Män	50 -	2,9	27,8	3,2	30,5
	Alla	1,8	27,8	2,8	60,3
	-29	2,1	0,0	2,7	0,0
	30-49	0,8	0,0	2,3	10,4
Kvinnor	50 -	3,6	35,7	5,6	41,4
	Alla	1,9	35,7	2,9	51,8
	-29	2,0	0,0	2,0	0,0
	30-49	0,8	0,0	1,8	18,3
Samtliga	50 -	3,2	32,4	4,4	37,0
	Alla	1,9	32,4	2,9	55,2

Jämställdhetsintegrering

I enlighet med vår handlingsplan för jämställdhetsintegrering har Länsstyrelsen utbildning av personal i jämställdhetsanalys av verksamheten. Utbildningen omfattar 3 steg. Resultat av hittills genomförda utbildningar ska införlivas i verksamhetsplaneringen för 2010. Länsstyrelsen arbetar enligt den tidplan som tagits fram.

Länsstyrelsen har en särskild arbetsgrupp – Jämtegreringsgruppen som består av representanter från alla länsstyrelsens verksamhetsområden. Gruppen får utbildning för att kunna vara ett stöd ut i organisationen samt lyfter diskussioner och svårigheter från det dagliga arbetet till gemensam beredning. Jämtegreringsgruppen har visat sig vara en bra form för Länsstyrelsens interna utveckling och arbete med jämställdhetsintegrering. I vår introduktion för nyanställd personal ingår ett avsnitt om jämställdhet och om Länsstyrelsens uppdrag inom jämställdhetsområdet. Länsstyrelsen har även en likabehandlingsplan som vi följer.

Personaluppgifter

Organisationsstyrning inom politikområde regional samhällsorganisation

För att Länsstyrelsen ska kunna genomföra sina uppdrag är det en förutsättning att det finns medarbetare med rätt kompetens och inte minst förmågan att utvecklas utifrån Länsstyrelsens uppdrag. Vi ser kompetensförsörjning i ett brett perspektiv i vilket förutom kunskap inom professionen också ingår förhållningssätt, bemötande etc. Ökade produktivetskrav ställer krav på långsiktig kompetensförsörjning som säkerställer verksamhetens utveckling. Vi har generellt sätt många sökande på de flesta utannonserade tjänsterna, men inom vissa områden kan det vara svårt att rekrytera personal med gedigen yrkeserfarenhet.

Vi har lagt särskilt vikt vid att nyanställd personal får en god introduktion. Vår interna introduktion förutom den arbetsplatspecifika introduktionen sträcker sig över ett halvår och omfattar sammantaget 3,5 dagar. Den ger en god överblick över Länsstyrelsens uppdrag och även rollen som statstjänsteman. Målsättningen är att de nyanställda så snart som möjligt ska komma in i ett tvärsektorieellt tänkande. Genom samverkan med andra Länsstyrelser kan vi erbjuda fördjupad gemensam introduktion vilket ger möjlighet att snabbt få ett nätverk till andra länsstyrelser.

Många tjänster inom Länsstyrelsen finansieras genom projektmedel. Beslut om finansiering fattas i regel med kort varsel, vilket innebär att det är svårt att leva upp till bra personalpolitik och personalplanering. Den senaste förändringen i Lagen om anställningsskydd innebär att vi snabbare kommer att tillsvidareanställa medarbetare, vilket kan få till följd att vi får obalans mellan verksamhetens befintliga kompetens och behov av kompetens. Vi behöver lägga mer tonvikt på generalistkompetens för att medarbetarna ska kunna arbeta inom olika områden.

Vi är en myndighet på drygt 200 anställda. Ur kompetenssynpunkt är vi sårbara. Länsstyrelsens arbetsuppgifter spänner över ett brett fält och våra medarbetare är i stor utsträckning specialister inom vitt skilda områden. Detta kan bli särskilt sårbart vid händelse av kris, då vissa kompetenser och kunskaper efterfrågas mer.

Länsstyrelsen ska ha ett modernt och kommunikativt ledarskap som främjar delaktighet, engagemang och ansvarstagande. Vi ska vara en rättssäker, effektiv och medborgarorienterad organisation som arbetar för en ökad samordning mellan länsstyrelserna. Viktiga grundpelare för oss är:

- Personalstruktur. Vi ska ha personal med olika bakgrund och kompetens. Det innebär bland annat en jämn fördelning mellan män och kvinnor, samt mångfald vad gäller ålder, kompetens, kulturell och etnisk bakgrund.
- Ledarskap. Ett modernt ledarskap. Genom gruppledarna har vi ökat ledningskompetensen i myndigheten.
- Attraktiv arbetsplats. Länsstyrelsen ska vara en attraktiv arbetsplats som främjar engagemang och ansvarstagande. Länsstyrelsen ska vara en arbetsplats för trivsel och utveckling

Personalstrukturen

Vi har under flera år medvetet satsat på att säkerställa en naturlig generationsväxling och vi har därför många unga medarbetare. Vi har inte lyckats leva upp till målet om en jämn könsfördelning på arbetsplatsen. Vi har fler kvinnor i organisationen och vi kan också konstatera att vi rekryterar fler kvinnor. Vi går mot en allt mer kvinnodominerad arbetsplats även om det ser olika ut inom olika yrkesgrupper. I Ledningsgruppen har vi jämn fördelning mellan män och kvinnor, däremot har vi bland våra gruppledarna fler kvinnor än män.

Ledarskapet i organisationen

Ledarskapet är en nyckelfråga för ett framgångsrikt förändringsarbete. Cheferna har en nyckelroll för hur samverkan fungerar både internt och externt. För att stärka chefer och gruppledare i rollen som arbetsgivare har utbildning genomförts dels inom det arbetsrättsliga området och dels i vad som händer i förändringsprocesser. Kommunikationens betydelse för ett bra ledarskap har blivit allt tydligare och vi har därför under året genomfört en särskilt riktad utbildning till Ledningsgruppen inom ämnet Kommunikativt ledarskap.

Den arbetsform som vi genomförde för fyra år sedan med produktionsgrupper och gruppledare har inneburit att vi uppnått snabbare och effektivare arbetsprocesser, tydligare styrning, bättre verksamhetsplanering och uppföljning. Gruppledarna spelar en allt viktigare roll och har allteftersom fått ett ökat ansvar.

Produktionsgrupperna gör det lättare att fånga upp medarbetares idéer till utveckling av verksamheten. Gruppledarna har mandat att hitta lösningar nära produktionen. Gruppledarna har därigenom getts möjlighet till kompetensutveckling genom att samla på sig kunskap och erfarenhet för att sedan kunna ta på sig ett vidare chefskap, antingen i den egna organisationen eller i andra myndigheter.

Länsledningen fattade 2008 beslut att skapa en mer strukturerad styrning.

Struktureringsarbetet har inspirerats av metoden balanserad styrning. Fem perspektiv är i fokus, kunder, utveckling, medarbetare, produktion och ekonomi. Samtliga är viktiga för att verksamhetens ska utvecklas på ett bra sätt. I detta ingår dels kompetensplanering och dels faktorer som bidrar till att Länsstyrelsen är en attraktiv arbetsplats.

Vårt mål om en rättssäker, effektiv och medborgarinriktad verksamhet kräver ett långsiktigt, metodiskt och målmedvetet utvecklingsarbete. För att vi ska kunna nyttja informationsteknikens fulla potential krävs förändringar i arbetsflöden, organisation, styrning, arbetssätt och kompetens. Under 2009 har vi kommit igång med processutveckling inom flera områden.

Sedan flera år tillbaka genomför cheferna medarbetarsamtal och lönesättande samtal. Dessa delar sammantaget är viktiga instrument för att kunna styra verksamheten och fånga upp kompetens- och utvecklingsbehov. Strukturerade avgångssamtal ger också en möjlighet att fånga upp områden som behöver förbättras.

Vi arbetar ständigt med att utveckla verksamheten utifrån ett kundperspektiv. Målet är att alla skall känna sig nöjda i kontakten med Länsstyrelsen oavsett ärende och utgång. Vår största informationskanal till allmänhet och beslutsfattare är media och därför får många människor sin kunskap om vad vi gör och vilka beslut vi fattar via media. Det är viktigt för oss att våra frågor får en rättvisande bild i medierna, men detta är även viktigt utifrån att medborgare och företag ska få sitt demokratiska informationsbehov tillgodosett. Vi arbetar kontinuerligt med att utbilda våra medarbetare i mediehantering, så att alla kan känna sig trygga i att leva upp

till vårt mål som en öppen myndighet med ett öppet och välkomnade förhållningssätt till både media och medborgare.

Attraktiv arbetsplats

Det är många olika faktorer som ligger till grund för att leva upp till en attraktiv arbetsplats. Attraktiva anställnings- och arbetsvillkor är viktiga både för att kunna rekrytera, men även för att behålla kompetent personal. Inom flera av våra områden är det konkurrens om arbetskraft och här har lönen stor betydelse. Länsstyrelsen har inom vissa områden svårt att hävda sig med marknadsmässiga löner, vilket framför allt på sikt kan skapa bekymmer ur kompetensförsörjningssynpunkt.

En god arbetsmiljö är dels en viktig faktor för att vara en attraktiv arbetsplats och dels en förutsättning för att skapa effektivitet och goda resultat. För att nå framgång i arbetsmiljöarbete är tre perspektiv särskilt viktiga, nämligen det hälsofrämjande, det förebyggande och det rehabiliterande perspektivet. Detta har vi i åtanke i vårt arbetsmiljöarbete. Vi har ett väl utvecklat samarbete med Företagshälsovården både vad gäller rehabiliterande insatser och insatser av utvecklande karaktär.

I Länsstyrelsens uppdrag ligger att arbeta tvärsektoriellt och ta tillvara perspektiv inom flera olika områden. Det är en nödvändighet för att kunna fatta rätt beslut i många ärenden. Men det ligger också en stor utvecklingsmöjlighet för olika yrkesgrupper att lära av varandra och få nya perspektiv och att kunna diskutera med kolleger inom andra professioner. Länsstyrelsen har därför en bra plattform för en lärande och utvecklande organisation.

Tabeller per sakområde

Tabell B.1 - Verksamhetskostnader 2007 - 2009, totalt och förvaltningsanslaget 5:1

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2009	2009	2008	2007
		Tkr	Tkr	Tkr	Tkr
		kostnader totalt	Varav finansieras av ansl 5:1	kostnader totalt	kostnader totalt
20-21	Övrig förvaltning	3 918	1 768	5 237	5 361
24	Yrkesmässig trafik	418	407	488	481
25	Körkort och trafikföreskrifter m.m.	6 640	4 194	5 394	4 927
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	5 073	4 452	2 174	2 032
30	Regional tillväxt	47 160	3 877	19 322	8 773
34	Infrastrukturplanering	1 296	266	1 434	1 418
40	Hållbar samhällsplanering och boende	3 096	3 050	2 961	2 535
41	Stöd till boende	392	299	743	1 223
42	Omställning av energisystemet	471	87	58	99
43	Kulturmiljö	3 998	2 604	4 157	4 472
45	Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar	3 159	2 037	3 053	3 245
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	11 066	6 279	9 711	10 475
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	18 968	4 180	15 480	14 210
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	1 496	1 045	1 492	1 551
53	Vattenverksamhet	6 097	1 861	3 818	2 905
54	Mineral- och torvfyndigheter	154	153	175	129
55	Miljöfarlig verksamhet	2 743	2 514	3 075	3 188
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	190	186	178	96
57	Förorenade områden, efterbehandling	2 032	565	3 782	3 299
58	Restaurering	429	161	501	912
60	Lantbruk	13 727	7 954	14 729	14 211
62	Fiske	888	684	994	921
70	Social omvårdnad	7 343	3 520	5 767	4 925
80	Jämställdhet	5 137	733	1 632	1 523
85	Integration	535	498	636	412
	SUMMA PRODUKTION	146 426	53 372	106 991	93 323
10	Myndighetsövergripande verksamhet	11 018		8 878	9 364

Länsstyrelsen i Örebro län – Årsredovisning 2009

11	Administration och intern service	31 672		32 364	30 409
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL. RESURSSAMVERKAN	189 117		148 233	133 096
	Resurssamverkan	15 906		13 097	1 540
	TOTALSUMMA VERKSAMHETENS KOSTNADER ENL. RESULTATRÄKNINGEN	205 022		161 330	134 636

Kommentar Tabell B.1

Resurssamverkan består av följande verksamheter

- Nationell kundtjänst för körkort och e-support
- E-förvaltning
- Lst EA
- Webbsamordnare

Tabell B.3 - Kostnader för representation (tkr)

	2009	2008	2007
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	259	403	553
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	319	502	637

Tabell B.4 – Kostnader för lokaler och service

	2009	2008	2007
Lokalkostnader residens (tkr) 103	1 402	1 486	1 179
Lokalyta residens (m ²)	1 232	1 232	1 232
Lokalkostnad per m ² i residenset	1 138	1 206	957
Lokalkostnad exkl. residenset 113	9 959	10 089	10 086
varav lokalkostnader för kontorslokaler inkl. biytor	9 709	9 842	9 827
Lokalyta exkl. residens (m ²)	6 699	6 699	6 699
varav lokalyta för kontorslokaler inkl. biytor	5 705	5 705	5 705
Lokalkostnad per m ² exkl. residens	1 487	1 506	1 506
Lokalkostnad per m ² för kontorslokaler inkl. biytor	1 702	1 725	1 723
Lokalkostnad per årsarbetskraft exkl. residenset (tkr)	52	55	56
Lokalkostnad per årsarbetskraft för kontorslokaler inkl. biytor	50,6	54,0	55,0
Lokalyta per årsarbetskraft (m ²) för kontorslokaler inkl biytor	30	31	32
Kostnader för lokalvård exkl. residens	640	648	642
Driftskostnader för larm och bevakning samt säkerhetsåtgärder i länsstyrelsens lokaler.	84	143	121

Kommentar Tabell B.4

Lokalvården upphandlas och utförs på entreprenad. Inga större förändringar av lokalerna har skett under året. Inför 2010 planeras en förtätning av lokalerna vilket kommer att kräva en del mindre ombyggnationer.

Tabell B.5 Avgifter och andra inkomster i övrigt

Avgifter m.m.	Ingående	Utgående	Antal	Intäkter,	Kostnader,	Netto,
Resultatområde/ärendegrupp	balans	balans	beslutade ärenden	tkr	tkr (inkl. OH)	tkr
Ärenden enl. stiftelseförordningen	182	1				
- tillsyn			320	85	15	70
- registrering			7	106	123	-17
Ärenden enl. förordning om bevakningsföretag	44	35	182	43	249	-206
Kameraövervakning	15	20	51	184	350	-166
Pantbanksärenden	1	0	1	0	0	0
Lönegarantiärenden	61	109	12	479	337	142

Tabell C - Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter 2009 för Övrig förvaltning (tkr)

VÄS-KOD		Kostnader (tkr)	Årsarb totalt	Varav Kvinnor	Varav Män
200	Allmänt och övergripande inom övrig förvaltning	370	0,71	0,27	0,44
2009	Kompetensutveckling inom områdena 20 och 21	40	0,05	0,01	0,04
201	Allmänna val	400	0,91	0,35	0,55
202	Medborgarskap	24	0,05	0,00	0,05
203	Överförmyndare	80	0,14	0,05	0,09
204	Begravningsfrågor	65	0,13	0,00	0,13
205	Näringsrättsliga frågor	52	0,08	0,02	0,06
2061	Stiftelser - registrering	83	0,18	0,16	0,02
2062	Stiftelser - tillsyn	10	0,02	0,01	0,01
207	Lönegaranti	225	0,48	0,14	0,35
208	Deponering, administration och fördelning av medel, allmänna arvsfonden m.m	30	0,05	0,00	0,05
211	Allmän kameraövervakning	260	0,34	0,06	0,28
212	Bevakningsföretag m.m	167	0,34	0,04	0,31
214	Delgivning, viten, diverse förordnanden	199	0,28	0,00	0,28
215	Lotterier, bingo. mm.	64	0,13	0,00	0,13
216	Kampsportsmatcher	340	0,47	0,41	0,06
218	Jakt och viltvård	1 483	1,54	1,11	0,43
219	Övriga ärenden inom övrig förvaltning	24	0,05	0,00	0,05
20-21	Totalt Övrig förvaltning exkl. OH	3 918	5,95	2,64	3,31
	Andel av myndighetsövergripande kostnader (10+11)	1 533			
	Totalt Övrig förvaltning inkl OH	5 451			

Tabell D.1 – Redovisning av vissa ärenden uppdelat på kvinnor, män och juridiska personer

Sakområde och del av sakområde	Antal inkomna ärenden under 2009			Antal beslutade ärenden under 2009			Antal överklagade ärenden under 2009		
	Kvinnor	Män	Jur. pers.	Kvinnor	Män	Jur. pers.	Kvinnor	Män	Jur. pers.
Kommunikationer (24-25, 34), exklusive s.k. gröna ärenden	3 046	8 290	145	2 985	8 396	120	26	143	6
Regional tillväxt (30)	4	9	258	8	8	121	0	0	0

Kommentar Tabell D.1

Ny prioritering i kombination med utökning av antalet resurser har lett till att fler ärenden inom denna ärendegrupp har kunnat prioriteras.

Tabeller – yrkesmässig trafik, körkort och trafikföreskrifter

Tabell E.1 – Länsfakta för trafikområdet

	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31
Antal fordon i trafik (enligt bilregistret)	207 534	205 695	198 914
Antal körkortsinnehavare	186 980	181 248	179 832
Antal innehavare av taxiförarlegitimation	1 713	1 601	1 585
Antal taxitillstånd	161	165	171
Antal busstillstånd	48	48	48
Antal godstillstånd	583	591	592

Tabell E.2 – Länsfakta inom trafikområdet

Försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse	Antal beslutade ärenden	Intäkter, tkr	Kostnader tkr (inkl. OH)	Netto, tkr	Kostnad per ärende	Kostnad per ärende
					inkl. OH	exkl. OH
Sökande (25311)	11	15	9	6	816	546
Deltagande (25312)	17	64	12	52	704	471
Summa	28	78	21	57		

Tabell E.3 – Länsfakta inom trafikområdet

Ärendetyp (avser endast de ärenden som finansieras via ansökningsavgifter)	Antal beslutade ärenden	Intäkter, tkr	Kostnader, tkr (inkl. OH)	Netto, tkr	Kostnad per ärende inkl. OH	Kostnad per ärende exkl. OH
Förhandsbesked för taxiförarlegitimation, 2441	7	5	0	5	0	0
Tillstånd för taxiförarlegitimation 2442	128	82	9	74	68	46
Körkortstillstånd i annat fall, 25100, 25101	6 573	1 193	1 440	-247	219	149
Körkortstillstånd efter återkallelse, 25102	516	463	654	-192	1 268	849
Förhandsbesked för körkortstillstånd 25103	101	22	153	-131	1 517	1 015
Utbyte av utländska körkort, 2512	146	76	37	39	252	170
Förlängning enl. 3 kap. 12 § körkortslagen (1998:488), 2513	1 058	381	145	236	137	92
Dispenser 2514	56	16	7	9	122	82
Ansökan om traktorkort före fyllda 16 år (särskilda skäl) 2515	50	0	0	0	0	0
Summa	8 635	2 238	2 445	-207	3 583	2 402

Tabell livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

Tabell F.1 - Länsfakta inom Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

	2009-12-31		2008-12-31		2007-12-31	
Antalet verksamma veterinärer i länet	43		42		0	
varav män/kvinnor	20	23	20	22	0	0
Antal inspektörer inom djurskyddskontroll, st/åa	6/5,5		15/5,5		11/6	
varav män/kvinnor	1	5	5	10	4	7

Kommentar Tabell F.1

För 2007 efterfrågades i motsvarande tabell endast statligt anställda veterinärer varför det är svårt att fylla i uppgifterna för detta år i efterhand.

Tabeller regional tillväxt

Tabell G.1 – Fördelning av beslut per ändamål (tkr)

	2009	2008	2007
1. Regionalt investeringsstöd	0	0	0
2. Regionalt bidrag till företagsutveckling	12 507	13 628	1 890
3. Stöd till kommersiell service	2 023	729	704
4. Sysselsättningsbidrag	0	0	0
5. Såddfinansiering	113	60	60
6. Regional projektverksamhet (totalt)	4 093	7 289	2 035
varav regionala tillväxtprogram eller motsvarande	1 211	0	1 636
varav EG:s strukturfondsprogram	2 615	0	648
varav kommersiell service	267	0	0
varav övrigt	0	0	0
7. Uppföljning och utvärdering	700	624	0
Totalt	19 436	2 230	4 689
Ändamål 1-5 (företagsstöd). Beslut som avser medfinansiering EG:s strukturfondsprogram	6 810	4 765	606

Kommentar Tabell G.1

Huvuddelen av 1:1-medlen går till företagsstöd, en mindre del till projektverksamhet. Länsstyrelsen i Örebro län har inte längre några sysselsättningsbidrag kvar att betala ut och nya beslut om sysselsättningsbidrag fattas av Tillväxtverket.

Tabell G.2 - Fördelning av beslut fattade mot bemyndigande avseende stöd till ekonomiska föreningar (t.ex. kooperativ verksamhet) (tkr)

	2009	2008	2007
Företagsstöd	0	248	0
Regional projektverksamhet	0	0	0
Totalt	0	248	0

Kommentar Tabell G.2

Inga beslut avseende stöd till ekonomiska föreningar har fattats under 2009.

Tabell G.3 - Fördelning av beslut fattade mot bemyndigande avseende stöd till lokala och regionala resurscentra för kvinnor (tkr)

	2009	2008	2007
Lokala och regionala resurscentra för kvinnor	0	0	0

Kommentar Tabell G.3

Länsstyrelsen i Örebro fattar inga beslut mot bemyndigande avseende resurscentra. Länsstyrelsen har däremot bidrag för ett regionalt resurscentra (som söks årligen).

Tabell G.4 - Kostnader för strukturfondsadministrationen (tkr)

	Ramanslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbetskrafter
- beredningssekretariat	0	0	0
- förvaltningsmyndighet	254	0	0,27
- utbetalande myndighet	137	0	0,16
- urvalskontroll	24	0	0

Kommentar Tabell G.4

Strukturfondsprogrammet E-ship är avslutat under 2009. Mål 2 Västra och URBAN II är under avslutande och Länsstyrelsen får inte längre medfinansiering från EU för kostnader för avslutsarbetet. Enbart ramanslag 5:1 har därför används under 2009.

Tabell G.5 – länsfakta inom EU-stöd

Utbetalade bidrag, summa (tkr)	2009	2008	2007
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	41 094	115 198
varav Artikel 33 (inom mål 1-området)	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen inte fattar beslut om, men betalar ut	0	11 697	3 135
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Jordbruksverket har gjort utbetalningen	332 510	307 675	294 694
varav Mål 1	0	0	0
varav Leader +	2 200 ¹⁾	0	0
varav miljöersättningar	52 707	49 640	50 473
varav kompensationsbidrag	15 716	14 970	14 733
varav startstöd	2 125	1 625	0
varav investeringsstöd	12 668 ²⁾	18 675 ³⁾	1 798
varav gårdsstöd	245 310	222 174	227 679

Kommentar Tabell G.5

1.) Beloppet gäller nya leaderområden, ej leader +.

2.) Investeringsstödet finns inte längre. Redovisat belopp inkluderar företagsstöd exklusive startstöd (10 873 tkr), projektstöd (1 477 tkr) och projektstöd för länsstyrelsens kompetensutvecklingsverksamhet, egenkul (318 tkr).

3.) Investeringsstödet finns inte längre. Redovisat belopp inkluderar företagsstöd exklusive startstöd (15 140 tkr), projektstöd (963 tkr) och projektstöd för länsstyrelsens kompetensutvecklingsverksamhet, egenkul (2 306 tkr).

Tabeller samhällsplanering och boende

Tabell H.1 Tillsyn enligt plan- och bygglagen (PBL)

Sakområde och del av sakområde	Antal tillsynsobjekt i länet	Antal tillsynsobjekt som varit föremål för tillsyn	Antal tillsynsobjekt med allvarliga brister som inte åtgärdats
Tillsyn över planväsendet enligt PBL (404)	12	2	0
Tillsyn över byggnadsväsendet enligt PBL (404)	12	6	0
Summa	12	8	0

Tabell H.2 - Bidrag för vilka länsstyrelsen har fattat beslut, men där annan myndighet har gjort utbetalningen (tkr)

	2009	2008	2007
Boverket: Engångsbidrag	65 110	81 839	31 802
Boverket: Periodiska bidrag totalt	17 721	21 216	28 779
Totalt	82 831	103 055	60 581
varav Boverket: Nyutbet. periodiska bidrag respektive år	1 540	3 186	2 550

Tabell H.3 - Genomsnittlig genomloppstid för första beslutet

	2009	2008	2007
Kompleta			
Nybeviljade bidrag för ny- och ombyggnader enl. 1993 års regelsystem (dgr)	0	110	103
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	0 %	100 %	95 %
Nybeviljade investeringsbidrag till hyresbostäder (dgr)	0	0	0
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	0 %	0 %	0 %
Nybeviljade investeringsstimulans till hyres-/studentbostäder (dgr)	0	0	75
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	0 %	0 %	100 %

Tabell H.4 - Beslut om stöd (antal första beslut)

	2009	2008	2007
Reguljära stöd			
Räntebidrag nybyggnad, 1993 års regelsystem	0	6	12
Räntebidrag ombyggnad, 1993 års regelsystem	0	2	24
Radonbidrag egnahem	116	155	166
Tillfälliga stöd			
Konvertering från direktverkande elvärme	25	33	73
Konvertering från oljevärme	0	0	434
Bidrag till solvärme	64	48	68
Investeringsstimulans till studentbostäder	0	0	2
Solvärme till kommersiella lokaler	0	0	1
Investeringsbidrag till hyresbostäder	0	1	3
Investeringsstimulans till hyresbostäder	0	1	7
Stöd för energieffektivisering m.m. (OFFROT)	14	110	466
Investeringsstöd äldreboende	2	2	0
Stöd för installation av energieffektiva fönster och biobränsleeldade uppvärmningssystem i småhus	152	236	154
Stöd för installation av solceller	2	0	0
Övriga beslut			
Beslut om omprövning	16	27	83
Beslut om avslag/avskrivning	62	115	348
Beslut om återkallande	65	43	35
Beslut om utbetalning	867	617	1095
Beslut om omprövning efter utbetalning	10	17	12

Tabell H.5 - Prövning enligt plan- och bygglagen (PBL)

Del av sakområde	Ingående balans 09-01-01	Antal inkomna/initierade ärenden under 2009	Antal beslutade ärenden under 2009	varav upphävida beslut enligt PBL 12:3	Utgående balans 09-12-31 (F=B+C-D)	Antal överklagade ärenden under 2009	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans	varav antal ändrade	Genomsnittlig genomströmningstid (dagar) ¹	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.
Prövning av kommunens beslut enligt PBL 12:1 (402)	5	102	99	0	8				4	0
Överklagade av beslut om detaljplan och områdesbestämmelser enl. PBL (403)	3	19	17		5	4	3	0	64	0
Överklagade av beslut om bygglov och förhandsbesked enl. PBL (403)	28	55	69		14	28	30	4	142	0

Tabeller kulturmiljö

Tabell I.1 – Länsfakta kulturmiljö

	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)	4 339	4 223	4 178
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturminneslagen	50	47	47
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturminneslagen	81	81	81
Riksintresseområden för kulturmiljövården, antal	52	52	52
yta (ha)	15 932	15 932	15 932
Kulturresevat, antal	1	1	1
yta (ha)	128	128	128
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	42 %	33 %	25 %

Tabell I.2 - Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)

	2009	2008	2007
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	11 850	11 384	10 565

Tabeller naturvård, samt miljö- och hälsoskydd

Tabell J.1 - Tillsyn inom Naturvård och miljöskydd

Sakområde och del av sakområde	Antal tillsynsobjekt i länet	Antal tillsynsobjekt som varit föremål för tillsyn	Antal tillsynsobjekt med allvarliga brister som inte åtgärdats
Naturvård och miljöskydd totalt (5)			
varav tillsyn av områdesskydd (515)	Okänt ⁽¹⁾	60 ⁽²⁾	1
varav tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0
varav tillsyn av dispenser och tillstånd avseende områdesskydd (526)	45 ⁽³⁾	1	0
varav tillsyn av skydd för djur- och växtarter (527)	Okänt ⁽⁴⁾	3	0
varav tillsyn av övrig prövning avseende naturskydd (528)	15 ⁽⁵⁾	0	0
varav tillsyn av vattenverksamhet (535)	ca 2 200 ⁽⁶⁾	ca 600	19
varav tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	37	37	4
varav tillsyn av kemiska produkter och biotekniska organismer (565)	0 ⁽⁷⁾	0	0
varav tillsyn av avfall och producentansvar (566)	0 ⁽⁷⁾	0	0
varav tillsyn av övrigt miljö- och hälsoskydd (567)	0	0	0
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	> 100	12	0
Summa	> 2 400	ca 700	24

Kommentar Tabell J.1

- 1.) Områdesskydd inkluderar utöver naturreservat, naturminnen och nationalparker mm även generellt biotopskydd, strandskydd, vilket gör antalet tillsynsobjekt odefinierbart.
- 2.) Omfattar följande tillsynsobjekt som varit föremål för tillsyn; naturreservat, Natura 2000-områden, nationalparker och det generella biotopskyddet.
- 3.) Antalet tillsynsobjekt i länet omfattar tillstånd och dispenser i naturreservat, Natura 2000-områden, nationalparker och det generella biotopskyddet.
- 4.) Utöver zoohandlare och konservatorer tillkommer bland annat lokaler för fridlysta växter och djur vilket gör antalet tillsynsobjekt odefinierbart.
- 5.) Omfattar terrängkörning och anmälan om att ta jordbruksmark ur produktion.
- 6.) 145 kraftverk, 480 dammar, ca 1 500 markavvattningsföretag, 95 vattenuttag.
- 7.) Tillsyn av kemiska produkter och avfall ingår som en integrerad del av tillsynen av miljöfarliga verksamheter.

Tabell fiske

Tabell K.1 - Länsfakta inom fiskeområdet

	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31
Antal fiskevårdsområden	42	42	42
Antal yrkesfiskelicenser	16	17	17
Antal fartygstillstånd	0	0	0
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	1	3	2

Tabeller social omvårdnad

Tabell L.1 - Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter 2009 för Social omvårdnad

Kostnader och årsarbetskrafter för Social omvårdnad	Kostnader (tkr)	Årsarbetskrafter
Totala kostnader Social tillsyn (exkl. OH)	7 343	10,94
varav Allmänt och övergripande inom social omvårdnad (700)	3 049	3,69
varav Tillsyn och rådgivning m.m. (701, 709)	3 537	6,19
varav Enskild vårdverksamhet (702)	127	0,21
varav Individärenden (703)	21	0,03
varav Fördelning av statsbidrag (704)	294	0,35
varav Alkoholärenden (705)	315	0,47
Verksamhetsgrenens andel av myndighetsövergripande kostnader (10 + 11)	3 074	
Totala kostnader Social omvårdnad (inkl. OH)	10 417	

Tabell L.2 - Social omvårdnad - antal tillsynsobjekt

Sakområde och del av sakområde	Antal tillsynsobjekt i länet	Antal tillsynsobjekt av dessa som varit föremål för någon form av verksamhetstillsyn	Antal tillsynsobjekt där lst lämnat kritik i verksamhetstillsynen	Antal ggr när lst beslutat om en tidsplan för när påtalade brister ska vara åtgärdade
Äldreomsorg	85	49	32	7
Handikappomsorg	349	25	6	3
Individ och familjeomsorg	127	39	23	23
varav – barn och familj	46	14	13	13
– missbruk	48	31	10	10
– ekonomiskt bistånd	17	1	1	1
– familjerätt	12	0	0	0
– familjerådgivning	4	0	0	0
Summa	561	113	61	33

Tabell L.3 - Social omvårdnad- antal inspektioner/kontroller

Genomförda granskningar		Med inriktning barn och unga	Med inriktning missbruk	Med inriktning psykosociala problem
Antal granskade hem för vård eller boende (HVB)	Privata	5	10	0
	Offentliga	4	0	0
	Oanmälda besök	1	1	0
Genomförda granskningar		Äldre	Funktionshindrade	varav psykiskt funktionshindrade
Antal granskade särskilda boendeformer	Privata	0	0	0
	Offentliga	32	13	3
	Oanmälda besök	29	0	0
Antal granskningar	Hemtjänstenheter	8	0	0
	Boendeserviceenheter	0	3	3
	Missbruk	Barn och unga	Äldreomsorg	Stöd och service till funktionshindrade
Antal granskade kommuner	12	3	10	5
Antal granskade kommundelar				

Tabell L.4 - Personal som arbetar med tillsyn, rådgivning, information och tillstånd inom de olika områdena

	Ekonomiskt bistånd	Missbruk	Barn och unga	Familjerätt	Äldreomsorg	Stöd och service till funktionshindrade
Antal personal	1	2	3	1	3	4
varav antal på heltid	0	2	1		1	2
varav antal mer än 50 procent	0	0	1		2	1

Kommentar Tabell L.4

I sociala gruppen arbetade under 2009 nio socialkonsulenter och två äldreskyddsombud. Äldreskyddsombuden arbetade enbart med frågor rörande äldreomsorgsområdet. Varje socialkonsulent var profilerad inom ett eller flera områden för att kunna ha så djup och specialiserad kunskap som möjligt inom området. Detta gjorde att gruppen som helhet hade hög kompetens inom hela det sociala området. Tabell jämställdhet

Tabell M.1 - Kostnader/intäkter för sakområde Jämställdhet

	2009	2008	2007
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr)	5 849	1 683	2 161
varav ramanslag 5:1, netto (tkr)	735	761	938
varav övrig finansiering (tkr)	5 114	922	1 223
Andel av länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	2,85 %	1,00 %	1,60 %
Verksamhetsintäkter	3 853	909	527

Sammanställning över väsentliga uppgifter

		2009	2008	2007	2006	2005
Låneram	beviljad	3 500	4 500	5 000	4 500	4 500
	utnyttjad	2 414	3 675	4 491	4 507	3 091
Kontokredit hos RGK	beviljad	8 700	8 700	8 659	8 400	5 350
	max. utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto	räntekostnader	0	0	0	0	0
	ränteintäkter	416	5 251	2 434	1 180	391
Totala avgiftsintäkter	mynd. disponerar	23 409	18 019	7 785	5 023	4 503
(kontogrupp 31-34, 7)	mynd. ej disponerar	6 024	46 913	120 847	123 856	169 378
Jämförelse med beräknade avgiftsintäkter (kontogrupp 31-34, 7) enl. regleringsbrev		22 166	10 205	113 435	157 097	172 582
Anslagskredit	beviljad	4 471	4 300	14 183	11 942	0
	utnyttjad	0	0	0	0	0
Summa utg. reservationer (anslag)		0	0	0	0	0
Summa anslagssparande 5:1		2 644	2 515	2 692	458	452
14,22:01,004 Europeiska socialfonden mm 2000-2006	anslagssparande	3 215	3 215	9 037	12 538	9 746
	intecknat	0	0	7 681	12 538	9 746
19,01:001,0142) Regionala tillväxtåtgärder	anslagssparande	175	280	1 180	121	1 156
	intecknat	175	280	1 126	121	1 156
19,33:05,005 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2000-2006	anslagssparande	9 555	9 555	13 386	406	14 281
	intecknat	0	0	13 386	406	14 281
22,37:07,010,002 IT Infrastruktur: Regionala transportnät mm	anslagssparande	0	61	251	330	732
	intecknat	0	0	0	0	265
13,10:01,019 Integrationsverket – del till LORE	anslagssparande	0	0	46	0	0
	intecknat	0	0	0	0	0
Summa anslagssparande Övriga anslag		12 945	13 111	23 900	13 395	25 915
- därav intecknat av åtaganden med stöd av reservationer och anslagssparande		175	280	22 193	13 065	25 448

Länsstyrelsen i Örebro län – Årsredovisning 2009

Bemyndiganden	tilldelat	20 000	28 000	98 500	266 000	565 000
	summa åtaganden	7 799	5 895	37 520	217 396	215 611
Årsarbetskrafter (åa)		189	179	179	188	176
Medelantalet anställda		223	207	209	215	208
Driftkostnad per (åa)		1 076	880	737	690	679
Årets kapitalförändring		2 399	39 955	91 312	-97 687	9 052
Balanserad kapitalförändring		26 855	-21 848	-113 160	-15 473	-24 525

Finansiell redovisning

Resultaträkning (tkr)

	Not	2009-01-01 – 2009-12-31	2008-01-01 – 2008-12-31
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	88 795	86 105
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	23 408	18 019
Intäkter av bidrag	3	94 573	52 021
Finansiella intäkter	4	416	5 376
Summa		207 192	161 521
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-102 692	-96 254
Kostnader för lokaler		-11 643	-11 515
Övriga driftkostnader		-89 095	-49 679
Finansiella kostnader	6	-31	-1 959
Avskrivningar och nedskrivningar		-1 561	-1 923
Summa		-205 022	-161 330
Verksamhetsutfall		2 170	191
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disponeras av myndigheten		5 975	46 913
Intäkter av uppbörd		26	
Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamhet		-12 025	-9 401
Saldo	7	-6 024	37 512
Transfereringar			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag	8	16 014	58 745
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	9	57 101	68 452
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	10	25 832	19 650
Finansiella intäkter		4	5

Länsstyrelsen i Örebro län – Årsredovisning 2009

Finansiella kostnader		0	0
Upplösning av fonder m. m. för transfereringsändamål	11	-128	-9
Lämnade bidrag	12	-92 570	-144 591
Saldo		6 253	2 252
Årets kapitalförändring	13	2 399	39 955

Balansräkning (tkr)

Tillgångar per	Not	2009-12-31	2008-12-31
Immateriella anläggningstillgångar	14		
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		49	0
Summa immateriella anläggningstillgångar		49	0
Materiella anläggningstillgångar	15		
Förbättringsutgifter på annans fastighet		313	606
Maskiner, inventarier, installationer m. m.		874	1 955
Summa materiella anläggningstillgångar		1 187	2 561
Utlåning	16	150	150
Fordringar			
Kundfordringar		184	292
Fordringar hos andra myndigheter	17	16 894	7 267
Övriga fordringar		10 186	4 566
Summa fordringar		27 264	12 125
Periodavgränsningsposter	18		
Förutbetalda kostnader		3 564	2 748
Upplupna bidragsintäkter		40 139	23 377
Övriga upplupna intäkter		19 081	25 422
Summa periodavgränsningsposter		62 784	51 547
Avräkning med statsverket	19	87 493	57 863
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	20	38 268	77 842
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret		2 810	3 208
Summa kassa och bank		41 078	81 050
Summa tillgångar	Not	220 005	205 296

Länsstyrelsen i Örebro län – Årsredovisning 2009

Kapital och skulder per		2009-12-31	2008-12-31
Myndighetskapital			
Statskapital	21	150	150
Balanserad kapitalförändring	22	26 856	-21 848
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		2 398	39 955
Summa myndighetskapital		29 404	18 257
Fonder	23	605	477
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	24	179	31
Skulder m. m.			
Lån i Riksgäldskontoret	25	1 402	2 414
Skulder till andra myndigheter	26	13 992	9 442
Leverantörsskulder		10 269	16 951
Övriga skulder	27	2 210	55
Depositioner		2 810	3 237
Summa skulder m. m.		30 683	32 099
Periodavgränsningsposter	28		
Upplupna kostnader		8 171	8 846
Oförbrukade bidrag		149 494	145 008
Övriga förutbetalda intäkter		1 469	578
Summa periodavgränsningsposter		159 134	154 432
Summa kapital och skulder		220 005	205 296
Omvänd Ansvarsförbindelse			
Utestående avskrivningslån		-34 299	-43 150

Anslagsredovisning (tkr)

Anslag	Not	Ing. överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerade anslagsbelopp	Utnyttjad del av medgivet överskridande	Indragning,	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utg. överföringsbelopp
14,22:01,004	29	3 215	0	0	0	0	3 215	0	3 215
Europeiska socialfonden mm 2000-2006									
01,05:001,014	30	2 515	89 410	440	0	407	91 958	89 314	2 644
Lst ram									
19,01:001,014	31	280	16 680	0	0	0	16 960	16 785	175
Regionala tillväxtåtgärder									
19,33:05,005	32	9 555	0	0	0	0	9 555	0	9 555
Europeiska regionala utvecklingsfonden 2000-2006									
22,37:07,010,002	33	61	0	0	0	61	0	0	0
IT-infrastruktur									
26,01:004,031	34	0	0	0	407	0	407	407	0
Övergångseffekter av kostnads- mässig avräkning									
Summa:		15 626	106 090	440	407	468	122 095	106 506	15 589

Finansiella villkor

Om inget annat anges uttrycks samtliga belopp i tkr.

Anslaget 14,22:01,004 Europeiska socialfonden m.m. 2000-2006

Från Europeiska socialfonden inbetalda medel ska redovisas mot inkomsttitel 6412, undertitel 05. Länsstyrelsen har inte haft tillgång till någon anslagskredit under 2009.

Anslaget 01,05:001,014 Länsstyrelserna m.m. förvaltningskostnader

Länsstyrelsen har under året haft tillgång till en anslagskredit på 4 471 tkr. Länsstyrelsen har under året haft tillgång till en kredit på räntekonto hos Riksgäldskontoret på 8 700 tkr. Länsstyrelsen har beviljats en låneram på 3 500 tkr. Låneramen har utnyttjats med 2 414 tkr.

Anslaget 19,01:001,014 Allmänna regionalpolitiska åtgärder

Av anslaget får högst 700 tkr användas för uppföljning och utvärdering. Länsstyrelsen har tagit 632 i anspråk för detta ändamål. Länsstyrelsen har under året haft tillgång till en anslagskredit på 1 668.

Anslaget 19,33:05,005 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2000-2006

Från EG inbetalda medel har redovisats mot inkomsttitel 6312, undertitel 05. Länsstyrelsen har inte haft tillgång till någon anslagskredit under 2009.

Anslaget 22,37:07,010,002 IT-infrastruktur: Regionala transportnät

Länsstyrelsen har under året inte haft tillgång till någon kredit på anslaget.

Anslaget 26,01:004,031 Övergångseffekter av kostnadsmässig avräkning

Länsstyrelsen har under året inte haft tillgång till någon kredit på anslaget.

Redovisning mot inkomsttitel (tkr)

Titel	Not	Benämning	Beräknat	Inkomster
2511		Expeditions- och ansökningsavgifter	775	600
2528		Avgifter vid bergsstaten	6	0
253701		Miljöskyddsavgift	3 200	3 212
2539		Täktavgift	600	588
255201		Avgift för tillsyn Stiftelser	100	85
255202		Avgift för registerhållning Stiftelser	100	105
255203		Avgifter enligt avfallsförordningen	100	101
271401		Sanktionsavgifter enligt arbetsmiljölagen	70	90
271404		Överlastavgifter	0	81
271408		Avgift enligt Socialtjänstlagen mm, 271408	1 000	1 033
28119		Övriga inkomster av statens verksamhet	40	80
631205	35	Bidrag från EG:s Regionalfond 2000-2006 Mål 2 Västra och Urban	5 400	6 024
9455		Lotteriavgifter	25	26
Summa			11 416	12 025

Bemyndiganden (tkr)

Anslagsbenämning	Not	Tilldelad bemyndig- anderam	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden per 091231	Utestående åtagandens fördelning (infrianden) per år		
					2010	2011	2012
19,01:001,014 ¹⁾ Regionala tillväxtåtgärder	36	20 000	7 307	7 799	7 449	350	0

1.) Justerad siffra från Årsredovisningen 2008. Utgående åtaganden 2008 ska vara 7 307 istället för 5 895 som angavs. Ingående åtaganden 2009 ska därför också vara 7 307.

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. För återrapportering enligt verksamhets- och ärendestruktur gäller de anvisningar avseende definitioner och indelningar som framgår av regleringsbrevets bilaga nr. 3. För flera tabeller redovisas endast värden för 2009, vilket innebär ett undantag från Ekonomistyrningsverkets föreskrifter till 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Undantag görs också från 3 kap. 2 §, första stycket, samma förordning.

Kostnadsfördelningen i årsredovisningens resultatredovisningsdel baseras på kostnader som fördelningsbas. En årsarbetskraft motsvarar 1 760 timmar (220 arbetsdagar x 8 timmar).

Kortfristiga fordringar har efter individuell värdering tagits upp till det belopp som beräknas inflyta. Lönegarantifordran värderas kollektivt till 10 % av utbetalade ersättningar. Bedömningen grundas på ett genomsnitt för de senaste åren. Detta är en förändring jämfört med 2008 då värderingen var 4 %. Nettot av uppbokad fordran och värdering ger en kapitalförändring för 2009.

Länsstyrelsens lånefordringar redovisas i posten Utlåning. Lånefordringar tas upp till det belopp som efter en individuell värdering beräknas inflyta.

För materiella anläggningstillgångar tillämpas följande avskrivningstider:

Immateriella anläggningstillgångar	3 år
Kontorsmaskiner	3 år
Datahårdvara exkl. PC med skärm	3 år
Hem-PC paket	3 år
Bilar	4 år
Inredningsinventarier	5 år
Övriga inventarier	5 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5 år

Till och med år 2008 avskrevs gruppen bilar på 5 år. De bilar som har en avskrivningstid som sträcker sig över 2010 eller längre har skrivits av extra för att vara helt avskrivna efter 4 år.

Från och med 2009 belastas anslaget med avskrivningskostnaden varje månad vid avskrivningstillfället mot tidigare två gånger om året i samband med att nya lån togs upp.

Länsstyrelsen tillämpar direkt avskrivning på persondatorer eftersom myndigheten, efter utredning, har konstaterat att en persondator i genomsnitt byts ut inom tre år. Samma tillämpning gäller även för OH-kanoner.

Länsstyrelsen har ett avtal om finansiell leasing avseende hemdatorer till anställda. Datorerna har värderats till verkligt värde och ett lika stort belopp är upptaget som skuld. Datorerna skrivs av under tre år.

Avskrivningar av anläggningstillgångar baseras på anskaffningsvärde och beräknas med full avskrivningsprocent på anskaffningar gjorda under räkenskapsåret oavsett anskaffningstidpunkt.

Från och med 28 november 2005 används myndighetens räntekonto för samtliga externa projektmedel förutom då det tydligt framgår av regleringsbrev eller motsvarande att SCR ska användas.

Brytdatum, det datum då löpande bokföring på räkenskapsåret avslutas, har satts till 2010-01-11.

Från och med 2006 periodiseras kostnader överstigande 10.000 kr.

Länsstyrelsen i Örebro län har liksom övriga län övergått till en ny gemensam redovisningsmodell från och med 1 januari 2009. Länsstyrelsen i Örebro har fått uppdraget att administrera den gemensamma samordningen inom EA-området.

Länsstyrelsernas IT verksamheten har centraliserats till Länsstyrelsen i Västra Götaland från och med den 1 januari 2009. Det innebär att det är Västra Götaland som svarar för investeringarna i datautrustning, persondatorer eller liknande.

Noter

Not 1 - Intäkter av anslag

Anslag	Benämning	2009	2008
01,05:001,014	Förvaltningsanslag Länsstyrelsen	86 224	84 240
19,01:001,014	Regionala tillväxtåtgärder	2 571 ¹⁾	1 299
19,33:05,005	Europeiska regionala utvecklingsfonden ²⁾	0	522
14,22:01,004	Europeiska socialfonden m.m. ²⁾	0	44
Summa		88 795	86 105

1.) Ökningen kan hänföras till UTCED-projektet- UTCED är ett samverkansprojekt mellan fem län där länsstyrelsen i Örebro är projektägare. Övriga samverkansparter är Lst Södermanland, Uppsala, Västmanland och Östergötland. Projektet finansieras av Tillväxtverket, Europeiska regionala utvecklingsfonden samt länsstyrelser, regionförbund, landsting och kommuner i medverkande län.

2.) Programmet är i sitt slutskede varpå intäkter av anslag har avtagit successivt.

Not 2 – Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2009	2008
Intäkter enligt 4 § Avgiftsförordningen		
Konferenser och kurser	562	292
Konsulttjänster	245	1 497
Lokaler	285	211
Övriga intäkter enligt 4§ ¹⁾	18 101	12 117
	19 193	14 117
Avgifter för kopior enligt 15 § Avgiftsförordningen	3	4
Uppdragsverksamhet enl. regleringsbrev		
Adm. del av intäkter Älgårdsfonden	244	365
Konferenser och kurser	0	246
Rådgivning	0	42
Försäljning trycksaker m.m.	29	59
	273	712
Offentligrättsliga avgifter	3 919	3 113
Övriga intäkter		
Reavinst vid försäljning av maskiner och inventarier	20	60
Övriga intäkter	0	13
	20	73
Summa intäkter av avgifter och andra ersättningar	23 408	18 019

1.) From 2008 redovisas all resurssamverkan på Övriga intäkter . Intäkterna fördelar sig 2009 på Lst EA 11 507, Nationell kundtjänsten för körkort och e-sport 4 239, Webbsamordnare 440.

Not 3 - Intäkter av bidrag

Finansiär	2009	2008
Naturvårdsverket ¹⁾	30 087	22 056
Tillväxtverket, fd Nutek ²⁾	23 565	10 512
Andra länsstyrelser ³⁾	21 076	5 683
Statens Jordbruksverk	5 029	5 500
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	3 653	940
Statens folkhälsoinstitut	2 073	1 172
Regeringskansliet	1 720	1 605
Socialstyrelsen	1 544	225
Riksantikvarieämbetet	1 293	1 568
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, fd Krisberedskapsmyndigheten och Statens räddningsverk	877	1 305 ⁴⁾
Kammarkollegiet	856	225
Regionförbund	853	-24
Kommuner	511	-796
Arbetsförmedlingen, fd Arbetsmarknadsstyrelsen	242	296
Mälardalens Högskola	237	0
Skatteverket	204	0
Boverket	191	463
Fiskeriverket	164	304
Transportstyrelsen	162	0
Landsting	125	195
Övriga ⁵⁾	111	68
Örebro universitet	91	300
EU	0	272
Organisationer och ideella föreningar	-91	152
Summa	94 573	52 021

1.) Stora projekt 2009 är: Naturvårdsobjekt program 26 910, Åtgärdsprogram för hotade arter 3 430, Ramdirektiv för vatten 3 088, Rambidrag avseende förorenade områden 2 850, Förvaltning av NR(Östra distriktet) 2 474, Kalkningbidrag 2 163 och Extra medel Kvismaren o Tysslingen 2 000 .

2.) Består till stor del både 2008 och 2009 av UTCED-projektet.

3.) 16 482 utgörs av UTCED projektet.

4.) Statens räddningsverk redovisades 2008 som en egen post. Från och med första januari 2009 ingår organisationen i myndigheten för samhällsskydd och beredskap och därför ingår 2008 års intäkter från Statens räddningsverk i beloppet 1 305.

5.) I posten Övriga redovisas de organisationer som både 2009 & 2008 lämnat bidrag understigande 100 tkr. Posten Regionförbund 2008 på -24 tkr ingick 2008 i saldot för Övriga. För 2009 är den utlyft för att matcha posten Regionförbund för 2009.

Not 4 - Finansiella intäkter

	2009	2008
Ränta på räntekonto hos Riksgäldskontoret ¹⁾	415	5 250
Övriga finansiella intäkter	1	1
Summa	416	5 251²⁾

1.) Ränteintäkterna har minskat kraftigt 2009 till följd av det allmänt låga ränteläget. Genomsnittsräntan på räntekontot var 0.68% 2009 jämfört med 4.20% under 2008. I beloppet för år 2008 ingår 1 687 som erhöles i ränta för kanalisationsstöd. Denna ränta återbetalades till Riksgäldskontoret i slutet av året då medlen lades över till SCR-flödet. Se även not 6.

2.) Jämförelsetalet för 2008 är ändrat från 5 376 till 5 251 då deponerade medel from 2009 inte längre tas in som ränteintäkt utan läggs som en skuld.

Not 5 - Kostnader för personal

	2009	2008
Lönekostnader exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter	69 217	63 722 ¹⁾

1.) Jämförelsetalet för 2008 har ändrats från 62 593 till 63 722 i enlighet med ESV:s beslutade ändring av den 18 januari 2010 i föreskrifter till förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Beslutet innebär att S-koderna 4111, 4112, 4115, 4116, 4118 och 4119 skall tas med mot tidigare 4111 och 4119.

Not 6 - Finansiella kostnader

	2009	2008
Ränta på lån hos Riksgäldskontoret ¹⁾	16	139
Övriga finansiella kostnader ²⁾	15	1 820
Summa	31	1 959

1) Genomsnittsräntan på räntekontot var 0,68% 2009 mot 4,20% 2008.

2) I beloppet för år 2008 ingår 1 687 tkr som betalades tillbaka till Riksgäldskontoret då medlen för kanalisationsstöd lades över till SCR-flödet. Se även not 4.

Not 7 - Uppbördsverksamhet

	2009	2008
Inkomster	12 025	9 401
Intäkter av uppörd	-26	0
Periodiseringsposter ¹⁾	-5 975	37 512
Summa	6 024	46 913

1) Skillnaden mellan åren beror på högre uppbokningar av Regionalfonden och Socialfonden.

Not 8 - Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag

Anslag	Benämning	2009	2008
19,01:001,014	Regionala tillväxtåtgärder	14 214	16 227
01,05:001,014	Förvaltningsanslag Länsstyrelsen ¹⁾	1 800	1 800
19,33:05,005	Europeiska regionala utvecklingsfonden ²⁾	0	34 308
14,22:01,004	Europeiska socialfonden m.m. ²⁾	0	6 220
22,37:07,010,002	IT-infrastruktur, regionala transportnät	0	190
Summa		16 014	58 745

1.) Avser bidrag till Regionförbundet Örebro län.

2.) Under 2009 har avslutsarbete för programmet Mål 2 Västra med medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden pågått, sista året för utbetalning av bidrag var 2008.

Not 9 - Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag

Finansiär	2009	2008
Kammarkollegiet (lönegaranti)	18 771	16 195
Naturvårdsverket ¹⁾	16 434	31 581
Regeringskansliet	11 059	11 873
Socialstyrelsen	9 991	8 018
Statens Folkhälsoinstitut	429	0
Fiskeriverket	216	96
Riksantikvarieämbetet	201	120
Tillväxtverket, fd Nutek	0	469
Post- och telestyrelsen	0	100
Övriga ²⁾	0	0
Summa	57 101	68 452

Länsstyrelsen i Örebro län – Årsredovisning 2009

- 1.) De största minskningarna mellan 2008 och 2009 har skett på projekten: Förberedelse o åtgärder för efterbehandling av förorenade områden och Föreningsskador Johannesborgs vaskverk.
- 2.) I posten Övriga redovisas de myndigheter som både 2009 och 2008 finansierat bidrag understigande 100 tkr. Fiskeriverket redovisades för 2008 under posten Övriga, för 2009 är finansören utlyft för att matcha 2009 års uppställning då finansieringen överstiger 100 tkr.

Not 10 - Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag

	2009	2008
Utdelning i konkurser Lönegaranti ¹⁾	24 456	7 055
Medel från EU-institutioner ²⁾	1 140	12 452
Älgvårdsfonden	232	143
Övriga	4	0
Summa	25 832	19 650

- 1.) Flera stora utdelningar under året från tidigare konkurser, bl a en utdelning i Yxhult AB på 9 921.
- 2.) Programmet Innovativa EIS (EU) har minskat under året.

Not 11 – Avsättning/upplösning av fonder för transfereringsändamål

Älgvårdsfonden	2009	2008
Inbetalningar till Älgvårdsfonden	475	508
Verksamhetskostnader som har belastat fonden	-243	-365
Lämnade bidrag	-104	-134
Avsättning/upplösning av fond	128	9

Not 12 - Lämnade bidrag

	2009	2008
Lönegarantiutbetalningar ¹⁾	36 827	24 313
Kommunala sektorn ²⁾	30 989	83 720
Företag och organisationer	20 070	22 095
Statliga sektorn ²⁾	3 922	13 527
Privatpersoner	762	936
Summa	92 570	144 591

- 1.) Fler utbetalningar 2009 upp till lönegarantitaket än föregående år.
- 2.) Minskningen härrör till största delen av lämnade bidrag från regionala fonden mål 2 Västra.

Not 13 - Specifikation av årets kapitalförändring

Årets kapitalförändring utgörs huvudsakligen av en periodiseringsdifferens mellan redovisade kostnader och de inkomster som tillgodogörs genom intäkt av anslag.

	2009	2008
Årets amorteringar	0	1 861
Årets avskrivningar anläggningstillgångar	0	-1 923
Förändring semesterlöne- och löneskuld	0	-955
Förändring upplupna/förutbetalda intäkter	0	296
Förändring upplupna/förutbetalda kostnader	0	28
Upplupna intäkter avseende transfereringar	0	37 512
Lönegaranti	6 253	-1 755
Avgiftsfinansierad verksamhet	2 170	711
EG:s strukturfonder (ej finansierat)	0	4 180
Övriga periodiserade kostnader SCR	-6 024	0
Summa årets kapitalförändring	2 399	39 955

Not 14 - Immateriella anläggningstillgångar

	2009	2008
Ingående anskaffningsvärde	1 820 ¹⁾	1 671
Årets anskaffningar	0	0
Årets försäljning/utrangering	0	-343
Utgående anskaffningsvärde	1 820	1 328 ¹⁾
Ingående ackumulerade avskrivningar	-1 607 ¹⁾	-1 600
Årets avskrivningar	-164	-71
Årets försäljning/utrangering	0	343
Utgående ackumulerade avskrivningar	-1 771	-1 328¹⁾
Bokfört värde	0	0

1) Under 2009 har en anläggningstillgång som tidigare legat under S-kod 1210 flyttats till S-kod 1020, därav stämmer UB 2008 ej överens med IB 2009 för Anskaffningsvärdet (493) och Ackumulerade avskrivningar (279).

Not 15 - Materiella anläggningstillgångar

	Förbättringsutg. annans fastighet		Maskiner & inventarier		Anläggningstillg. finansiell leasing	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Ingående anskaffningsvärde	3 450	3 450	11 065 ¹⁾	12 597	457 ³⁾	1 728
Årets anskaffningar	0	0	236	467	0	0
Årets försäljning/utrangering	0	0	-15	-1 507 ²⁾	-379	-33
Utgående anskaffningsvärde	3 450	3 450	11 286	11 557 ¹⁾	78	1 695 ³⁾
Ingående ackumulerade avskrivningar	-2 844	-2 454	-9 334 ¹⁾	-9 820	-447 ³⁾	-1 555
Årets avskrivningar	-293	-390	-1 093	-1 299	-10	-163
Årets försäljningar/utrangeringar	0	0	15	1 507 ²⁾	379	33
Utgående ackumulerade avskrivningar	-3 317	-2 844	-10 412	-9 612 ¹⁾	-78	-1 685 ³⁾
Bokfört värde	313	606	874	1 945	0	10

1.) Under 2009 har en anläggningstillgång som tidigare redovisats under S-kod 1210 flyttats till S-kod 1020, varför UB 2008 inte stämmer överens med IB 2009. Anskaffningsvärdet 2009 är därför 492 tkr lägre medan ackumulerade avskrivningar är 279 tkr lägre.

2.) Jämförelsevärdet från 2008 har reviderats då det inte innehöll korrekta värden för utrangerade anläggningar (föregående år 58 tkr).

3.) Årsskiftet 2008/2009 bytte länsstyrelsen version av ekonomisystemet Agresso från 5.4 till 5.5. Det innebär att samtliga anläggningstillgångar skulle överföras till den nya versionen. En telefonväxel som köptes in 1996 och som inte haft något anläggningsid fördes inte över. Därför är både ingående anskaffningsvärde och ingående ackumulerade avskrivningar 1 238 tkr för lågt.

Not 16 - Utlåning

Övriga jordbruksstödslån	2009	2008
Utlåning ingående balans	150	150
Årets amortering	0	0
Utlåning utgående balans	150	150

Not 17 - Fordringar hos andra myndigheter

	2009	2008
Kundfordringar annan myndighet ¹⁾	6 933	4 646
Momsfordran (SKV)	3 707	1 308
Övriga kortfristiga fordringar annan myndighet ²⁾	3 650	30
Fordran rekvisition Lönegaranti (KAM)	2 604	1 283
Summa	16 894	7 267

1) Bl a fordran på Länsstyrelsen i Västra Götaland avseende Lst EA på 2 274.

2) Uppbokning gemensamma utvecklingsmedel från Länsstyrelsen i Jönköping avseende LST EA på 3 500.

Not 18 - Periodavgränsningsposter

	2009	2008
Upplupna bidragsintäkter annan statlig myndighet ¹⁾	39 440	14 829
Upplupen intäkt EU:s strukturfonder ²⁾	19 008	25 031
Förutbetalda hyreskostnader	2 498	2 521
Övriga förutbetalda kostnader	1 066	227
Upplupna bidragsintäkter ej statlig myndighet	699	8 548
Övriga periodavgränsningsposter	73	391
Summa	62 784	51 547

1) Skillnaden mellan 2008 och 2009 beror i huvudsak på UTCED-projektet.

2) Avser Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden. Erhöll inbetalning på 6 023 gällande Regionala fonden under 2009.

Not 19 - Avräkning med statsverket

	2009	2008
Uppbörd		
Ingående balans	0	0
Redovisat mot inkomstitel (-)	-12 025	-9 401
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	11 880	9 401
Fordringar/Skulder avseende Uppbörd	-145	0
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	0	-4 020
Redovisat mot anslag (+)	16 785	58 812
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-16 690	-54 792
Fordringar/Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	95	0
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-2 515	-2 692
Redovisat mot anslag (+)	89 721	86 040
Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-90 257	-85 863
Återbetalning av anslagsmedel (+)	407	0
Fordringar/Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-2 644	-2 515
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	8 169	0
Redovisat mot anslag mot året enligt undantagsregeln	-1 290	0
Fordran avseende semesterlöneskuld	6 879	0
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans	60 378	0
Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	109 356	128 347
Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-91 236	-113 360
Betalningar hänförliga till anslag och inkomstitlar	4 810	45 391
Saldo	83 308	60 378
Belopp under utredning	-1 656	-947
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken	84 964	59 431
Summa fordran enligt specifikation	87 493	57 863

Not 20 - Behållning på räntekonto i Riksgäldskontoret

Räntekontots utveckling påverkas av dels årets finansiering och dels anslagssparandet på förvaltningsanslaget från föregående år.

	2009	2008
Anslagsmedel	2 644	2 515
Projektmedel, statligt	25 453	57 803
Projektmedel, icke statligt	1 871	1 665
Avgiftsfinansierad verksamhet	-223	-535
Övriga medel ¹⁾	8 523	16 394
	38 268	77 842
Varav kortsiktigt likviditetsbehov ²⁾	16 798	24 852
Tillgänglig kredit på räntekontot	8 700	8 700

1) Depositionerna finns på ett särskilt räntebärande konto i Riksgäldskontoret.

2) Att det kortsiktiga likviditetsbehovet var högre 2008 berodde delvis på att länsstyrelsen bytte version av sitt ekonomisystem och vissa betalningar tidigarelades med upp till en vecka för att kunna hantera övergången på ett bra sätt.

Not 21 - Statskapital

	2009	2008
Ingående balans	150	150
	150	150

Not 22 - Balanserad kapitalförändring

	2009	2008
Ingående balans	-21 848	-113 160
Föregående års kapitalförändring exkl. lönegaranti	41 711	91 768
Föregående års kapitalförändring lönegaranti	-1 755	-456
Gammal semesterlöneskuld tom 200812	8 341	0
Övergångseffekt kostnadsmässig anslagsavräkning	407	0
Utgående balans	26 856	-21 848

Not 23 – Fonder

	2009	2008
Älgvårdsfonden	605	477
	605	477

Not 24 – Avsättningar

	2009	2008
Ingående avsättning	31	77
Årets pensionskostnad	190	10
Årets pensionsutbetalningar	-42	-56
Utgående avsättning	179	31

Not 25 - Lån i Riksgäldskontoret

	2009	2008
Ingående balans	2 414	3 502
Nyupptagna lån	358	773
Årets amorteringar	-1 370	-1 861
Utgående balans	1 402	2 414
Beviljad låneram ¹⁾	3 500	4 500

1) Den beviljade låneramen ska inrymma även skuld avseende finansiell leasing.

Not 26 - Skulder till andra myndigheter

	2009	2008
Leverantörsskulder andra myndigheter	11 537	9 191
Sociala avgifter Länsstyrelsen (SPV, SKV)	1 809	206
Arbetsgivaravgifter Lönegaranti (SKV)	594	0
Skuld lönegaranti (KAM)	41	0
Skuld utgående moms (SKV)	11	45
Summa	13 992	9 442

Not 27 - Övriga skulder

	2009	2008
Personalens källskatt	1 617	0
Preliminär skatt lönegaranti	521	0
Skuld finansiell leasing	16	26
Övriga skulder	55	28
Summa	2 209	54

Not 28 – Periodavgränsningsposter

	2009	2008
Ej förbrukade bidrag från annan statlig myndighet	147 182	142 991
Upplupna löner och semesterlöner inkl avgifter	7 795	8 669
Ej förbrukade bidrag som erhållits från icke statliga organisationer eller privatpersoner	2 312	2 017
Övriga förutbetalda intäkter	1 469	578
Övriga upplupna kostnader	376	177
Summa	159 134	154 432

Not 29 - Anslag 14,22:01,004 Europeiska socialfonden m.m. 2000-2006

Länsstyrelsens anslagssparande från 2008 var 3 215. Anslaget upphör under 2009 och anslagssparandet kommer att dras in.

Not 30 - Anslag 01,05:001,014 Länsstyrelsens ramanslag

Länsstyrelsen disponerade under året 91 958 , vilket bestod av tilldelat anslag enligt regleringsbrev 89 410, anslagssparande om 2 515, under året minskade anslaget genom omDispositionering om 440 och indragning av 407 avseende övergångseffekter gällande införandet av kostnadsmässig anslagsavräkning. Av disponibelt belopp har 89 314 använts. Återstående anslag om 2 644 får disponeras under 2010.

Not 31 - Anslag 19,01:001,014 Allmänna regionalpolitiska åtgärder

Länsstyrelsen disponerade under året 16 960, vilket bestod av tilldelat anslag enligt regleringsbrev 16 680 och anslagssparande 280. Av disponibelt belopp har 16 785 använts. Återstående anslag om 175 får disponeras under 2010.

Not 32 - Anslag 19,33:05,005 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2000-2006

Länsstyrelsens anslagssparande från 2008 var 9 555. Anslaget upphör under 2009 och anslagssparandet kommer att dras in.

Not 33 - Anslag 22,37:07,010,002 IT-infrastruktur, regionala transportnät

Länsstyrelsen fick inga nya medel på anslaget under 2009. Anslagssparandet från 2008 drogs in under 2009.

Not 34 – Anslag 26,01:004,031 Övergångseffekter av kostnadsmässig avräkning

Effekterna av införandet av kostnadsmässig anslagsavräkning blev 407. Under året fördes också kostnader på 407 mot anslaget och anslagssparandet blev 0.

Not 35 - Inkomsttitel 631205

Bidrag från EG:s socialfond år 2000-2006

Från och med 2001 redovisar Länsstyrelsen strukturfondsmedel från EU mot inkomstitlar. Överföringen mellan EU och Sverige går via Riksbanken/Riksgäldskontoret.

Not 36 – 19,01:001,014 Regionala tillväxtåtgärder

Åtaganden som täcks av redan tilldelat anslag, 175, finns med i bemyndiganderedovisningen.

Insynsrådets ledamöters ersättningar och uppdrag i andra myndigheter eller aktiebolag

Rose-Marie Frebran

Lön från Länsstyrelsen: 1 073 464 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Centrum för lättläst (ordförande)

Föreningen Svensk Elitfotboll (vice ordf)

Robotdalen (ordförande)

ÖSK Elitfotboll AB (ledamot)

Matilda Ernkrans

Arvode från länsstyrelsen: 0 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Marie-Louise Forsberg Fransson

Arvode från länsstyrelsen: 0 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Kommunalförbundet Avancerad strålbehandling (ledamot)

Landstingens Ömsesidiga försäkringsbolag, LÖF (ombud)

Landstingsstyrelsen (ordförande)

Mälardalsrådets styrelse (vice ordf)

Rikssjukvårdsnämnden (ledamot)

Samverkansnämnden Uppsala-Örebroregionen (ordförande)

Sjukvårdsrådgivningen Förtroendemannarådet (ledamot)

Sveriges kommuner och landsting, beredningen för primärvård och äldreomsorg (vice ordf.)

Inger Högström-Westerling

Arvode från länsstyrelsen: 1 450 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Mälardalsrådets styrelse (ersättare)

Örebro Kompaniet AB (ersättare)

Örebro Rådhus AB (ordförande)

Annika Johansson

Arvode från länsstyrelsen: 2 900 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Regionala Strukturfondspartnerskapet Östra Mellansverige (ledamot)

Ola Karlsson

Arvode från länsstyrelsen: 3 032 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Kommunstyrelsen i Karlskoga kommun (ledamot)

Landstingsstyrelsen Örebro (ledamot)

Länstrafiken i Mälardalen AB (ledamot)

Länstrafiken i Örebro län AB (vice ordf)

Länstrafiken i Örebro län förvaltnings AB (ledamot)

Mälardalstrafik AB (ledamot)

Regionförbundet Örebro (vice ordf)

Strålskyddsmyndighetens Insynsråd (ledamot)

Tåg i Bergslagen (ledamot)

Örebro läns landstings förvaltnings AB (ledamot)

Anna Ragén

Arvodet från länsstyrelsen: 1 648 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Fintl. Ytbehandlingsfabrik AB (ordförande)

HL-display (ledamot)

Nordisk Industrigruppering AB (ledamot)

Ragojo AB (ledamot)

Tennstar Holdning i Karlskoga AB (ledamot)

Örebro Läns flygplats (ledamot)

Jens Schollin

Arvodet från länsstyrelsen: 1 450 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Dahméninstitutet (ordförande)

Verket för högskoleservice (ledamot)

Lars-Erik Soting

Arvode från länsstyrelsen: 0 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Atlas Copco RDAB (ledamot)

Kommunstyrelsen i Örebro kommun (ledamot)

LO-distriktet i Örebro län (ledamot)

Ledande befattningshavare utsedda av Regeringen

Rose-Marie Frebran

Ordförande i Länsstyrelsens insynsråd

Se rådsledamöters engagemang

Kjell Unevik

Lön från Länsstyrelsen: 211 393 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Regionala Strukturfondspartnerskapet Östra Mellansverige (ledamot)

Stiftelsen Kungliga Gyttjebad och Brunnsanstalten Loka (ledamot)

Lars Östring

Lön från Länsstyrelsen: 789 045 kr

Övriga styrelseuppdrag:

Regionala Strukturfondspartnerskapet Östra Mellansverige (ledamot)

Vattendelegationen för Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns vattendistrikt (ledamot)

Örebro den 18 februari 2010

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Rose-Marie Frebran
Landshövding

Länsstyrelsen Örebro län